uvv

info

Vrij-on-zinnig

ISSN 0772-6627 • Afgiftekantoor Brussel X
Verantwoordelijke uitgever: Sonja Eggerickx
Verschijnt tweemaandelijks
2009 - 26ste jaargang nr. 4

UNIE VRIJZINNIGE VERENIGINGEN VZW

Federaal Secretariaat

Brand Whitlocklaan 87

1200 Sint-Lambrechts-Woluwe

T 02 | 735 81 92

F 02 | 735 81 66

cmd.federaal@uvv.be

www.unievrijzinnigeverenigingen.be

HOOFDREDACTIE
Anne-France Ketelaer
Marina Van Haeren

REDACTIEMEDEWERKERS
Franky Bussche
Liza Janssens
Klaas Nijs
Sonny Van de Steene
Jenoff Van Hulle
Emily Verté

LAY-OUT
GrafiekGroep

UVV-info
WORDT GRATIS VERSPREID BINNEN DE VRIJZINNIGE GEMEENSCHAP.
DE REDACTIE VAN *UVV-INFO* IS NIET VERANTWOORDELIJK VOOR DE INHOUD VAN DE DOOR DERDEN GELEVERDE ARTIKELS.

Lid van de Unie van de Uitgevers van de Periodieke Pers

CONFORM DE WET TOT BESCHERMING VAN DE PERSOONLIJKE LEVENSSFEER TEN OPZICHTE VAN DE VERWERKING VAN PERSOONSGEGEVENS (8 DECEMBER 1992) DELEN WIJ U MEE DAT EEN AANTAL VAN UW PERSOONSGEGEVENS OPGENOMEN WORDEN IN ONS ADRESSENBESTAND.
UVV ZAL, ALS HOUDER VAN DIT BESTAND, UW GEGEVENS VERWERKEN IN HET KADER VAN VOLGEND DOELEIND: VERSPREIDEN VAN PUBLICATIES EN INTERNE COMMUNICATIE.

OP SCHRIFTELIJK VERZOEK, GERICHT AAN MEVROUW MARINA VAN HAEREN, SECRETARIS-GENERAAL, BRAND WHITLOCKLAAN 87 TE 1200 SINT-LAMBRECHTS-WOLUWE, KAN U EEN OVERZICHT KRIJGEN VAN DE DOOR UVV OVER U OPGESLAGEN PERSOONSGEGEVENS. ONJUISTE GEGEVENS VERBETEREN WIJ OP UW VERZOEK.

REACTIES OP DIT NUMMER KAN U STEEDS DOORMAILEN NAAR INFO@UVV.BE, DEZE WORDEN, NA OVERLEG EN GOEDKEURING DOOR DE KERNREDACTIE, GEPLAATST OP DE WEBSITE BIJ DE RUBRIEK *REACTIES* VAN DE DESBETREFFENDE *UVV-INFO* OF VERSCHIJNEN IN DE VOLGENDE *UVV-INFO*.

FSC Mixed Sources
Productgroep uit goed beheerde bossen en andere gecontroleerde bronnen
www.fsc.org Cert no. SGS-COC-004433
© 1996 Forest Stewardship Council

INhoud

PAGINA

Van de redactie 3

Dossier: Vrij-on-zinnig

- Zin van onzin scheiden, hoe doe je dat? Interview met Johan Braeckman - Liza Janssens 4
- Mjam mjam, een broodje aap! - Sonny Van de Steene 8
- "Voor wetenschappers is er geen probleem met graancirkels." Interview met Paul De Belder - Jenoff Van Hulle 12
- Bob en zijn spaghetti, religieuze rivalen? - Klaas Nijs 15
- Het geheim. Vrijmetselarij in/en samenzweringstheorieën - Emily Verté 19

UVV belicht

- In Memoriam Sandra Van Droogenbroeck 25
- Samenstelling van de raden van bestuur van de Instellingen voor Morele Dienstverlening na de verkiezingen van 21 maart 2009 26
- Opiniestuk 'Euthanasie, polemiek en problematiek' - Sonja Eggerickx 27
- Opiniestuk 'Vrijzinnig humanisme' - Sonja Eggerickx 29
- Persbericht 'Bobbejaanland trakteert feestelingen' 30
- Persbericht 'Unie Vrijzinnige Verenigingen spreekt klare taal in verkiezingsmemorandum' 31
- Persbericht 'Website Unie Vrijzinnige Verenigingen krijgt nieuw kleedje' 32
- Rocken met rimpels & pukkels - Davy Dupont 33
- Choose Life! - Sonny Van de Steene 34
- liefde-is-vrijzinnig.be - Sonny Van de Steene 36
- Minister van Justitie Stefaan De Clerck ontvangt de vertegenwoordigers van de religieuze en niet-confessionele morele bijstand in de gevangenissen - Anne-France Ketelaer 38
- Protocolakkoord van de Interlevensbeschouwelijke Raad van Bevoegde Instanties inzake de religieuze en niet-confessionele morele bijstand in de gevangenissen. 21 oktober 2008 39

Een moreel consulent vertelt...

- Geluk is... - Katja Veraert 42

Diversen

- Karel Poma ontving de Prijs Vrijzinnig Humanisme 2009 - Liza Janssens 44
- Vrije Universiteit Brussel: op naar 2009-2010 - Peter van Rompaey 45
- Euthanasiewetgeving in de Benelux - Franky Bussche 46
- Boekbespreking *De mens voorbij. Vooruitgang en maakbaarheid. 1650-2050* - Franky Bussche 52

Brieven aan Darwin

- Kristien Hemmerechts' brief aan Darwin 54
- Edel Maex' brief aan Darwin 57
- Jean Paul Van Bendegems brief aan Darwin 60

Internationaal

- European Humanist Professionals werkbezoek aan Antwerpen - Freddy Boeykens 64
- Sonja Eggerickx herkozen tot voorzitter van de International Humanist and Ethical Union 66

Kruiswoordraadsel 69

Jongeren en cultuur

- *Er waren eens twee zusjes...* - Sonny Van de Steene 70

Info Vrije Universiteit Brussel 71

Centra Morele Dienstverlening 72

UVV-Info | 26ste jaargang nr. 4
Juli - Augustus 2009
Verschijnt tweemaandelijks
Verantwoordelijke uitgever: Sonja Eggerickx

Van de Redactie

De zomer staat gekend als komkommertijd, een periode waarin de kranten dunner zijn en enkel berichten over allerhande kleine nieuwtjes, sportevents, bekende personen... Dit hoofdzakelijk omdat het verlofperiode is en er minder echt nieuws te melden valt wegens de afwezigheid van politici en anderen. Zo kon men in de 20ste eeuw in die periode vaak berichten lezen over zee- of monsterslangen die in de oceaan leven en door zeelieden vooral werden gespot in de zomermaanden.

Waarom deze periode zo genoemd wordt, is niet duidelijk, maar de aanduiding stamt in elk geval uit de jaren twintig. Volgens het Nederlands Centrum voor Volkscultuur in Utrecht zou het te maken hebben met het feit dat in de zomer veel kinderen komkommers gingen plukken en de groente daarom synoniem werd voor vakantie, een periode waarin verder weinig valt te doen. Een andere verklaring is dat in de zomer komkommers massaal werden aangevoerd, waardoor hun prijs sterk ging dalen. Bij gebrek aan beter nieuws schreven kranten dan onevenredig veel over die komkommeroogst en prijsdalingen. Welke verklaring je er ook aan geeft, feit is dat komkommertijd weinig nieuws in de kranten en dagbladen betekent.

Ook *UVV-info* doet een klein beetje mee aan de komkommertijd en koos het pad van de sentatieverhalen. Daarom doopte ze haar zommernummer *Vrij-on-zinnig*. Zeer toepasselijk me dunkt! Geen zeeslangen of monsters echter. Wel een interview met Johan Braeckman over hoe we zinnige van onzinnige uitspraken kunnen onderscheiden, gevolgd door een reeks onzinnige verhaaltjes. Vervolgens vertelt Paul De Belder meer over graancirckels. Daarna wijdt Klaas Nijs u in in de wereld van *mock religions*. We sluiten af met een interview met Jimmy Koppen over vijandsbeelden en complottheorieën toegepast op de vrijmetselarij.

Hoewel dit nummer verschijnt in komkommertijd, hebben we ook wel actueel nieuws te melden, waaronder de publicatie van ons memorandum Klare Taal, dat aan de verkozenen van de Vlaamse en Europese verkiezingen 2009 werd opgestuurd. Wie interesse heeft, verwijzen we graag door naar onze website die vanaf 15 juni in een nieuw kleedje werd gestoken. Surf gerust naar unievrijzinnigeverenigingen.be en ontdek de nieuwe look en de extra opties, zoals een wekelijkse nieuwsbrief waarop u zich kan inschrijven.

Liza Janssens

Zin van onzin scheiden, hoe doe je dat?

Interview met Johan Braeckman

Liza Janssens
consulent stafmedewerker

Een dossier gewijd aan 'vrij-on-zinnige' zaken, dat is wel interessant. Maar hoe kunnen we de vele beweringen, verhalen en uitspraken die op ons afkomen ook evalueren op hun zinnigheid of hun waarschijnlijkheid? Waar moeten we op letten om zin van onzin te scheiden, hoe doorprik je een stadslegende en wat doe je in discussies met vrienden over telepathie, homeopathie, ethische kwesties of geloofskwesties? We vroegen ons dit luidop af en snelden ter hulp bij een kenner.

Prof. dr. Johan Braeckman vertelt ons waarop we ons kunnen baseren om zin van onzin te onderscheiden, waarop we moeten letten en welke tools we kunnen hanteren.

JOHAN BRAECKMAN

Hoe kunnen we weten of een bewering (on)zinnig is?

Dat hangt af van de aard van de bewering. Enerzijds heb je beweringen van feitelijke aard, zoals 'als het regent wordt de straat nat' of 'er zitten kabouters in het bos'. Van deze beweringen kun je nagaan of ze kloppen. Daar hebben we allerlei methodes voor, die het best en het verst ontwikkeld zijn in de wetenschap. Wat feitelijke beweringen of empirische uitspraken betreft, maken we dus gebruik van de wetenschappen om de zinnigheid of onzinnigheid ervan na te gaan.
Anderzijds zijn er uitspraken die niet rechtstreeks met feiten te maken hebben. Daar passen we andere criteria op toe. Het kan gaan om uitspraken van ethische of van esthetische aard, en misschien ook metafysische aard. Als ik bijvoorbeeld zeg dat ik de Mattheuspassie het mooiste muziekstuk vind dat ik ken, zijn er niet meteen directe empirische methodes voorhanden om de zinnigheid van die uitspraak na te gaan. De meeste mensen zullen dit wel vrij zinnig vinden klinken, omdat er een relatief grote consensus over bestaat dat dit een meesterwerk is. Als iemand echter zegt: "Ik vind een liedje van K3 het grootste kunstwerk aller tijden", dan zullen de meeste mensen dit al een pak minder zinnig vinden. Hier komen we eigenlijk in de kunstfilosofie terecht en moeten we met dát soort argumentatie aan de slag om zin van onzin te onderscheiden.

Het lijkt me voor de eerste categorie eenvoudiger om de zinnigheid te achterhalen.

De eerste categorie, de feitelijke uitspraken, is in zekere zin de gemakkelijkste. We beschikken daarvoor al enkele honderden jaren over de wetenschappen. In

> **"De zinvolheid van een uitspraak over iets wat wetenschappelijk toetsbaar is, is dus iets anders dan de zinvolheid van een uitspraak die een ethische, esthetische of metafysische dimensie heeft."**

de fysica weet men bijvoorbeeld al vrij lang hoe de zinvolle van de minder zinvolle uitspraken te onderscheiden. Die vaardigheid ontwikkelt zich ook steeds meer in wat we de cultuur- en gedragswetenschappen noemen, al is dat proces daar duidelijk nog niet afgerond. Het gaat hier onder andere om de psychologie, de sociologie en de economie. In heel wat gebieden weet men momenteel nog niet zo goed hoe aan empirisch wetenschappelijk onderzoek te doen of hoe zin van onzin te onderscheiden, maar dat groeit wel.

Hoe kan men van feitelijke uitspraken de zinnigheid achterhalen? Welke methode kunnen we gebruiken?

Als vuistregel geldt hier: hoe straffer de bewering, hoe straffer ook de argumentatie en het bewijsmateriaal moeten zijn. Neem bijvoorbeeld de discussies rond het zogenaamd paranormale. Als iemand beweert dat telepathie bestaat, dan doet hij/zij een empirische uitspraak. Mocht door voldoende experimenten blijken dat telepathie niet kan worden aangetoond, dan is het fair om te concluderen dat het fenomeen waarschijnlijk niet bestaat. Een bewering als "het zou wel eens kunnen dat product X, uit het Verre Oosten, hét middel tegen kanker is", klinkt een beetje verdacht, maar het is een potentieel betekenisvolle uitspraak die we kunnen controleren. Je doet namelijk testen of experimenten, bijvoorbeeld dubbelblindexperimenten (nvdr. een dubbelblindexperiment is een proef waarbij zowel de onderzoeker als de proefpersonen niet op de hoogte zijn van wie het geneesmiddel krijgt en wie het placebo). Daar blijkt dan uit of dat middel werkt of niet. Een negatief resultaat maakt de oorspronkelijke uitspraak niet onzinnig. Ze

ADAM EN EVA, DOOR LUCAS CRANACH - BRON WWW.FLICKR.COM

maakt het wel onzinnig dat je er achteraf zou blijven aan vasthouden.
Het is ook zo dat beweringen niet allemaal tegelijk waar kunnen zijn. Het ene is meer plausibel dan het andere, in acht genomen dat het ene misschien al lang onderzocht is en eventueel zelfs verbonden werd met andere vormen van kennis. Als iemand de evolutietheorie niet accepteert, kun je die persoon erop wijzen dat we heel wat aanwijzingen hebben voor evolutie, dat de idee van evolutie ook strookt met bevindingen uit de geologie, de fysica en de scheikunde enzovoort. Met andere woorden, als je evolutie niet accepteert, kom je in moeilijkheden met allerlei andere zaken.
Uitspraken van feitelijke aard, uitspraken die over de wereld gaan, inclusief over onszelf, kunnen we dus aanpakken met wetenschappelijke methodes.

Hoe kan je tewerk gaan bij de tweede categorie, de ethische en esthetische uitspraken?

We bevinden ons in een ander domein als we uitspraken van esthetische of ethische aard beoordelen als zinvol, minder zinvol of zinloos. Dat soort uitspraken heeft meer te maken met de waarden en normen die enerzijds gangbaar zijn en die anderzijds in meer of mindere mate wenselijk zijn. In een morele of ethische context moet je dan ook anders redeneren dan in een puur feitelijke context.
Neem bijvoorbeeld de uitspraak 'het zou goed zijn als we geen dieren meer zouden eten'. Voor veel mensen klinkt dat misschien waanzinnig. 95% van de mensen eet immers dieren en een groot deel van onze industrie is daarop gebaseerd. Stel je even voor hoe enorm de verandering zou zijn: geen slagerijen

meer, alleen nog vegetarische gerechten in restaurants... In die zin klinkt de uitspraak vergezocht. Dat maakt haar echter niet absurd of zinloos. Het is mogelijk dat de waarden van mensen over enkele generaties in die zin veranderd zullen zijn. Vroeger was het ook absurd om te denken dat slavernij ooit zou afgeschaft worden of dat vrouwen rechten zouden krijgen. Nu is dat in onze cultuur algemeen geaccepteerd. Het is dus voorstelbaar dat dit eveneens kan gebeuren met dierenrechten.
Om nog een voorbeeld van een esthetische uitspraak te geven: Picasso werd in zijn beginfase door een meerderheid van de mensen niet geappreciëerd, terwijl er nu een grote consensus over bestaat dat zijn werk tot het beste aller tijden behoort. Het is de taak van de kunstfilosofie om na te gaan hoe het komt dat we Picasso nu wel goed vinden en vroeger niet.
De zinvolheid van een uitspraak over iets wat wetenschappelijk toetsbaar is, is dus iets anders dan de zinvolheid van een uitspraak die een ethische, esthetische of metafysische dimensie heeft.

Hoe kader je hierin uitspraken rond geloof?

Dat is een goed punt. Uitspraken die religieus getint zijn, nemen meestal een van beide vormen aan: ze hebben ofwel een empirische dimensie ofwel een meer moreel geladen dimensie. Eerst moet je daartussen het onderscheid maken. Op basis daarvan kan je ze dan evalueren.
Iemand die zegt: "Ik neem het boek Genesis letterlijk, want volgens mijn religie moet ik dat doen", doet een empirische uitspraak. Het is in zekere zin een wetenschappelijke uitspraak, maar ze is vals. Een moslim of christen die zegt dat Adam en Eva echt hebben bestaan en die niet gelooft in de evolutietheorie, doet een uitspraak die religieus gemotiveerd is. Tegelijk is het een bewering die met wetenschappelijke middelen controleerbaar is. In dit geval blijkt het om een valse uitspraak te gaan: Adam en Eva hebben echt niet bestaan. Het is een uitspraak van feitelijke aard waarvan die mensen geloven dat ze feitelijk waar is en die zij zelf als een geloofspunt zien. Ze bevinden zich met een dergelijke uitspraak echter in het domein van de wetenschap. Het is een empirische uitspraak en ze is vals.
Iemand die verklaart dat voor hem religie betekent dat men het voorbeeld van de barmhartige samaritaan volgt, doet een morele uitspraak, die in dit geval ook religieus geïnspireerd is. Daarvan kan ik niet zomaar zeggen of ze waar of vals is. Dit soort uitspraken zal ik toetsen vanuit mijn ethisch referentiekader. In dit geval is het een uitspraak waar ik ook kan achter staan. Ik zou ze niet waar noemen, maar ik kan zeggen dat ze strookt met mijn opvattingen over hoe mensen met elkaar moeten omgaan. Iemand die zegt dat zijn religie hem voorschrijft een overspelige vrouw te stenigen, doet opnieuw geen empirische uitspraak, wel een ethisch-juridische: hij zegt iets over hoe je met mensen moet omgaan nadat ze bepaalde daden gesteld hebben. Ik keur ze af omdat ze niet strookt met mijn waardeopvatting. Binnen een bepaalde cultuur kan ze echter als onwrikbaar worden beschouwd, zoals dat ooit gold voor slavernij. Hoe verander je dat? Door een argumentatie te ontwikkelen die als gevolg kan hebben dat men andere waarden als belangrijk gaat zien. Je probeert bepaalde waarden te vervangen door andere, terwijl je bij empirische uitspraken moet aantonen dat iets al dan niet klopt, via zaken als observatie, experimenten en bestaande wetenschappelijke kennis.
Religie kan in beide werelden tegelijk aanwezig zijn. Als de paus zegt dat we condooms niet kunnen gebruiken voor aidspreventie omdat dat averechts werkt, doet hij voor een stuk een empirische uitspraak. Ze is juist of niet juist, en men kan dat onderzoeken. Epidemiologen, aidsdeskundigen en kenners van effecten van voorbehoedsmiddelen kunnen ons daar veel over vertellen. De paus doet daarnaast natuurlijk ook een uitspraak waar een ethische dimensie aan vastzit, al zegt hij dat niet letterlijk. Zijn geloof kan hem voorschrijven dat condoomgebruik immoreel is. Dat moet je op een andere manier beoordelen.

In geloofskwesties of kwesties van ethische, esthetische of politieke aard kun je mensen niet overtuigen door naar feiten of studies te verwijzen. Hoe pak je een discussie rond waarden dan aan?

Je zit communicatief en pedagogisch in een ander discours. Je probeert mensen te overtuigen, eerder dan aan te tonen dat de dingen op een bepaalde manier in elkaar steken. Als iemand vrouwenrechten ontkent of minimaliseert, kan je niet naar een laboratoriumstudie of dubbelblindonderzoek verwijzen. Dat neemt niet weg dat feitelijkheden hier wel een rol spelen. Je kunt erop wijzen dat er geen relevant feitelijk verschil bestaat tussen mannen en vrouwen waardoor vrouwen minder rechten zouden verdienen. Maar de kwestie is niet terug te koppelen naar de aard van vrouw. De feitelijke argumentatie valt weg.
Een mogelijke tactiek is te wijzen op interne tegenstrijdigheden in de gebruikte argumentatie. Sommige mensen steunen het dierenasiel omdat ze vinden dat honden en katten ook rechten hebben, maar eten dan zonder enig probleem een koe op. Daar schuilt een contradictie in, want er is geen intrinsiek verschil tussen een hond en een koe. Het gaat eerder om een soort sentimentele projectie. Dit zijn voor een stuk feitelijke argumenten, maar de kracht zit vooral in de logica.
Het probleem met waarden is dat je niet kunt terugvallen op dezelfde mechanismen als in de wetenschap, waar het op een bepaald moment volstrekt irrationeel wordt als je niet meegaat in de aangevoerde argumentatie. Wie beweert dat Adam en Eva bestaan hebben, is irrationeel. Het is in strijd met alles wat men weet vanuit de wetenschap.
Daartegenover is iemand die vindt dat zijn dochter besneden moet worden, niet irrationeel. Besnijdenis is iets wat behoort tot een bepaalde traditie. Je kunt erop wijzen dat dat voor een meisje niet leuk is, dat je haar bepaalde dingen ontzegt en dat zulke culturele tradities in onze tijd misschien niet meer nodig zijn, maar je kunt die persoon niet feitelijk overtuigen. Het is

eerder de kracht van de geschiedenis die daar overheen moet gaan. Ultiem heb ik daar dus geen fundamenteel antwoord, wat ik in empirische kwesties wel heb.

Daarom zijn debatten over waarden zo moeilijk?

Precies, ze zijn moeilijker. Wetenschappelijke debatten zijn soms ook moeilijk, maar je weet in principe de uitweg, althans voor wie het spel wil meespelen. Wie zegt niet te vertrouwen in dubbelblindonderzoek en meer geloof hecht aan anekdotes, zet zichzelf als het ware buitenspel. In dat geval kun je terecht zeggen dat dit irrationeel is. In ethiek heb je geen mechanisme om te stellen dat iemand volstrekt irrationeel denkt. Iedereen heeft het recht om vast te houden aan waarden die niet de mijne zijn. Of men zijn waarden mag opdringen aan iemand anders, is weer een andere kwestie. Uiteindelijk doe ik dat echter ook; ik probeer ook mijn waarden over te brengen. Waarden die je hebt en waarvan je vindt dat ze meer verspreiding verdienen, probeer je zodanig over te brengen dat anderen de waarde ervan inzien en ze willen overnemen. Dat gebeurt bijvoorbeeld via opvoeding en onderwijs. Mensen moeten op zijn minst aan opvattingen en argumentaties over waarden en normen blootgesteld worden om ze te leren appreciëren.

De zin of onzin van een uitspraak uit de tweede categorie is dus niet eeuwig?

De zinnigheid van ethische of esthetische uitspraken kan veranderen, vooral doordat erover wordt gediscussieerd. De volgende generaties zullen zich nu eens meer laten overtuigen door de ene kant, dan weer door de andere kant. De klok kan ook teruggedraaid worden. Je staat hier nooit voor echte verworvenheden, denk ik.
Dat is niet het geval in wetenschap. Om een banaal voorbeeld te geven: we weten nu dat de aarde rond is en niet plat. Je moet al heel wat doen om dat terug te schroeven. Een euthanasiewet

> **"Buitengewone beweringen, hebben nood aan buitengewone bewijzen."**

MONSTER VAN LOCH NESS - BRON WWW.FLICKR.COM

of abortuswet kan echter weer afgeschaft worden zonder dat mensen dat irrationeel zouden vinden. Men kan het wel beoordelen als een stap achteruit, maar dat is het dan. Het is heel wat anders dan de stap achteruit indien we terug zouden aannemen dat de aarde plat is. Dat zie ik ook niet gebeuren, hoewel het niet geheel ondenkbaar is. Het is bijvoorbeeld mogelijk dat men in het onderwijs het creationisme weer zou invoeren. Bij het creationisme volstaat het echter dat mensen de feiten weer voor zich laten spreken om de theorie aan het wankelen te brengen.
In ethiek ligt dat anders. Zo hebben de subculturen in Europa hun waarden en normen meegebracht uit hun cultuur van oorsprong, en dat zet zich meerdere generaties na elkaar door. Sterker nog, men plooit zich daar meer en meer op terug, omdat dit nu net deel uitmaakt van wat het betekent om een subcultuur te zijn. Ik denk dat men sneller irrationele overtuigingen zal opgeven dan ethische waarden.

Tot slot een laatste vraag. Wat zijn de basisregels van een sceptische houding?

Ik vermeldde er al eentje: hoe meer een uitspraak in strijd is met wat we denken te weten, hoe sterker het bewijsmateriaal ervoor moet zijn. Dat is een sceptische vuistregel: buitengewone beweringen hebben nood aan buitengewone bewijzen. Als ik zeg dat ik thuis een paard heb, is dat niet zo'n spectaculaire bewering. Als ik jou een foto toon van mezelf op een paard, dan is dat een acceptabel bewijs. Als ik echter zeg dat ik thuis in mijn vijver het monster van Loch Ness zitten heb, dan is dat een buitengewone bewering. Ik kan jou misschien ook een foto tonen, maar je zal denken dat die gefotoshopt is. Je zal straffer bewijsmateriaal vragen, omdat die bewering veel straffer was dan de eerste. Het is een voor de hand liggende vuistregel, maar lang niet iedereen past die spontaan toe. Men moet natuurlijk in de eerste plaats weten wanneer een uitspraak buitengewoon is.
Andere vuistregels hebben eerder te maken met de manier waarop wij kennis opdoen. Zichzelf in vraag stellen, erkennen dat ooggetuigen niet altijd betrouwbaar zijn (wat ook geldt voor jezelf), weten dat het brein rare sprongen kan maken, weten dat mensen vaak heel tegenstrijdige opvattingen kunnen aanhangen zonder dat te beseffen en erkennen dat mensen vaak heel goed zijn in het rationaliseren van hun mening. Mensen blijven vaak om sentimentele redenen vasthouden aan irrationele denkbeelden van vroeger en verzinnen daar dan argumenten voor. Hoe verstandiger men is, hoe beter men is in het rationaliseren van de eigen irrationele opvattingen. Een beetje scepticus beseft en doorziet dat, ook bij zichzelf. Eigenlijk gaat het hier om *critical thinking*, kritisch denken. Dat is een vak binnen de filosofie waar men de basisregels van het scepticisme aanleert, zoals het herkennen en doorprikken van drogredenen. Je verwerft er de vaardigheden die nodig zijn om het verschil te kunnen maken tussen een anekdote en een dubbelblindstudie. Eigenlijk zou elk kind vanaf de leeftijd van acht jaar *critical thinking* moeten kunnen aanleren. Dat komt in het onderwijs veel te weinig aan bod, terwijl het om essentiële vaardigheden gaat.

Mjam mjam, een broodje aap!

Enkele vrij-on-zinnige verhalen

Sonny Van de Steene
consulent-stafmedewerker

Stadslegenden (urban myth, urban legend) of boordjeaapverhalen zijn verrassende bizare verhalen die echter vals of niet gecontroleerd zijn en in onze samenleving circuleren. Misschien stak er ooit een kern van waarheid in. Het zijn verhalen die handelen over angsten en gevaren.

Ook hardnekkige pseudowetenschappelijke misverstanden worden tot de broodjeaapverhalen gerekend. De term broodjeaapverhalen wordt voornamelijk gebruikt in Nederland, maar sijpelt ook door in Vlaanderen als synoniem voor urban legends. Het zou komen uit de verhalenbundel van Ethel Portnoy *Broodje Aap De folklore van de post-industriële samenleving*, waarbij de titel is ontleend aan het verhaal dat in een bepaald restaurant broodjes met apenvlees te koop zouden zijn.

Deo veroorzaakt geen borstkanker

Heb je ook die alarmerende kettingmail over deo's gelezen? Daarin stond dat deodorants die aluminiumchloorhydraat bevatten borstkanker veroorzaken. De borstkanker zou ontstaan vanuit de oksel. Indien wel, misschien snelde je daarop dan ook in een lichte paniek naar de badkamer om vlug maar doeltreffend het woord aluminiumchloorhydraat te scannen op je deodorant. Om met een zucht van wanhoop te ontdekken dat het er op staat. Dan maar voor alle zekerheid een nieuwe deo kopen? Blijkt dat zowat alle deo's aluminiumchoorhydraat bevatten. Een gelukzalige glimlach verscheen op je gezicht toen je die ene bus ontdekte waar het toch niet op het etiket stond...
"Onzin", zegt Christophe Stove van het Laboratorium voor Toxicologie van de Universiteit Gent. "Borstkanker ontstaat in de borst. Wel is het zo dat de borstklier zich uitstrekt tot nabij de oksel. Als er uitzaaiingen zijn, worden de lymfeklieren in de oksel vaak het eerst bereikt."

Bron:
Het Nieuwsblad online 03/06/08
Geraadpleegd op 08/04/09

Mjam mjam

Zin in iets lekkers en exotisch? Een kookboek, recent geschreven door een kerkgenootschap uit Stuttgart, Duitsland, beschrijft hoe je een lekker broodje met cavia kan klaarmaken. De commotie die ontstond was niet van de poes, Duitse dierenrechtenorganisaties eisten dat het boek onmiddellijk uit de handel werd genomen. Avontuurlijke koks, die het recept reeds getest hebben, vinden het heerlijk en gaven mee: "Het smaakt een beetje naar eend."
Zin of onzin? Het bericht was sensationeel genoeg om in de pers te verschijnen.

Bron:
Het Laatste Nieuws 21/04/09
Geraadpleegd op 08/04/09

De eeuwige glimlach

Een bende Marokkanen zou meisjes benaderen met de keuze tussen een groepsverkrachting of een 'eeuwige glimlach'. De meisjes die kiezen voor de zogenoemde 'smiley' krijgen twee messneden in de mondhoeken. De jongens strooien daarop zout in de wonden, om zo een eeuwig litteken te veroorzaken.
Zo gaat dan toch in het verhaal dat verspreid wordt via kettingmails, sms...
Na onderzoek door de politie blijkt dat het om een gerucht gaat. Volgens Peter Burger, die aan de Universiteit van Leiden de fenomenen stadslegenden onderzoekt, is de originele versie van het verhaal 60 jaar oud en komt het uit Schotland. Het verspreidde zich via london, waar het verhaal in verband gebracht werd met de supporters van de voetbalclub Chelsea, in 1990 over het Kanaal. Via Wallonië is het in 1999 overgewaaid naar Antwerpen. Op dat moment zouden de racistische varianten ontstaan zijn. Vlamingen waarschuwden elkaar voor een groep Marokkanen, Marokkaanse vrouwen verspreidden het verhaal over een groep gewelddadige Vlamingen...
Fictieseries als het Amerikaanse *Nip/Tuck* over het wedervaren van 2 plastische chirurgen putten voor hun verhaallijnen uit urban legends als deze.

Bron:
http://www.volkskrant.nl/binnenland/article171932.ece/Onrust_door_stadslegende_over_eeuwige_glimlach
Geraadpleegd op 08/04/09

Studenten onder elkaar...

Je kent het wel. Net voor een examen. De stress onder de studenten. Zeker vlak voor een mondeling examen. Je hoort dan de gekste dingen over de prof en de manier van examineren...
Laatst vertelde een student me een verhaal over een vriend van hem. Terwijl deze zat te zwoegen op een examen had ie niet door dat de tijd inmiddels verstreken was. Zijn prof dreigde ermee hem te buizen. Gelukkig kende de prof zijn leerlingen niet bij naam. De student griste vliegensvlug al de examens die de prof bij zich had uit zijn handen en moffelde er snel zijn eigen blad tussen, waarop hij maakte dat hij wegkwam.
Aangezien de prof moeilijk iedereen kon buizen, was de snelle jongen toch geslaagd.
Een in Amerika erg populair verhaaltje, dat niet waar bleek te zijn.

Bron:
http://www.nieuwsblad.be/Article/Detail.aspx?articleID=g81frvlm
Geraadpleegd op 08/04/09

Iets om uit te proberen... vooral als je vrijgezel bent

Deze heb je zeker al eens gehoord!

De legende zegt dat al wie op vrijdag alleen aanschuift met een fles wijn aan kassa één van Delhaize op 't Zuid (Museumstraat) op zoek is naar een date voor de avond...

Het proberen waard?

Bron:
http://woord.wordpress.com/2007/11/12/stadslegende/
Geraadpleegd op 08/04/09

Als sneeuw smelt in de zon

Het sneeuwwoordenverhaal hoorde ik voor het eerst toen ik nog een ukkie van 7 jaar was. Vanaf dat moment kwam dat relaas me nog enkele malen ter oren. Het sneeuwwoordenverhaal is de 'wetenschappelijke' bewering dat Eskimo's (Inuit) heel wat woorden hebben voor sneeuw.
De eerste bron voor dit verhaal is te vinden bij de linguïst en antropoloog Franz Boas (1911) die vaststelde dat Eskimo's vier verschillende woorden kunnen gebruiken voor sneeuw en Engelstaligen slechts één. De linguïst Whorf ging verder op Boas' bewering. Hij had het over minstens zeven woorden en dit wees op het verband tussen realiteit en taal. Sneeuw in zijn verschillende toestanden is zo belangrijk voor de Inuit dat ze gebruik maken van verschillende termen om ernaar te verwijzen. Met de tijd begon het sneeuwwoordenverhaal zijn eigen leven te leiden waardoor het aantal sneeuwwoorden uitmondde in enkele honderden. Recent onderzoek wees echter uit dat er onvoldoende empirische basis was om dit te staven (cf. antropologe Laura Martin - 1986). Meer zelfs, Eskimo's en Engelstaligen beschikken volgens de linguïst Steven Pinker (*The Language Instinct 1994*) over even veel woorden voor sneeuw.

Bron:
http://blog.seniorennet.be/actievesenioren/archief.php?ID=188141
Geraadpleegd op 08/04/09

Bonsaikittens

Het verhaaltje leek me absurd vanaf de eerste maal dat ik het las. En toch veroorzaakte het een hetse...
Hoe lief ze (soms) ook moge zijn, katten kosten veel geld, tijd en energie. Een kat springt en komt overal. Soms maken ze brokken omdat ze denken rank en slank te zijn wanneer ze tussen enkele porceleinen en kristallen beeltenissen op de kast trippelen. Ze moeten zindelijk gemaakt worden wanneer ze klein zijn of je komt voor onaangename verrassingen bij het thuiskomen na bijvoorbeeld een harde werkdag. De combinatie van katten en auto's zorgt ervoor dat menigen angsten uitstaan opdat de kat op een dag overreden zou kunnen worden.
De mens is gelukkig 'gezegend' met een creativiteit om U tegen te zeggen.
Waarom steken we geen een katje in een design glazen bokaal, dacht een Amerikaans bedrijf. De botjes van jonge katten worden soepel en zacht gehouden door middel van chemicaliën. De kittens worden als ze klein zijn in een flesje gestopt met een slangetje om te voeden, een slangetje om te ademen en een slangetje om te ontlasten. Door de zachte botten groeien de poezen in de vorm van de flesjes. Het handige is dat je niet veel ruimte nodig hebt en het flesje kan plaatsen waar je maar wil. Aangepaste voeding vind je in de dierenspeciaalzaak.
Het is dan ook niet verwonderlijk dat het mailtje en de bijhorende site (www.shorty.com/bonsaikitten/index.html) enkele jaren geleden hevige reacties los maakte bij dierenrechtenactivisten.
Dit wrede verhaal zou bedacht zijn door Amerikaanse studenten die wilden aan tonen hoe makkelijk het is om mensen iets wijs te maken...

Bron:
http://nl.wikipedia.org/wiki/Bonsaikittens
Geraadpleegd op 08/04/09

Rara, wat is het? Het draagt een pak en het neemt af en toe een duik...

Een collega vertelde me onlangs een bizar verhaal. De zoon van iemand die hij kende, kwam na een schooltrip naar de Zoo van Antwerpen kletsnat thuis. Wanneer hem gevraagd werd wat er gebeurd was, zei hij niets; Toen de vader de kletsnatte rugzak van de jongen opmerkte en deze opende, was ie ontzet. In de zak zat een pinguïn.
Bleek uiteindelijk dat de jongen niet kwam opdagen bij de schoolbus op het afgesproken tijdtip om naar huis te gaan. Na een korte zoekactie, dook de jongen vrij vlug op. Hij was totaal doorweekt. De jongen zei niets. De vertraging die de bus reeds opgelopen had, zorgde ervoor dat men de aandacht voor het incident verloor.
Dit verhaal circuleert reeds een tijd van mond-tot-mond. De Zoo heeft reeds een aantal meldingen ontvangen. De woordvoerder van de Zoo vermeldde in de pers dat een pinguïn vangen onmogelijk is door de bewaking, doordat de dieren zich niet laten pakken en omdat de watertemperatuur voor een antarctische pinguïn zes graden warm is.
De woordvoerder gaf nog mee dat hij hoopte dat niemand door dit verhaal op gekke ideeën zou komen...

Bron:
www.gva.be/Archief/guid/stadslegende-over-gestolen-pinguin-steekt-de-kop-op.aspx?artikel=813e4d0a-069c-47a3-a2e4-1a2db72b0c14
Geraadpleegd op 08/04/09

Jesus = Judas?

Leonardo da Vinci schilderde de figuren op zijn doeken steeds naar de beeltenis van echte modellen. Pietri Bandinelli, een nobel uitziende jonge man die in de kathedraal van Milaan werkte, zou model gestaan hebben voor Jezus in 'Het laatste avondmaal'.
Toen Leonardo da Vinci na jaren van schilderen het meesterwerk bijna voltooid had, ontbrak enkel nog het gezicht van Judas. De gevangenis bleek een ideale stopplaats voor da Vinci in zijn zoektocht naar een geschikt model. De schilder ontdekte daar een misdadiger met een koude en harde gelaatsuitdrukking. Hét perfecte gezicht voor de apostel die Jezus verraadde!
De man werd naar het atelier van da Vinci gebracht. Toen deze laatste begon te schilderen, zag hij dat de man weende. Toen hij vroeg wat er scheelde, antwoordde de man:
"Maestro, kent u mij niet meer? Ik was 25 jaar geleden ook in uw atelier, toen ik model stond voor Jezus Christus."
Het oorspronkelijk verhaaltje was langer en bevatte de boodschap dat je Jezus niet moet afwijzen en op het rechte pad moet blijven. Wie zich in het verderf stort eindigt als Judas.
Het zal je waarschijnlijk niet verwonderen dat het verhaal populair is bij Amerikaanse christenen!

Bron:
www.broodjeaap.nl
Geraadpleegd op 20/05/09

Zin in nog meer stadslegenden?

Op onder andere
www.broodjeaap.nl
vind je er nog veel meer.

"Voor wetenschappers is er geen probleem met graancirkels."

Interview met Paul De Belder

Jenoff Van Hulle
consulent-stafmedewerker

Graancirkels. Volgens sommigen het resultaat van ufo's in een poging om met ons te communiceren en kosmische boodschappen over te brengen. Volgens anderen het resultaat van grappenmakers. Paul De Belder houdt het liefst bij de laatste verklaring. "Ik zie wel de menselijke kant van het feit dat mensen geloven dat graancirkels afkomstig zijn van ufo's, maar als scepticus wil ik aantonen dat het onzin is."

Paul De Belder is burgerlijk ingenieur-architect van opleiding. Na zijn studies deed hij enkele jaren onderzoek aan het Laboratorium voor Akoestiek en Warmtegeleiding van de K.U.Leuven, werkte korte tijd mee aan de ontwikkeling van een oorimplant aan de Neus, Keel en Oor-afdeling van de Universiteit Antwerpen en stapte dan de industrie in als productspecialist voor computergestuurde ontwerpprogramma's voor geïntegreerde schakelingen ('chips'). Op dit moment is hij productspecialist voor visuele inspectiesystemen voor de micro-elektronica-industrie bij een hightech spin-off van de K.U. Leuven.

Hij kwam voor het eerst in contact met de sceptische bewging tijdens zijn verblijf in Amerika. "In het begin dat ik in Californië woonde, heb ik de Amerikaanse sceptische vereniging CSICOP leren kennen. Ik abonneerde me onmiddellijk op hun tijdschrift. Het was een echte verademing om te zien dat er nog mensen met hetzelfde bezig waren als ik. Toen ik terugkeerde naar België ben ik onmiddellijk lid geworden van Skepp." Zijn interessesfeer is breed, gaande van sterrenkunde en astrologie tot oude beschavingen en graancirkels. Niets onzinnigs lijkt aan zijn sceptische aandacht te ontsnappen.

GRAANCIRKELS

Wat vindt u zo merkwaardig aan het fenomeen van graancirkels?

Wel, dat het eigenlijk een uit de hand gelopen grap is. Het is duidelijk dat graancirkels door mensen gemaakt zijn. Maar toch zijn er mensen die dit niet willen geloven en een mysterieuze verklaring zoeken. Rationeel bekeken, gaat dit mijn verstand te boven. Hetzelfde geldt immers voor heel wat andere pseudowetenschappen.

Wat is er irrationeel aan hun verklaringen?

Veel theorieën over graancirkels zijn verklaringen op zoek naar een probleem. Maar eigenlijk is er geen probleem. Van de meerderheid van de graancirkels is aangetoond of toegegeven dat ze door mensen gemaakt zijn. Graancirkelonderzoekers kunnen in blinde testen geen verschil zien tussen graancirkels gemaakt door mensen en graancirkels waarvan ze zelf beweren dat ze echt zijn. Als je

goed zoekt, vind je natuurlijk altijd wel iets waaraan je een mysterieuze theorie kunt ophangen.

Mysterieus? In welke zin?

Sommige believers zoeken fysische verklaringen voor graancirkels, zoals kleine tornado's die de grond zouden raken en een cirkel maken. Zo is er een professor die de theorie van de plasmavortex heeft ontwikkeld die nog niemand heeft gezien. Natuurlijk gelooft niemand dat die plasmavortex zo complexe figuren kan maken. Maar dan komen ze met de redenering dat complexe figueren door mensen worden gemaakt en eenvoudige door de plasmavortex.

Welke bewijzen zijn er om te beweren dat graancirkels door mensen gemaakt zijn?

Wel, er zijn een aantal aspecten die dit aantonen. Het is interessant om te zien dat graancirkels zijn ontstaan in Zuidoost-Engeland en dat het verschijnen van graancirkels elders de berichtgeving in de pers volgt. Wordt erover bericht in de nationale Engelse pers dan verschijnen er graancirkels in gans Engeland. Pikken Europese journalisten het op dan zie je graancirkels in Europa verschijnen enz. De eerste graancirkels waren heel eenvoudig. Het waren gewoon cirkels. Daarenboven komen graancirkels enkel voor in landen met grote landbouwoverschotten. Je zult geen rijstcirkels vinden in India of in Zuidoost-Azië. Het valt op dat graancirkels voornamelijk in het weekend worden gemaakt. Wat volgens mij te maken heeft met het feit dat er in het weekend gewoon meer pinten worden gedronken. Ook is het zo dat graancirkels meestal verschijnen op plaatsen waar je ze goed kunt zien. Zo is er in België een graancirkel verschenen in de buurt van Waterloo. Dit alles toont volgens mij duidelijk aan dat ze door mensen zijn gemaakt.

DE DUIVEL MAAIT EEN GRAANCIRKEL, UIT EEN 17E EEUWSE ENGELSE KRANT

Toch blijven ze vasthouden aan hun verklaringen. Zijn jullie argumenten niet overtuigend?

Dat is een heel interessante vraag. Eigenlijk zien we in alle pseudowetenschappelijke domeinen dat je gelovigen niet kunt overtuigen. Deze mensen zitten zo vast in hun verklaringsmodel dat ze altijd wel een manier vinden om zich imuun te maken voor kritiek. En dat heb je overal. Dat heb je ook in de wetenschap. Een aantal wetenschappelijke revoluties vonden pas plaats toen oude wetenschappers met oude verklaringsmodellen stierven en plaats maakten voor anderen. Vaak hoor je believers zeggen: "Niemand gelooft ons, maar je zult wel zien."

Hoe gaan graancirkelmakers te werk?

De technieken die ze gebruiken zijn gepubliceerd. Met behulp van touwen, stokken en een plank kan je graancirkels maken. Die patronen maken, is niet zo geweldig moeilijk. Wat niet wil zeggen dat ik het onderschat. Je zit daar 's nachts in een groot veld waar je elkaar amper ziet en waar je geen overzicht hebt over het geheel van die figuur. Het is duidelijk dat er een heuse voorbereiding aan vooraf gaat.

Wat voor mensen zijn graancirkelmakers eigenlijk?

Ook dit is een heel interessant fenomeen. Het is begonnen als grap van mannen die waarschijnlijk een paar pinten te veel op hadden en op het idee zijn gekomen om een graancirkel te maken. Maar bij de hardcore cirkelmakers zit er ook wel een beetje mystiek denken achter.

Is het niet bizar dat er zich zelfs wetenschappers, verbonden aan universiteiten, onder de believers bevinden?

Maar wetenschappers zijn niet immuun voor onzin. Het valt zelfs op dat een aantal vormen van onzin meer ingang vinden bij hoger geschoolden dan bij lager geschoolden. Dit is ook zo met veel alternatieve geneeswijzen.
Zo zijn er cereologen die wetenschappelijk onderzoek doen naar de knoopverlenging van het graan in graancirkels. Grassen maken knopen aan om de zoveel centimeter om zich terug recht te trekken. De graancirkelgelovigen beweren dat je in die graancirkels een ander

patroon van knoopverlenging tegenkomt. Maar als je dan nagaat waar hun gegevens vandaan komen dan zie je dat ze de vergelijking hebben gemaakt tussen een graancirkel waarvan ze weten dat hij door mensen gemaakt is en één waarvan zij denken dat hij echt is. Op deze manier wordt er verkeerd gemeten. Je moet dit blind doen. Doe je dit niet dan is je onderzoek onbetrouwbaar.

Dus, ze doen aan slechte wetenschap?

Inderdaad. En dat is het probleem.
Je hebt geen enkele duidelijke eigenschap van echte graancirkels waarmee je onomstotelijk kunt aantonen dat een graancirkel echt is.
Graancirkelgelovigen zeggen: een graancirkel is echt als we niet weten dat iemand hem gemaakt heeft. Maar dat is geen betrouwbare eigenschap. En zolang je geen echte theorie hebt over hoe graancirkels ontstaan en wat voor eigenschappen ze hebben, maak je jezelf maar wat wijs.

Zijn er graancirkels die ook voor *non-believers* een mysterie blijven?

Nee, voor wetenschappers is er geen probleem met graancirkels. Een wetenschapper gaat immers uit van een alomvattende theorie. Je kunt geen twee theorieën hebben voor graancirkels die er allemaal hetzelfde uit zien. Het enige waar wij als sceptici voor open staan, is de enorme complexiteit van graancirkels.

Is het niet frustrerend dat er zoveel geld en tijd wordt gestoken in het bestuderen van graancirkels?

Ja, maar dit is minimaal vergeleken met bijvoorbeeld alternatieve geneeskunde. Daar is de laatste tien jaar veel meer tijd, geld en onderzoek in gekropen en daar is gewoon niets uit gekomen, absoluut niets. Als sceptici willen we niet verhinderen dat mensen daar hun tijd insteken of dat ze in onzin geloven. Wel willen we tegenwerk bieden tegen de beweringen die onkritisch in de pers worden weergegeven. De gelovigen kan je niet overtuigen, maar wel is het belangrijk om de 'gewone' mensen, die er niet mee bezig zijn, te voorzien van kritische en betrouwbare informatie.

Meer informatie:
www.skepp.be

Bob en zijn spaghetti, religieuze rivalen?

Klaas Nijs
consulent-stafmedewerker

Parodiërende religies (*parody* of ook *mock religions*) zijn ofwel parodieën of ironische interpretaties van religies, sekten en culten ofwel minder ernstige religies die veel mensen als te esoterisch beschouwen om serieus te worden genomen als georganiseerd geloof. Vaak probeert men zo bepaalde denkpatronen of religieuze dogma's aan te klagen. Of is het de bedoeling gewoon een beetje plezier te beleven. Soms is de grens tussen humoristisch initiatief, kunstzinnige bende en sekte '*light*' zeer dun en moeilijk te trekken.

In 2001 werd door de Britse overheid een grootschalige bevolkingsenquête georganiseerd, met onder meer als bedoeling de religieuze aanhang van haar inwoners te bevragen. Tot grote verrassing van de overheid en hilariteit in de pers gaf zo'n 0,7% van de bevolking zichzelf hierbij aan als 'Jedi', een fictionele Star Wars-religie. Het gevolg van een uitermate geslaagde internetcampagne. Dit maar ter illustratie van hoe een grap al snel kan uitgroeien tot een heuse beweging.

Veel van dergelijke parodiërende religies beginnen hun leven als weinig ernstige sociale bewegingen, bedoeld om te dienen als excuus om gelijkgestemden samen te brengen en hen een kader aan te bieden waar ze elkaar artistiek, cultureel of louter sociaal kunnen aantreffen. Een goed voorbeeld hiervan is de *Kerk van de SubGenius*.

Andere parodiërende religies viseren dan weer (meestal impliciet) een bepaalde religie, sekte of cultus, met de bedoeling de geloofwaardigheid ervan op een ironische manier in vraag te stellen. Zo kan men bijvoorbeeld vragen stellen bij het geloof in een religie geschreven door een sciencefiction auteur. Wat dan ook gebeurt door de aanhangers van kibologie.

Soms dienen dergelijke parodieën ook simpelweg om bepaalde tekortkomingen of denkfouten in religieuze dogma's op een eerder humoristische wijze aan te kaarten met de bedoeling de absurditeit ervan aan te tonen. Als een bepaald religieus argument een duidelijke parodie

ondersteunt, dan is *ipso facto* het oorspronkelijke argument ook moeilijk vol te houden. Het bekendste voorbeeld hiervan is ongetwijfeld het Vliegende Spaghettimonster, een 'religie' opgericht om de gelijke behandeling van intelligent ontwerp in de lessen biologie aan te klagen.

Enkele van deze parodiërende religies tellen tussen hun aanhang personen die de beweging relatief serieus nemen en de absurditeit ervan toch als spiritueel significant beschouwen. De grens tussen parodie, metaparodie en regelrecht geloof worden dan heel dun. Dit gegeven wordt door sommige van de parodiërende religies dan wel weer aangegrepen om de absurditeit van geloof op een heel ander niveau aan te kaarten. Het discordianisme gaat hierin zeer ver.

Veel van deze 'religies' zijn zodanig leuk dat we zo ook eens beter willen belichten en wie weet, misschien kunnen we wel iemand bekeren?

'Bob' en de Kerk van de SubGenius

Eén van de oudste en meest succesvolle parodiërende religies is de *Kerk van de Subgenius*, die zijn hoogtepunt kende tijdens de jaren '80 en '90 maar tot op de dag van vandaag nog steeds een zeer actieve aanhang geniet op het internet.

De 'kerk' beweert te zijn opgericht in de jaren '50 door een zekere J.R 'Bob' Dobbs, een immer pijp rokende en glimlachende verkoper, die communiceert met buitenaardse wezens en vooral het geld aanbidt. De eerste echte publicatie van de kerk, het *Pamflet #1*, dateert echter maar van 1979 en werd gretig verspreidt op universiteitscampussen, de ondergrondse kunstscène en veel later nog, het internet.

De kerk mag de bekende striptekenaar Robert Crumb, de popgroep Devo, componist Mark Mothersbaugh, acteur Bruce Campbell... onder zijn vele aanhangers rekenen. Andere kunstenaars werken met hen samen om het inmiddels zeer lijvige artistieke patrimonium van de groep steeds verder uit te breiden. Mede door de vele artiesten die de kerk volgen, slagen ze er met regelmaat in relatief succesvolle festivals op poten te zetten, die bekend staan als X-Day-samenkomsten (X-Day zou de dag zijn waarop de mannen

BOB DOBBS - BRON: EN.WIKIPEDIA.ORG

van de Planeet X de aarde aanvallen, een apocalyptische gebeurtenis waarvan enkel de aanhangers van de *Kerk van de SubGenius* zouden gespaard blijven; de datum voor deze gebeurtenis verschuift weliswaar steeds opnieuw).

De kerk beschrijft zichzelf in zijn teksten op een manier die de draak steekt met scientology en new age, en beweert hierbij open te staan voor "mutanten, blasfemisten, ongelovigen, rebellen, buitenstaanders, hackers en vrijdenkers", kortom iedereen die zich op één of andere manier buiten de mainstream van de maatschappij bevindt.

Ze drijven hiernaast maar al te graag ook de spot met de geldzucht van sommige religies en sekten. Iedereen kan priester worden binnen de beweging voor de luttele som van 30,00$. Geen andere voorwaarden zijn van toepassing. Deze prijs komt zelfs met een garantie: een adept van de kerk die sterft en voor de poorten van een 'normale' of 'saaie' hel komt te staan, zal daar ontvangen worden door J.R. 'Bob' Dobbs zelve, en een cheque krijgen ter waarde van 90,00$. "Eternal Salvation or TRIPLE Your Money Back!"

Het centrale geloofspunt in de kerk is de queeste naar 'slack'. Slack betekent dan een bepaalde vorm van vrijheid, onafhankelijkheid en creatief denken dat voortvloeit uit het bereiken van persoonlijke doeleinden. Iedereen wordt geboren met deze slack, die daarna onmiddelijk gestolen wordt door een samenzwering van normale mensen, ook gekend als 'pinks'. De kerk moedigt creativiteit aan en vindt het best als je iets bereikt zonder er veel voor te doen, ook dat is slack.

De organisatie is vrij goed georganiseerd. Ze overstijgt het niveau van een simpele parodie. Zelf zegt het *Boek van de SubGenius*: "Als je niet lacht, dan snap je het niet, maar als je ENKEL lacht, dan ook niet."

Discordianisme

Velen zien in het discordianisme een voorloper van de *Kerk van de SubGenius* (volgens de SubGenii is discordianisme zoals eieren: hoog in proteïnen en essentiële mineralen; de Kerk van de SubGenius is dan eerder spek: vol zout, vet en nitraten).

De beweging dateert van 1958, toen ze van start ging door de publicatie van haar basiswerk, de *Principia Discordia*, geschreven door een zekere Malaclypse The Younger (een alias van Greg Hill). De basisgedachte is de idee dat chaos het enige is wat werkelijk bestaat en dat alle orde en wanorde (deze laatste is niet te verwarren met chaos) illusies zijn die over de chaos geprojecteerd worden. De beweging stimuleert dan ook waarden die hiermee overeen komen, zoals verwarring, tweedracht

en dissidentie, in tegenstelling tot de meeste traditionele religies, die juist orde en structuur bepleiten.

Omdat breuken en splintergroeperingen aangemoedigd worden, is het heel moeilijk na te gaan hoeveel mensen er bij betrokken zijn. In de discordiaanse leer is de Chao (het

DISCORDIANISME - BRON: EN.WIKIPEDIA.ORG

enkelvoud van 'Chaos') een sacraal begrip. Zij staat aan de basis van de dingen. Logischerwijs zijn er evenveel interpretaties van de discordiaanse leer als er discordianen zijn. De structuur van de groepering is daarom vanzelfsprekend heel diffuus en wordt voor het gemak in grote groepen onderverdeeld, hoewel hierin inherent een zekere paradox schuilt.

Volgens de discordiaanse leer is "elke man, vrouw en kind van deze Aarde" een "Paus". Bij de *Principia Discordia* wordt een kaartje meegeleverd die deze boodschap meedraagt. De kaart mag vrij gekopieerd en verdeeld worden. Het is niet het houden ervan op zich dat de drager tot discordiaanse Paus verheft, het informeert simpelweg deze persoon dat hij of zij een "echte en authentieke Paus" van discordia is. De kaart stelt ook dat een dergelijke Paus iemand is die niet onder de autoriteit van de autoriteiten verkeert. Op de achterkant van sommige van deze kaartjes staan ook de taken van de Pauzen opgesomd, waaronder onder meer, maar niet beperkt tot: (desnoods retroactieve) onfeilbaarheid; het recht op het compleet hervormen van de discordiaanse kerk; het recht om mensen te dopen, te huwen en te begraven; het excommuniceren, *ont-excommuniceren*, *her-excommuniceren* en *ont-her-excommuniceren* van hem/haar/het/zij/jullie/zijn/haar/jouw/onszelf/zelven en anderen (indien enige); het recht om alle rituelen en plechtigheden te organiseren die geschikt worden geacht voor een Paus van Discordia.

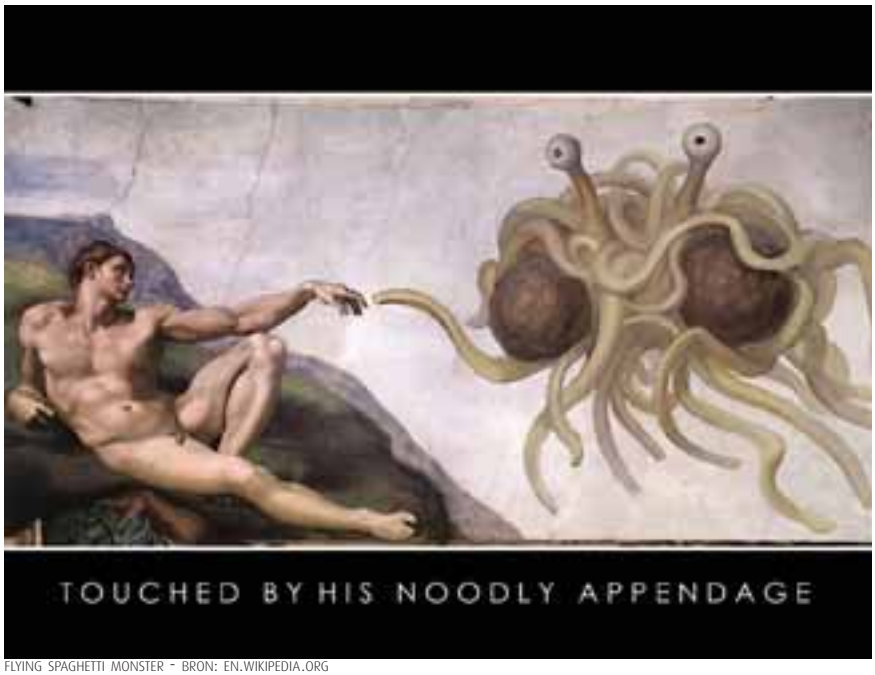

FLYING SPAGHETTI MONSTER - BRON: EN.WIKIPEDIA.ORG

Een bekend citaat van hen luidt: "Als georganiseerde religie het opium is van de massa, dan is gedisorganiseerde religie het marihuana van marginale gekken." (*nvdr: marginaal wordt hier gebruikt in de betekenis van randgroepering.*)

De Kerk van het Vliegend Spaghettimonster

De *Kerk van het Vliegend Spaghettimonster* begon op het internet als parodie op het besluit van een regionale overheid in de Verenigde Staten om in de lessen biologie naast de evolutieleer ook de theorie van het intelligent ontwerp aan de studenten te onderwijzen. De stichter van dit geloof, ook wel pastafarianisme genoemd, was een zekere Bobby Henderson, die in een brief aan de Kansas Board of Education eiste dat in de biologielessen aan het geloof in het Vliegende Spaghettimonster evenveel tijd zou worden besteed als aan de christelijke en andere scheppingsverhalen. Zo parodieerde hij de argumenten van de verdedigers van gelijke tijd in het onderwijs voor intelligent ontwerp.

Ondertussen is het geloof in het Vliegend Spaghettimonster uitgegroeid tot een echt internet-fenomeen, met talloze aanhangers die geloven in de 'Noedelige Aanhangsels'. Eén van de vele andere zaken die binnen de religie geloofd wordt, is het feit dat het broeikaseffect een rechtstreeks gevolg is van de afname van het aantal piraten sinds de 19e eeuw. Een grafiek die deze link ontegensprekelijk aantoont, maakte deel uit van de oorspronkelijke brief die Henderson destijds naar de onderwijsraad verstuurde.

Binnen de religie worden de gebeden afgesloten met het woord 'Ramen' (een soort van populaire Japanse rijstnoedel) in plaats van 'Amen'. De

DE ONZICHTBARE ROZE EENHOORN - BRON: COMMONS.WIKIMEDIA.ORG

aanhangers geloven in acht "lievernieten" in plaats van geboden. Oorspronkelijk waren het er tien, maar de piraat (een zekere Mosey) die ze oorspronkelijk van het Spaghettimonster aangeboden kreeg, liet 2 van de 10 stenen tabletten vallen op de weg naar beneden van de berg. Volgens de pastafarianen verklaart dit waarom zij een lage morele standaard hebben.

Volgelingen van het Vliegend Spaghettimonster stippen de volgende voordelen van bekering aan: de net genoemde lage morele standaard, stripperfabrieken en biervulkanen die tot in de hemel reiken, iedere vrijdag is een religieuze feestdag en men geniet van een absolute vrijheid van religieuze plichten of beperkingen.

De Onzichtbare Roze Eenhoorn

De Onzichtbare Roze Eenhoorn is een rasechte parodiërende religie, bedoeld om alle vormen van theïstisch geloof aan de kaak te stellen. De religie gebruikt hiervoor het beeld van een (paradoxaal) onzichtbare, doch roze eenhoorn als godin.

Ze wordt vaak gebruikt als rhetorisch argument door verdedigers van het atheïsme, door simpelweg het woord God overal te vervangen door Onzichtbare Roze Eenhoorn bij gewone religies. De wederzijds uitgesloten concepten van onzichtbaarheid en de kleur roze, samen met de onmogelijkheid om haar bestaan te ontkrachten, zijn bedoeld om de klassieke argumentatie van voorstanders van theïstische religies te ontmijnen door de absurditeit ervan op deze manier aan te tonen.

De meest geciteerde tekst uit het geloof luidt -vrij vertaald- als volgt: "Onzichtbare Roze Eenhoorns zijn wezens met een grote spirituele kracht. We weten dit omdat ze tegelijk zowel onzichtbaar als roze kunnen zijn. Zoals bij alle religies, is het Geloof in de Onzichtbare Roze Eenhoorns gebaseerd op zowel logica als vertrouwen. We vertrouwen erop dat ze roze zijn; we gaan er logischerwijze vanuit dat ze onzichtbaar zijn omdat we ze niet kunnen zien." (Steve Eley)

Besluit

Professor Prothero van de Universiteit van Boston heeft de gewoonte zijn studenten tijdens een introductieles over religie te vragen een eigen geloof uit te vinden. De resultaten ervan zijn vaak leerrijk én leuk. Wie zou er geen adept willen zijn van dessertisme, waar de pad naar de ziel via de maag gaat, of *zen zuiperij*, waarbij zelfontdekking via alcohol wordt geprezen?

Volgens onderzoek van zijn vakgroep ontstaan er in de VS alleen al 40 tot 50 nieuwe religies per jaar. Enkele van de meest succesvolle religieuze stromingen in Amerika, mormonisme en scientology, zijn uitvindingen van respectievelijk de 19e en de 20e eeuw.

Via deze oefening hoopt hij onder meer na te gaan welke aspecten van geloofsovertuigingen jongeren nu het meest aanspreken. De meest frappante vaststelling is hierbij volgens hem de steeds weerkerende aversie die studenten tonen voor dogma's. God is bij de studentikoze religies op zijn best 'een nagedachte'. En het hiernamaals -de hemel- doet er niet zo toe. De nieuwe religies focussen zich bijna uitsluitend op zelfontplooiing en een optimale beleving van het hier en nu.

En laat dat nu net beetje bekend in de oren klinken...

Meer informatie?

- De Kerk van de Subgenius: www.subgenius.com
- Discordianisme: www.discordian.com
- De Kerk van het Vliegend Spaghettimonster: www.venganza.org
- De Onzichtbare Roze Eenhoorn: www.palmyria.co.uk/humour/ipu.htm

Het geheim

Vrijmetselarij in/en samenzweringstheorieën

Emily Verté
consulent-stafmedewerker

Donkere ruimtes, duistere figuren, geheimen en macht. Elementen die onze fantasie doen op hol slaan. Niet enkel bij jou en mij, maar ook bij de journalist van je dagblad of krant of bij de auteur van je favoriete roman. Het zijn ingrediënten van een gerecht die velen onder ons wel smaken. Het succes van de *Da Vinci Code* en zijn filmische opvolger *Angels & Demons* zijn daar voorbeelden van. Of het nu gaat over een gesmeed plan van de Amerikaanse CIA, de Illuminati, aliens of de vrijmetselarij doet niet geheel ter zake. Ze krijgen allen de rol toebedeeld van complotteur of samenzweerder en willen maar één ding: kost wat kost hun slag thuishalen.

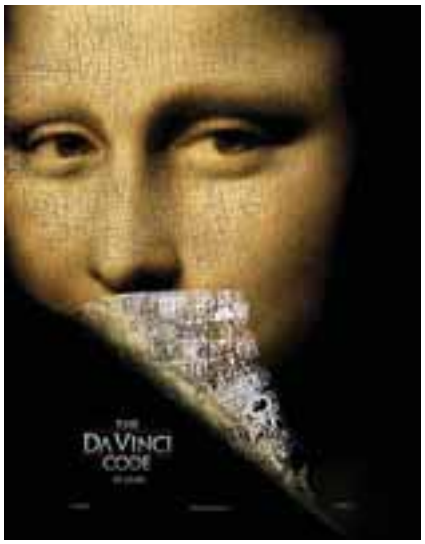

JIMMY KOPPEN

Complottheorieën verkopen, hoe twijfelachtig en fabelachtig ze ook zijn. De ene keer is de onwaarachtigheid echter duidelijker op te merken dan de andere keer. Die theorieën hebben trouwens hun fundament in de realiteit, wat ze net zo misleidend maken. Naast de gebruikelijke samenzweringen uit Hollywood lijken tal van complottheorieën op te duiken in veelgelezen kranten. Het neemt zelfs dergelijke epidemische proporties aan dat een grote Belgische krant het als 'zorgwekkend' gaat omschrijven. Een kritische houding is hier dan ook aangewezen. Het is omwille van die reden dat we dieper ingaan op de constructie van vijandsbeelden en complottheorieën toegepast op de vrijmetselarij.
We hadden een gesprek met Jimmy Koppen die momenteel zijn proefschrift betreffende antimaçonnisme in België -met prof. dr. Jeffrey Tyssens als promotor- afwerkt binnen het kader van de Interdisciplinaire Onderzoeksgroep Vrijmetselarij van de Vrije Universiteit Brussel.

Contra geheimhouding
Jean Paul Van Bendegem

> "Door naar buiten te treden, vernietig je de gedachte van complotten."
>
> JEAN PAUL VAN BENDEGEM

Hoe gaat men een vijand construeren?

Het beeld van de vijand zit in de hoofden van mensen. Vijandbeelden en complottheorieën worden niet doelbewust 'gemaakt'. Wanneer iemand ervan overtuigd is -of ten minste de indruk geeft echt te geloven wat hij zegt en schrijft- dat vrijmetselaars in allerlei politieke intriges betrokken zijn, ontstaat een complottheorie als het ware organisch. De vrijmetselaars zijn vaak erg geschikt om binnen zo een vijandbeeld te worden geplaatst: ze zijn zogezegd overal aanwezig, ze hebben veel macht, ze zitten in een netwerk en zijn allerhande duistere zaken aan het bekokstoven. De complotdenker roept dus op om in te grijpen voordat het te laat is. Dan zie je telkens thema's in het discours terugkomen, zoals het overdrijven van de macht van die vijand of het uit de context rukken van diens activiteiten. Ook gaat een complotdenker alles vereenvoudigen en citaten gebruiken om zijn theorie te staven.
Deze laatste techniek kan toegepast worden op het antimaçonnisme van de 19e eeuw. In die periode werden brochures rondgedeeld waar men vrijmetselaars aan het woord liet. Die uitspraken werden natuurlijk uit hun context getrokken en ook het weglaten van bepaalde zaken was geen uitzondering. Het openbaar maken van interne documenten was evenmin een zeldzaamheid. Er werd dus een -al dan niet opzettelijk- verkeerd geïnterpreteerd beeld van de geviseerde vijand geschetst. Verweer is dan ook onmogelijk, want uiteindelijk hebben ze het wel gezegd.

Vereenvoudiging brengt ons bij een polarisatie tussen goed en kwaad.

Dat is eveneens één van de technieken die men gebruikt bij samenzweringstheorieën. Zij zijn slecht en wij zijn goed. Er kan volgens complotbedenkers dan ook niet onderhandeld worden met vrijmetselaars of terroristen -als we deze problematiek naar vandaag doortrekken.
Die theoretici schetsen een dergelijk, algemeen beeld, wat veronderstelt dat ze spreken over de vrijmetselarij in zijn geheel. En die bestaat niet omdat er tal van verschillen zijn binnen de vrijmetselarij. Zo zijn er twee grote stromingen, de Angelsaksische enerzijds en de Latijnse anderzijds. En binnen België alleen zijn er tal van verscheidene groepen en koepels. Ze staan in 'concurrentie' met elkaar, individuele loges hanteren andere standpunten... Dé vrijmetselarij bestaat dus niet.

Onlangs heb ik een artikel gelezen in De Tijd met als titel 'De crisis als samenzwering'. Er is geen crisis zonder complottheorieën.

Dat zie je doorheen de hele geschiedenis. Als er iets gebeurt wat een mens niet kan verklaren, gaat die

Werkt het aspect van geheimhouding binnen de vrijmetselarij samenzweringstheorieën in de hand?

Ik denk dat die geheimhouding dat effectief in de hand werkt. Vrijmetselarij wordt iets geheimzinnigs, je weet er te weinig van... en dan komen complottheorieën spontaan naar boven. Daar kan je weinig aan doen.
Daarnaast begrijp ik wel -als je de geschiedenis van de vrijmetselarij bekijkt- waarom die geheimhouding ontstaan is. Zo had je de veroordelingen en de excommunicatie in de pauselijke encyclieken. Maar dat lijkt mij vandaag niet meer te spelen. Daarom ben ik zeer groot voorstander van de gedachte om naar buiten te komen, zij het wel voor degenen die het zich kunnen permitteren. Wat mij betreft is dit een strikt persoonlijke zaak, maar vrijmetselaars die het zich kunnen veroorloven, zouden dit moeten doen.
Zelf geef ik lezingen over de vrijmetselarij, maar dat een persoon als Karel De Gucht zich uitte als vrijmetselaar, vond ik op zich zeer belangrijk. Want als je dat signaal goed interpreteert, dan betekent dit dat er eigenlijk geen samenzweringen kúnnen zijn. Stel dat er complotten zouden bestaan, dan zou je dit nooit bekend maken. Door naar buiten te treden vernietig je net die complotgedachte.
En zelfs al zouden ze de rollen willen spelen die de complotbedenkers hen toeschrijven, dan zouden ze die vandaag ook niet meer kunnen spelen. In de 19e eeuw werd de liberale partij voorbereid in de loge, maar nu bestaat ze en is ze georganiseerd. Daarenboven heb ik als democraat

Geheimhouding binnen de vrijmetselarij: twee vrijmetselaars aan het woord

fundamentele bezwaren tegen het feit dat er in de vrijmetselarij maatschappelijke dossiers zouden 'geregeld' worden. Want je zou dan die transparantie verliezen, die naar mijn mening essentieel is voor een democratie.

JEAN PAUL VAN BENDEGEM

Je pleit dus voor een vrijmetselarij die meer naar buiten treedt?

Precies. Maar ook als de geheimhouding zou wegvallen, dan heb je nog altijd het geheim -dat een symbolische waarde heeft en van een andere orde is. Die symboliek ligt eerder in het niet kunnen uitdrukken in woorden. Daar ter plekke staan, iets meemaken, iets dat niet kan worden meegedeeld dat is voor mij het geheim. Dat is iets totaal anders dan het achterwege laten van het aspect geheimhouding.

De beslotenheid van de vrijmetselarij is evenzeer een andere zaak. Zo hoeven er niet noodzakelijk toeschouwers te zijn bij een inwijdingsritueel. Dat hoeft volgens mij geen open vertoning te zijn. Dit neemt niet weg dat ook de rituelen publiek gemaakt kunnen worden. Leo Apostel heeft dit dan ook gedaan in zijn boek over de vrijmetselarij. Juist vanwege het geheim kan dit naar buiten komen. De geheimhouding lijkt mij echter voorbijgestreefd. Maar nogmaals ik beschouw dit als een persoonlijke zaak.

zoeken naar oorzaken en naar schuldigen. Dat kan bijvoorbeeld gaan om iets wat een enorme schok veroorzaakt, zoals de Franse Revolutie. Zo gingen een aantal extreem nationalistische en conservatieve Fransen hiervoor een verklaring zoeken. Aan het begin van de 19e eeuw portretteerden ze het Frankrijk van vóór de Revolutie als een katholieke, behoudensgezinde, vrome en sterke natie. Ineens komt de Revolutie daar met de bestorming van de Bastille op 14 juli 1789. Van de ene op de andere dag loopt dus vanalles mis. De economische, sociale en historische achtergrond en context wordt hier volledig weggelaten. Men zegt dat er een aantal duistere individuen geweest zijn die de macht wensten te grijpen en dat er complotten zijn geweest van 'oude' organisaties. Daar zitten vrijmetselaars tussen, maar ook tempeliers, rozenkruisers en Illuminati... Het waren zij die de macht wilden grijpen en die dus het ancien régime van de koning, de kerk, de adel... moest doen verdwijnen.

En als ik nu eens de vraag omdraai: er zijn geen complottheorieën zonder crisis?

Dat klopt, hoewel het wat genuanceerd moet worden. Dat vijanddenken is constant aanwezig, maar er zijn soms piekmomenten. Er wordt vooral een piek bereikt tijdens crisismomenten, want dan zijn de mensen er het meest vatbaar voor. Een crisis kan heel breed zijn. Dat kan effectief een schokkende gebeurtenis zijn -die veel mensen op financieel, politiek of militair vlak raakt. Binnen onze hedendaagse emocultuur worden daarnaast ook eerder 'banale' incidenten -het ongeluk van prinses Diana is daar een voorbeeld van- opgeklopt tot uitingen van een samenzwering.
Er is ook een markt voor. Het is opmerkelijk hoe literatuur in de marge van Dan Brown en gelijksoortige romans en films zo in de smaak vallen bij het publiek. Dergelijke media bouwen voort op fantastische verhalen en het publiek beseft meestal ook dat het fictie is, maar er wordt toch gedacht 'moest het eens waar zijn...'

In dat artikel stond ook dat een wetenschapper die nooit geloofde in complottheorieën dit nu wel doet door de economische crisis.

Dat is ook een typisch kenmerk van samenzweringen, het aanhalen van referenties. Zo worden de woorden van bekende personen aangehaald. En misschien heeft die ook wel in dat welbepaalde milieu gezeten en is hij er om de één of andere reden uitgestapt. Die man of vrouw wordt er dan uitgehaald als zijnde de spreekbuis of het bewijs voor die theorie.

Zijn er nog andere eigenschappen van vijandsbeelden naast deze die al genoemd werden?

Ja, dat een complottheorie eeuwig geldend en ahistorisch is. Uitspraken zoals het bestempelen van alle politici als zakkenvullers kon je twintig jaar geleden ook terugvinden. Al worden citaten in verschillende situaties aangewend en heeft het totaal andere personen als

> "Het geheim ligt in de bescherming van de intimiteit."
>
> ANONIEME BRON

onderwerp zullen gelijksoortige uitspraken blijven opduiken. En ook het fenomeen van vijandsbeelden zal altijd blijven bestaan.

Een andere eigenschap van een dergelijke complotdenker is dat bij een overwinning, hoe groot die ook is, de vijand nooit definitief kan worden uitgeschakeld. Hij komt altijd terug.
Op politiek vlak zie je dat -als ik teruggrijp naar de vrijmetselaars in de 19e eeuw- wanneer de liberale regering in 1884 volledig wordt weggestemd men aan katholieke zijde schrik heeft dat ze gaan terugkomen. De katholieke propaganda gaat zich bijgevolg steeds fixeren op de slechte eigenschappen van de liberalen in oppositie, die een reëel gevaar zouden worden indien zij terug de meerderheid zouden behalen. Het opmerkelijke bij die propaganda ten aanzien van liberalen en ook socialisten is dat ze wordt opgebouwd vanuit de gedachte dat ze zullen terugkomen. Uiteindelijk bekom je een *selffulfilling prophecy* die stelt dat wat je lang genoeg herhaalt, uitkomt. Je gaat ook zien dat pogingen tot het structureren van de antimaçonnieke propagandavoering precies in die periode gaat gebeuren wanneer de katholieken de parlementaire meerderheid uitmaken – wat aantoont dat ze ervan uitgingen dat hun 'maçonnieke vijand' niet echt te overwinnen was.

Wie is nu die vijand? Waar kan je die vinden?

Je hebt de externe vijand, diegene waarvan je het weet wie hij is. De meest duidelijke uiting daarvan ga je in oorlogssituaties vinden of tijdens politieke conflicten. In België was het meer bepaald de liberale regering die dan in dat vereenvoudigd discours werd voorgesteld als zijnde één grote club van vrijmetselaars die alleen maar de wetten van de loges uitvoerden. Zij waren de vijand waartegen je moest tegen strijden door middel van propaganda, organisatie...
Daarnaast heb je de interne vijand die je niet ziet en niet kent en die aanwe-

Pro geheimhouding
Anonieme bron

Werkt het aspect van geheimhouding binnen de vrijmetselarij het ontstaan van samenzweringstheorieën in de hand?

Dat is inderdaad het geval, aangezien het geheim een basiskenmerk is van samenzweringen. Het is echter een denkfout dat kenmerk te veralgemenen. Dit zou onder andere kunnen betekenen dat iemand die een relatie heeft die niet mag geweten zijn ook onder complotten en samenzweringen zou ressorteren. Het is niet zo dat omwille van het feit dat samenzweringen geheim zijn, geheimen onmiddellijk samenzweringen zijn. Dat is een drogreden. Daarnaast is vrijmetselarij een apolitieke aangelegenheid. Het basiskenmerk is dat mensen met verschillende politieke overtuigingen buiten de organisatie – profanen zoals men dat noemt – binnen het genootschap met elkaar kunnen praten. Dat soort verdraagzaamheid kan natuurlijk wel gevolgen hebben. Gevolgen in die zin dat men tegengestelde ideeën leert accepteren en zijn eigen opvattingen bijstelt. Fundamenteel is het geen samenzwering, want het basiskenmerk van samenzweringen is dat je één idee, ten koste van alles en vooral ten koste van het officiële, wil doordrijven. Dat is niet terug te vinden in de vrijmetselarij.

Waarom de geheimhouding in de vrijmetselarij in stand houden?

Daar zijn een paar redenen voor. Ten eerste is het zo dat een dergelijke organisatie van verdraagzaamheid door organisaties van de onverdraagzaamheid of door politieke bewegingen van de niet-verdraagzaamheid nogal verdacht gevonden worden. Ze lopen dus toch het risico op nadelige gevolgen. Eén van de kenmerken van de huidige verrechtsing van de samenleving is dat het lidmaatschap van de vrijmetselarij professioneel in vraag gesteld wordt. Zo kan je er beroepsverbod van krijgen. Bijvoorbeeld een bedrijf dat neutraliteit wil van zijn werknemers. Lidmaatschap van een vrijmetselaarsloge zou hen die baan doen verliezen en dat is een verkeerde zaak.
Een tweede reden is dat alles wat

Geheimhouding binnen de vrijmetselarij: twee vrijmetselaars aan het woord

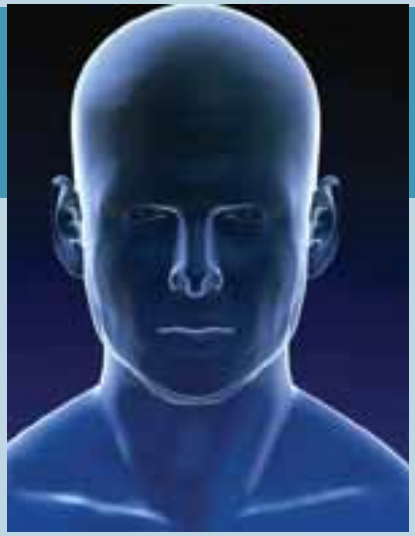

men niet begrijpt, toeschrijft aan het geheim. Wanneer men bijvoorbeeld weet dat iemand lid is van *dat geheime*, dan gaat men alles van die persoon zijn leven gaan verklaren vanuit dat lidmaatschap. Zo zal men professionele successen toeschrijven aan dat lidmaatschap en niet aan persoonlijke competenties. Dat zijn mythes waarmee men mensen ten onrechte schade kan berokkenen.

Er is ook een derde, meer persoonlijke reden. Die heeft betrekking tot het basisidee van de vrijmetselarij, namelijk dat van *broederschap*. In feite is een vrijmetselaarsrelatie van die aard -van vriendschap, liefde en broederschap- en is de intensiteit omgekeerd verbonden met het uitzonderlijke. Daardoor is het een intieme aangelegenheid is. Voor mij ligt het geheim net in de bescherming van die intimiteit. Het beleven van die broederschap is en blijft een geheime zaak.

Dat is ook het probleem van de vrijmetselarij. Als je iets niet geheim maakt en dat objectiveert, neigt het naar het obscene toe, omdat je het uit de context haalt. Als het publiek wordt, kan dat rituele karakter op zichzelf als een belachelijkheid omschreven worden.

De vrijmetselarij als een belangrijk menselijk spel -want voor mij is het dat ook- vraagt om een aantal regels. En dat *geheim* behoort tot die regels. Het geheimhouden en -blijven behoort tot die spelregels en moet dan ook bewaard worden. Dit is bijvoorbeeld ook zo bij het voetbal. Buiten het spel om is er geen enkele reden om de bal niet met je handen vast te nemen als je de bal in het doel wil krijgen. Binnen het spel van voetbal doe je dat niet, omdat je handelt naar de spelregels en die ook bewaart. In het geval van de vrijmetselarij behoort het geheim tot de spelregels en die dien je evenzeer te bewaren net zoals je dat doet bij het voetbalspel.

zig is op bepaalde posities. Die is geïnfiltreerd in de systemen van de eigen staat en heeft al een aantal sleutelposities ingenomen in de administratie, het leger, de politiek... Die interne vijand is bijvoorbeeld lid van een vrijmetselaarsloge en is directeur van een plaatselijke school. Een gevaarlijke positie, want zo kan hij de doctrine doorgeven aan de kinderen in zijn school en worden ze allemaal anarchisten. Net zoals veel terroristen vandaag maken deel uit van het systeem dat ze willen bevechten. In de gedachtegang van de complotdenker is de interne vijand misschien wel gevaarlijker dan een externe vijand. Een ander, heel concreet bijvoorbeeld is dat de katholieke meerderheid in 1912, 1913 een omzendbrief uitvaardigde dat vrijmetselaars geen officieren mogen zijn in het leger. Want men had het idee dat het hele leger vol zat met vrijmetselaars en dat dit gevolgen zou krijgen in oorlogstijden – in Duitsland was er al wat aan het broeden. Want als er oorlog kwam, zaten er vrijmetselaars in het leger van beide kampen, wat tot gevolg kon hebben dat zij het op een akkoordje zouden gooien. Dat is de argumentatie die men gaat volgen, het idee van '*the enemy within*'.

Wat is het doel van dergelijke complottheorieën?

Dat is enerzijds om iets te verklaren wat op logischer wijze niet te verklaren valt en anderzijds ter legitimatie van het eigen handelen. Dat is iets wat Yves Leterme ook doet. Hij had het over allerlei complotten tegen hem in de wandelgangen van het parlement. Hij maskeerde zijn eigen falen door te wijzen op de acties en handelingen van anderen waar hij zelf geen greep op kon hebben. Zo was het ook bij de politiek van Bush in de Verenigde Staten. De vijand wordt geïdentificeerd en een (fysieke) aanval is volgens de complotbedenkers een noodzakelijk kwaad dat zich opdringt. Het hele handelen wordt zodoende gelegitimeerd doordat er een vijand is.

En alle middelen zijn goed om hun doel te bereiken?

Inderdaad. Dat wordt wel niet met zoveel woorden gezegd, maar daar komt het wel op neer. Het uitvaardigen van uitzonderingswetten of inroepen van censuur is toegelaten in het kader van het beleid dat gevoerd wordt ten aanzien van de vijand. Want volgens

die denkwijze staat de vijand op het punt om ons te overmeesteren.

De vrijmetselarij is heel vaak het onderwerp van samenzweringstheorieën. Heeft het aspect van geheimhouding daar iets mee te maken?

Jazeker. Geheimhouding is de kern van ieder vijandbeeld en van iedere complottheorie. Er is altijd een geheim bij betrokken dat je niet kent. Terrorisme, wat is dat? Vrijmetselarij, wat is dat? Bij vrijmetselarij gaat het nog verder en is het nog wat strikter, omdat het een geheim of besloten genootschap is. Je zou kunnen zeggen dat het geheim bestaat uit het nooit mogen weten waar de loges zijn, wie in de vrijmetselarij zit en wat ze daar precies doen. In theorie is dat zo, de praktijk is echter anders. Aan de hand van enig zoekwerk kan je veel informatie verkrijgen. Zo zijn vrijmetselaarsloges vzw's die een raad van bestuur hebben en die een jaarcijfer moeten laten weten aan de Kamer van Koophandel of aan het Belgisch Staatsblad. Er is daarnaast voldoende literatuur voor handen over de rituelen. Verder is het niet zozeer een probleem wie in de loge zit. Mensen zijn niet geïnteresseerd in Jan modaal, maar willen wel weten welke bekende koppen er allemaal inzitten.

Maar de vrijmetselarij in België houdt *het geheim* in stand.

Ja, de vrijmetselarij cultiveert *het geheim*. De aantrekkingskracht zou dan ook veel minder zijn, moest het geheim doorbroken worden. In de VS bestaat het geheim niet echt meer, wat tot gevolg had dat niemand nu nog vrijmetselaar wil zijn. Dit omwille van het feit dat bijvoorbeeld een publieke parade in klederdracht in zekere zin nogal bedenkelijk overkomt en omdat de meerwaarde van dat genootschap zoek is. Dit in tegenstelling tot de Belgische situatie, waar het geheim zelfs gecultiveerd wordt. Men haalt daar verschillende argumenten voor aan. Een historisch argument betreft het feit dat de katholieken in de 19e eeuw kwade dingen hebben verspreid over de vrijmetselarij, wat leidde tot de afscherming van het genootschap. Een ander argument dat men aanhaalt, is dat lidmaatschap nog steeds op onbegrip stuit bij de doorsnee bevolking. Er kunnen ook negatieve gevolgen zijn voor vrijmetselaars waarvan hun lidmaatschap bekend is gemaakt. Zo kan een dokter die vrijmetselaar is patiënten verliezen en ga zo maar door. Vrijmetselaars zien dan ook niet graag hun naam in een lijst opduiken.
In werkelijkheid bestaat *het geheim* op zich niet. Hoewel het verloop van rituelen in boeken en op het internet kan teruggevonden worden, bestaat het geheim uit de beleving en de ervaring van die rituelen. Je kunt dit vergelijken met het in details bespreken van de geboorte van je eerste kind en de gevoelens die er bij te pas kwamen; degene die het aanhoort kan zich dat voorstellen, maar daar houdt het op. Dat is het geheim dat je met niemand kan delen.

Wij melden u met droefheid het overlijden van onze collega

Sandra Van Droogenbroeck

25 mei 1963 ~ 17 april 2009

Zij was moreel consulent in
het Centrum Morele Dienstverlening te Sint-Niklaas.

We wensen haar familie,
vrienden en geliefden
veel sterkte toe.

Raad van Bestuur en personeel
Unie Vrijzinnige Verenigingen vzw

Samenstelling van de raden van bestuur van imd de Instellingen voor Morele Dienstverlening

na de verkiezingen van 21 maart 2009

Op 21 maart 2009 vonden de verkiezingen van nieuwe bestuurders en hun plaatsvervangers voor de Instellingen voor Morele Dienstverlening (IMD) plaats.

De Instellingen voor Morele Dienstverlening zijn, sedert de wet van 21 juni 2002, "belast met het beheer van de materiële en financiële belangen van de erkende niet-confessionele levensbeschouwelijke gemeenschappen." Aldus vormen ze een belangrijke geldelijke pilaar voor de georganiseerde vrijzinnigheid. Per provincie en voor het Brussels Hoofdstedelijk Gewest is er een IMD. Elke raad van bestuur van een IMD bestaat uit 7 verkozen leden en evenveel plaatsvervangers (5 verkozen door de provinciale algemene vergadering en 2 door de Centrale Vrijzinnige Raad (CVR)), aangevuld met de boekhouder, de afgevaardigde van de CVR, of diens plaatsvervanger, en de gouverneur, of diens vertegenwoordiger. De laatste 3 met adviserende stem. Tijdens de verschillende installatievergaderingen werden voorzitter, ondervoorzitter en secretaris gekozen. Een overzicht van de effectieve verkozenen...

IMD Antwerpen [INSTALLATIEVERGADERING MET VERKIEZING FUNCTIES OP 23 APRIL 2009]

EFFECTIEVE LEDEN:

VERKOZEN VANUIT PROVINCIALE ALGEMENE VERGADERING:

Keulemans Frans - Meys Luc (voorzitter) - Peeters François (ondervoorzitter) - Scheers Yvette (secretaris) - Vrydag Dany

VERKOZEN DOOR CVR:

Macharis Ronny - Wilmsen Rob

IMD Brussel [INSTALLATIEVERGADERING MET VERKIEZING FUNCTIES OP 2 APRIL 2009]

EFFECTIEVE LEDEN:

VERKOZEN VANUIT PROVINCIALE ALGEMENE VERGADERING:

Dehondt Willy - Dobbelaere Dirk (secretaris) - Moeykens Filip (voorzitter) - Van Hellem Hendrik (ondervoorzitter) - Vertongen Louis

VERKOZEN DOOR CVR:

Dierckx Aviva - Paemen Inge

IMD Limburg [INSTALLATIEVERGADERING MET VERKIEZING FUNCTIES OP 2 APRIL 2009]

EFFECTIEVE LEDEN:

VERKOZEN VANUIT PROVINCIALE ALGEMENE VERGADERING:

Bertels Willy (ondervoorzitter) - Bronders Fernand - Denys Hans (secretaris) - Kindermans Guy - Vansweevelt George (voorzitter)

VERKOZEN DOOR CVR:

Juvyns Gilbert - Wenes Annita

IMD Oost-Vlaanderen [INSTALLATIEVERGADERING MET VERKIEZING FUNCTIES OP 14 APRIL 2009]

EFFECTIEVE LEDEN:

VERKOZEN VANUIT PROVINCIALE ALGEMENE VERGADERING:

Comhaire Albert - Vander Cruyssen Nicq - Van Mol Raoul (voorzitter) - Vincken Winnie - Wastijn Sara (ondervoorzitter)

VERKOZEN DOOR CVR:

Ghysels Georges (secretaris) - Vangassen Wilfried

IMD Vlaams-Brabant [INSTALLATIEVERGADERING MET VERKIEZING FUNCTIES OP 8 APRIL 2009]

EFFECTIEVE LEDEN:

VERKOZEN VANUIT PROVINCIALE ALGEMENE VERGADERING:

Demeulenaere Bjorn - Gerard Nicolas (secretaris) - Hoebrechts Paul - Peeters Sylvain (voorzitter)- Tillez Tony (ondervoorzitter)

VERKOZEN DOOR CVR:

Foulon Chris - Pittoors Greet

IMD West-Vlaanderen [INSTALLATIEVERGADERING MET VERKIEZING FUNCTIES OP 15 APRIL 2009]

EFFECTIEVE LEDEN:

VERKOZEN VANUIT PROVINCIALE ALGEMENE VERGADERING:

Bals Marc (secretaris) - Dumarey Fanny - Moeykens Francis (voorzitter) - Mortier Marc - Verlinde Charles (ondervoorzitter)

VERKOZEN DOOR CVR:

Jamart Danny - Laridon Roland

OPINIESTUK

Euthanasie, polemiek en problematiek

In het voorjaar van 2002 werd door onze vaderlandse politici een moedige sprong voorwaarts genomen in ongetwijfeld één van de belangrijkste ethische dossiers van de afgelopen decennia. Op 22 mei 2002 werd immers de wet betreffende de euthanasie in het parlement aangenomen. De toenmalige beleidsvoerders hadden er een zware dobber aan gehad, maar het bereikte resultaat was en is nog steeds historisch te noemen, zeker in een internationale context, waar we als klein land ongetwijfeld een voortrekkersrol hebben gespeeld.

De Huisarts 23/04/2009

Euthanasie, polemiek en problematiek

Open brief aan Kind & Gezin

Nu -7 jaar later- lijkt men de discussie naar aanleiding van een aantal schrijnende casussen weer helemaal open te willen trekken. Voor- en tegenstanders van een wettelijke regeling voor euthanasie vullen blad na blad met (soms minder nuchtere) analyses en (vaak dwarse) meningen. Dit feit alleen al wijst er op dat de wetgeving in haar huidige vorm, ondanks alle goede bedoelingen die er achter schuilen, niet volmaakt is en problemen stelt die een oplossing behoeven.

In een recente publicatie van *Tertio* (*1 april 2009*) en *De Huisarts* van deze week (*9 april 2009*) herinnerden enkele prominente auteurs ons er nogmaals aan dat euthanasie, wettelijk gezien, nog altijd geen recht is. Herman Nys stelt daarenboven onomwonden dat de wet volledig gefaald heeft en "de evolutie naar een toestand waarin euthanasie als 'normaal' medisch handelen wordt beschouwd" in de hand heeft gewerkt. In de praktijk worden de wettelijke regels amper nageleefd en is "de kloof tussen wet en medische praktijk groter dan ooit tevoren", aldus Nys.

Hij gaat hierbij nogal kort door de bocht. Om zijn mening te staven, veronderstelt hij immers een heleboel verregaande misbruiken in de medische praktijk van euthanasie die hij nergens documenteert of staaft. En stellen dat door de invoering van de wet de poort naar 'dood op bestelling' wijd open is gesteld, is volgens officiële cijfers manifest onjuist. Bewijs hiervan drie gepubliceerde rapporten van de Federale Controle- en Evaluatiecommissie Euthanasie, volgens welke er helemaal geen wildgroei is ontstaan (de Commissie ontving in 2006,

429 registratiedocumenten voor euthanasie en in 2007, 495). De artsen leven hierbij, nog steeds volgens de Commissie, de wettelijke voorwaarden strikt na.

Daarbij bevestigen talrijke, vaak persoonlijke verhalen ons dat wanneer de euthanasieprocedure vlot en correct verloopt mensen op een heel serene wijze afscheid kunnen nemen van hun naasten en het leven en hiervoor dankbaar zijn. Want ook daar gaat mr. Nys in zijn tirade volledig aan voorbij: de eigenlijke doelstelling van de wet van 2002 is het garanderen van een waardig levenseinde voor bepaalde categorieën van patiënten die uitzichtloos lijden. Het alternatief is vaak mensonwaardig. In de praktijk gebeuren soms zaken waarbij men zich ernstige vragen kan stellen. Is het bijvoorbeeld zoveel beter om patiënten van water en voedsel af te snijden teneinde hun levenseinde zich 'natuurlijk' te laten voltrekken? Of nog, is de zaak van mevrouw Van Esbeen niet indicatief voor een zekere vorm van wrede veronachtzaming voor het lijden van een lichaam dat gewoon 'op' is?

Daarenboven komen bepaalde vormen van uitzichtloos lijden, weze het omwille van leeftijd, geestestoestand of pathologie, niet eens in aanmerking voor euthanasie. Vanuit juridisch oogpunt ís euthanasie geen persoonlijk recht. Dat staat vast. Euthanasie ís ook geen 'normale' medische praktijk geworden, in tegenstelling tot wat mr. Nys beweert. De dood is geen banaal gegeven en zal het ook nooit zijn. Maar het zelfbeschikkingsrecht van de mens, een kenmerk eigen aan zijn bestaan, moet onder alle omstandigheden gegarandeerd worden. En dat tot aan de dood, deze inbegrepen. Minder is moreel onaanvaardbaar.

De euthanasiewet heeft in dat opzicht volgens ons dan ook allesbehalve gefaald. Uit de praktijk blijkt echter dat de wet toe is aan verfijning. De vele schrijnende verhalen, al dan niet onder mediabelangstelling, rond de euthanasievraag bij minderjarigen, dementerenden, hoogbejaarden, de discussie rond de doorverwijzingsplicht voor artsen..., nopen tot maatschappelijke reflectie.

Daarom vragen we dat de politici de debatten rond euthanasie heropenen en de oefening verderzetten die ze in 2002 gestart zijn. Bijdragen tot de humanisering van de laatste fase van ons leven en voorzien in een optimale levenseindezorg met respect voor individuele keuzes, vergt in een levensbeschouwelijk divergent landschap de nodige politieke moed, daar zijn we ons van bewust. België mag echter de trein niet missen om het zelfbeschikkingsrecht op deze manier in zijn wetgevend kader te implementeren en zo opnieuw een voortrekkersrol te gaan spelen op nationaal en internationaal niveau.

Sonja Eggerickx
voorzitter Unie Vrijzinnige Verenigingen

OPINIESTUK

Vrijzinnig humanisme

Ik ben bijzonder getroffen door de negatieve beeldvorming van het begrip 'vrijzinnigheid' resulterend uit het interview met Filip Dewinter in De Standaard van zaterdag 9 mei. Het beeld dat de lezers hiermee van vrijzinnigheid of van vrijzinnig humanisme kregen, strookt niet met de realiteit, noch minder met de principes waarvoor de vrijzinnig-humanistische levensbeschouwing staat. Ik ben een vrijzinnig humanist en probeer de lezers te verduidelijken wat dit inhoudt.

De vrijzinnig-humanistische levensbeschouwing stoelt op een aantal gemeenschappelijke principes die door elk individu op een unieke manier worden ingevuld en beleefd. Wij huldigen het principe van vrij onderzoek, verwerpen dogma's en gezagsargumenten bij de opbouw van onze overtuigingen en erkennen geen ander moreel gezag dan de mens zelf. Belangrijke waarden hierbij zijn gelijkheid, solidariteit, broederlijkheid, respect voor de verscheidenheid, emancipatie van de mens, vrijheid van oordelen, verdraagzaamheid, scheiding van kerk en staat...

Wij zetten ons daarbij niet af tegen godsdiensten en goden. In ons wereldbeeld is gewoonweg geen plaats voor een geloof in een opperwezen. Voor ons is de mens zijn eigen zingever. We zijn dan ook pleitbezorger van de vrije keuze van levensbeschouwing.

WAARDE REDACTIE
BRIEF VAN DE DAG

De Standaard
15/05/2009

FILIP DEWINTER VRIJZINNIG?

Ik ben bijzonder getroffen door de negatieve beeldvorming van het begrip 'vrijzinnigheid' resulterend uit het interview met Filip Dewinter in *De Standaard (DS 9 mei)*. Het beeld dat de lezers hiermee van vrijzinnigheid of van vrijzinnig humanisme kregen, strookt niet met de realiteit, noch minder met de principes waarvoor de vrijzinnig-humanistische levensbeschouwing staat. Ik ben een vrijzinnig humanist en probeer de lezers te verduidelijken wat dit inhoudt.
De vrijzinnig-humanistische levensbeschouwing stoelt op een aantal gemeenschappelijke principes die door elk individu op een unieke manier worden ingevuld en beleefd. Wij huldigen het principe van vrij onderzoek, verwerpen dogma's en gezagsargumenten bij de opbouw van onze overtuigingen en erkennen geen ander moreel gezag dan de mens zelf. Belangrijke waarden hierbij zijn gelijkheid, solidariteit, broederlijkheid, respect voor de verscheidenheid, emancipatie van de mens, vrijheid van oordelen, verdraagzaamheid, scheiding van kerk en staat...
Wij zetten ons daarbij niet af tegen godsdiensten en goden. In ons wereldbeeld is gewoonweg geen plaats voor een geloof in een opperwezen. Voor ons is de mens zijn eigen zingever. We zijn dan ook pleitbezorger van de vrije keuze van levensbeschouwing.

Ik ben een vrijzinnig humanist en probeer de lezers te verduidelijken wat dit inhoudt

Het zelfbeschikkingsrecht is voor ons fundamenteel en moet voor alle mensen gelden zonder enig onderscheid. Vanuit dit zelfbeschikkingsrecht benutten we de mogelijkheid om onze eigen keuzes te kunnen maken. Onze strijd voor de legalisering van abortus en euthanasie dienen in deze context te worden begrepen..
Binnen het vrijzinnig humanisme zijn tolerantie en verdraagzaamheid sleutelelementen. Wij ijveren constant voor het respecteren van de rechten van de mens en verzetten ons tegen elke vorm van racisme en discriminatie.
Kinderen leren tijdens de lessen niet-confessionele zedenleer dan ook op een verdraagzame manier om te gaan met kinderen van een andere levensbeschouwing en werken aan gezamenlijke projecten samen met hun leeftijdsgenoten uit de lessen godsdienst.
Waardenoverdracht staat in vrijzinnig-humanistische opvoeding centraal ten behoeve van het werken aan een verdraagzame, interculturele en democratische samenleving.
Sonja Eggerickx (Voorzitter Unie Vrijzinnige Verenigingen)

Het zelfbeschikkingsrecht is voor ons fundamenteel en moet voor alle mensen gelden zonder enig onderscheid. Vanuit dit zelfbeschikkingsrecht benutten we de mogelijkheid om onze eigen keuzes te kunnen maken. Onze strijd voor de legalisering van abortus en euthanasie dienen in deze context te worden begrepen.

Binnen het vrijzinnig humanisme zijn tolerantie en verdraagzaamheid sleutelelementen. Wij ijveren constant voor het respecteren van de rechten van de mens en verzetten ons tegen elke vorm van racisme en discriminatie.

Hierbij pogen we komaf te maken met vastgeroeste vooroordelen. Wij streven mede in dat opzicht naar een periodieke interlevensbeschouwelijke dialoog. Deze dialoog tussen godsdienstige en niet-religieuze levensbeschouwelijke groeperingen brengt standpunten dichter bij elkaar en helpt vooroordelen tegen te gaan.

Kinderen leren tijdens de lessen niet-confessionele zedenleer dan ook op een verdraagzame manier om te gaan met kinderen van een andere levensbeschouwing en werken aan gezamenlijke projecten samen met hun leeftijdsgenoten uit de lessen godsdienst.

Waarde-overdracht staat in vrijzinnig-humanistische opvoeding centraal ten behoeve van het werken aan een verdraagzame, pluralistische, interculturele en democratische samenleving.

Een positieve levensbeschouwing dus, die vrijzinnigheid!

Sonja Eggerickx
voorzitter Unie Vrijzinnige Verenigingen

PERSBERICHT

Bobbejaanland trakteert feestelingen

Tijdens het bezoek van een delegatie van de Unie Vrijzinnige Verenigingen vorige vrijdag (8 mei) aan het familiepark Bobbejaanland werd besloten dat vanaf 2010 alle feestelingen van het park een gratis toegangskaart zullen krijgen naar aanleiding van hun viering. Hiermee wordt de regeling die voor de communicanten reeds gold, ook naar de vrijzinnige jongeren uitgebreid.

Zowel de jongens en meisjes die hun Lentefeest vieren als zij die hun Feest Vrijzinnige Jeugd vieren zullen de toegangskaart krijgen, samen met het cadeau dat de Unie in samenwerking met de Vrije Universiteit Brussel op dit bijzonder moment altijd voorziet.

Wij hopen dat ze op deze manier kunnen genieten van een fantastische uitstap, met broers, zussen, vrienden en vriendinnetjes.

PERSBERICHT

Unie Vrijzinnige Verenigingen spreekt klare taal in verkiezingsmemorandum

MEMORANDUM 2009

Vandaag (13 juni) publiceert de Unie Vrijzinnige Verenigingen haar memorandum voor de regionale en Europese verkiezingen van 7 juni 2009, met als titel *Klare taal*.

Naar goede gewoonte heeft de Unie Vrijzinnige Verenigingen (UVV) voor de voorbije verkiezingen een nieuw memorandum klaargestoomd. Daarin verwoordt ze haar bekommernissen over het huidige beleid en formuleert ze aanbevelingen voor de volgende Vlaamse regering.

Ditmaal eerder letterlijk geïnspireerd door het verlichtingsdenken heeft de Unie besloten haar verhaal op te hangen aan het thema 'licht'.

Om optimaal te kunnen genieten van ons memorandum *Klare taal*, deels gedrukt in fotochromische inkt, neemt u het best mee naar buiten om het in de zon te lezen. Zo wensen wij de verkozenen onder de mensen te jagen en hen de echte zorgen van hun kiespubliek te doen (her)ontdekken. Niemand heeft in deze tijden immers nog boodschap aan méér *politiek politicienne*.

Met dit memorandum wil de Unie Vrijzinnige Verenigingen een frisse wind laten waaien door de anders muffe vergaderruimtes van regeringsonderhandelaars.

"We willen hiermee vooral weerwerk bieden tegen de conservatieve en behoudsgezinde krachten die vandaag het politieke toneel domineren", zegt Sonja Eggerickx, voorzitter van de Unie Vrijzinnige Verenigingen. "En dit in tijden waarin we nood hebben aan verandering, aan vernieuwing, aan anders en beter."

Marina Van Haeren, secretaris-generaal van de Unie Vrijzinnige Verenigingen: "Ons memorandum is een pleidooi voor meer gelijkheid, voor een gelijke, warme en kritische samenleving en meer Europa. Stuk voor stuk ingrediënten die deze barre economische tijden verteerbaarder maken."

De Unie Vrijzinnige Verenigingen is de koepelorganisatie van alle vrijzinnige verenigingen in Vlaanderen.

PERSBERICHT

Website Unie Vrijzinnige Verenigingen

krijgt nieuw kleedje

Sint-Lambrechts-Woluwe / Brussel / 15 juni 2009 – unievrijzinnigeverenigingen.be is de nieuwe website van de Unie Vrijzinnige Verenigingen, de door de overheid erkende koepelorganisatie van vrijzinnige verenigingen in Vlaanderen.

Web 2.0

"De informatierijke website past in een nieuwe communicatiestrategie die dit jaar werd ingezet", vertelt Sonja Eggerickx, voorzitter van de Unie Vrijzinnige Verenigingen. Onder de nieuwigheden vinden we onder meer de mogelijkheid om artikels te delen met anderen via bijvoorbeeld Delicious of Facebook, filmpjes en Powerpoint-presentaties te bekijken en pagina's af te drukken op een milieuvriendelijke manier.

Moderne look and feel

Het design van de nieuwe website is eenvoudig en fris. De navigatie is zeer gebruiksvriendelijk en maakt gebruik van drop-downmenu's. Naast de voorstelling van de Unie Vrijzinnige Verenigingen en de diensten die ze verleent, biedt de website een schat aan informatie over vrijzinnig humanisme, morele dienstverlening, vrijzinnige plechtigheden,... Er is ook ruimte voorzien voor publicaties, persberichten, opiniestukken, nieuws en de aankondiging van activiteiten. Een aantal publicaties zullen we aanbieden in de vorm van een iBrochure zodat mensen in de brochure kunnen zoeken via een zoekfunctie. Werkzoekenden kunnen terecht in de rubriek "jobs" met openstaande vacatures zowel binnen de Unie Vrijzinnige Verenigingen als haar lidverenigingen.

Digitale communicatie

"We vonden het belangrijk om mensen in de toekomst beter op de hoogte te kunnen houden van het reilen en zeilen binnen de vrijzinnige gemeenschap", aldus Sonja Eggerickx. "Daarom is het vanaf nu mogelijk om zich te abonneren op een wekelijkse nieuwsbrief en RSS-feeds."

Meten is weten

Zowel het gebruik van de nieuwsbrief en de RSS-feeds als de bezoekersstroom op de website zullen regelmatig aan een analyse worden onderworpen via onder andere Google Analytics met als doel in de toekomst nog beter te kunnen inspelen op de wensen van onze bezoekers.

Professioneel

De nieuwe website is het resultaat van een samenwerking met Kunstmaan en Panoptic. Kunstmaan nam het grafisch aspect voor zijn rekening en Panoptic stond in voor de bouw van het Content Management System. De content werd door de Unie Vrijzinnige Verenigingen zelf verzorgd.

"Dankzij een aangename samenwerking met de Unie Vrijzinnige Verenigingen wist Panoptic een totaal nieuwe en mooi vormgegeven website uit te bouwen", vertelt Eric Culus, Project Manager bij Panoptic. "Achter de website implementeerden we een zeer gebruiksvriendelijk beheersysteem, waarvoor we onder andere de meertaligheid van OpenCMS verder uitwerkten en een integratie voorzien met Lucene voor een performante zoekfunctionaliteit."

Rocken met rimpels & pukkels

Davy Dupont
moreel consulent CMD Genk

Tradities zijn er om in ere gehouden te worden, dus staan we, UVV en haar Centra, ook dit jaar op Rimpelrock en Pukkelpop. Omdat het eerste festival een iets ander publiek aanspreekt dan het tweede, werken we met twee 'campagnes'. Het iets oudere publiek van Rimpelrock zullen we met de neus op de feiten drukken en voor hen hebben we een T-shirt met opschrift: "Vervaldatum: nog niet in zicht!"... Aan het iets minder oude publiek van Pukkelpop stellen we de 'World-tour-T-shirt' voor. Na de niet zo slimme uitspraken van de paus, leek het ons wel eens de moment om een aantal cijfers onder elkaar te zetten...

WORLD TOUR 2009

Botswana	300 000*
Kameroen	540 000*
Ivoorkust	480 000*
Ethiopië	980 000*
Mozambique	1 500 000*
Nigeria	2 600 000*
Zuid-Afrika	5 700 000*
Tanzania	1 400 000*
China	740 000*
India	2 400 000*
Thailand	610 000*
België	15 000*
Frankrijk	140 000*
Italië	150 000*
Rusland	340 000*
Sudan	320 000*
USA1	200 000*
Brazilië	730 000*

(*) geschatte HIV-besmettingen

"Het AIDS-probleem kan niet opgelost worden met het uitdelen van condooms. Meer nog, condooms maken alles nog veel erger"
[benedictus xvi]

CHOOSE LIFE!

Voor de eerste maal een vrijzinnig overgangsfeest voor 18-jarigen

Sonny Van de Steene
consulent-stafmedewerker

Choose Life was het allereerste 'Free-Spirited Graduation Event'. Het vrijzinnige overgangsfeest voor de leerlingen niet-confessionele zedenleer (NCZ) van het laatste jaar van het Mechelse secundair onderwijs ging door op 24 april 2009 in het Vrijzinnig Ontmoetingscentrum (VOC) van Mechelen. Jasmien Peeters, moreel consulent in het Centrum Morele Dienstverlening Mechelen, verzorgde de ceremonie.

© ISABELLE PATEER | OTHERWEYES

© ISABELLE PATEER | OTHERWEYES

De plechtigheid, die de avond startte, werd gezien als een reis. Een reis waarbij je bagage meeneemt: zaken uit het verleden en dromen en verlangens voor de toekomst...

Het was een heel interactief moment. De jongeren op weg naar volwassenheid werden aangezet om na te denken over waar ze met spijt of opluchting afscheid van moesten nemen. Dit werd dan losgelaten, hangend aan een heliumballon. Daarna konden ze kiezen uit een 500-tal kaartjes met afbeeldingen waarop items stonden die waardevol voor hen waren om, letterlijk of symbolisch, mee te nemen op hun reis. Dit werd besproken in kleine groepjes.
Nikki koos bijvoorbeeld volgende foto's: "[...] een fiets, omdat ik elke dag met de fiets naar school ga; een camera, omdat ik volgend jaar fotografie ga studeren; een koffer, omdat ik elke zomer in Spanje mijn familie ga bezoeken."
Daarop was het de beurt aan enkele van hun leerkrachten om reisadvies te geven. Het werden boodschappen met een persoonlijke touch, die wezen op het belang van kritisch denken, keuzes maken en verantwoordelijkheid nemen. "Jullie zijn stuk voor stuk intelligente jongedames en ik ben er dan ook rotsvast van overtuigd dat jullie in staat zijn de verantwoordelijkheid voor jullie leven in handen te nemen", besloot leerkracht Cindy Gorrebeeck in haar speech.
De plechtigheid eindigde met het nemen van enkele foto's, waarbij ieder op zijn of haar manier in een kader stond, die het moment vastlegde. Een souvenir voor toekomstige mijmeringen. Er volgde voor de ouders nog een receptie, waarna in den Boesjkammeree nog een optreden van het jong comedycollectief De Duitsers Light en een spetterende fuif volgden.

© ISABELLE PATEER | OTHERWEYES

"Ik vond het echt de moeite waard om naar de 'Free-Spirited Graduation Event' te gaan. Ik heb er absoluut geen spijt van. En vond het enorm leuk.
Er werden ook foto's gemaakt die zorgen voor een tastbare herinnering. Helaas ben ik vroeger moeten vertrekken en heb ik de stand-upcomedians gemist."

Nikki

"Aanvankelijk was ik niet erg enthousiast over dit initiatief. Ik had het idee dat een ritueel op dit moment wat overbodig zou zijn, omdat deze fase van je leven er automatisch één is waarin je bezig bent met nadenken over nu en later en wat hiermee aan te vangen. Uiteindelijk heb ik me laten overhalen tijdens een van onze lessen niet-confessionele zedenleer, toen we een leuk gesprek hadden met een van de organisatrices van het evenement.
Ik ben blij dat ik heb toegegeven aan mijn vriendinnen, want het is echt een hele leuke avond geworden.
Het mooiste moment was voor mij toen we onze kleurrijke zwerm ballonnen loslieten aan het water, heel symbolisch én fijn om naar te kijken.
Voor mij was deze plechtigheid een leuke manier om 'tastbaar' te maken wat er op dit moment in ons leven gebeurt."

Nele

© ISABELLE PATEER | OTHERWEYES

© ISABELLE PATEER | OTHERWEYES

liefde-is-vrijzinnig.be

Sonny Van de Steene
consulent-stafmedewerker

Een kindertreintje tufte zaterdag 16 mei door het centrum van Brussel. In felle kleuren en met dito vlaggetjes. Langs de ene kant van het treintje stond er een koppel manga-achtige mannetjes met tussen hen in hun dochter. Langs de andere kant kon je 2 koddig getekende verliefde vrouwtjes zien met hun zoontje. Duidelijk konden omstaanders lezen dat 't Kwadraat, een holebi-oudervereniging, en vrijzinnigen, de Unie Vrijzinnige Verenigingen (UVV) en haar Centra Morele Dienstverlening, samen in de Belgian Lesbian and Gay Pride liepen voor holebirechten.

© ISABELLE PATEER | OTHERWEYES

© ISABELLE PATEER | OTHERWEYES

België is sedert een aantal jaar een modelland met betrekking tot holebirechten. Koppels van een zelfde geslacht kunnen niet alleen trouwen, maar ook adopteren. Toch zijn er nog enkele zaken, onder andere met betrekking tot het meeouderschap, die een volledige juridische gelijkheid belemmeren. Ook verschilt de dagdagelijkse realiteit van de wettelijke rechten. Heel wat mensen gaan er van uit dat holebikoppels even vlot als heterokoppels een kind kunnen adopteren. Hoewel dit het geval is bij ouders waar een van de ouder de biologische is, komt een adoptie door holebi-ouders die geen van beide een biologische band met het kind hebben nauwelijks voor. Slechts 3 holebistellen hebben dat sedert de openstelling van de adoptiewet (20 april 06) kunnen doen (bron: *Het Laatste Nieuws* 17 04 09).

Recent onderzoek, van het Steunpunt Gelijkekansenbeleid en de Universiteiten Antwerpen en Hasselt naar het discours van jongeren over holebiseksualiteit, wees nog maar eens op het feit dat onwetendheid leidt tot onverdraagzaamheid en desrespect. Een mentaliteitswijziging is aan de gang, maar deze is dus belange nog niet voltooid.

Neem eens een kijkje op de website **liefde-is-vrijzinnig.be** Je vindt er naast info over UVV en de CMD ook foto's van de BLGP-dag en *goodies*, waaronder een leuke screensaver en enkele toffe wallpapers.

Vanuit haar waarden verdraagzaamheid, verbondenheid, zelfbeschikking... nam de Unie dan ook deel, met een fleurig treintje in de parade en een aantrekkelijke stand, aan de BLGP.
Liefde was daarbij het centrale thema. Liefde voor je partner, voor je kind, voor je medemens... Het treintje dat door iedere aanwezige gezien werd, betrof een samenwerking tussen de holebioudervereniging 't Kwadraat en UVV. Zo kon iedere holebi en holebisympathisant opmerken dat vrijzinnigen de rechten en maatschappelijke aanvaarding van holebi's (met kinderen) steunen. Vrijwilligers en medewerkers van UVV en haar Centra deelden rondom het treintje felbegeerde postkaarten en stickers uit, met daarop een divers palet van hippe figuurtjes die verwezen naar vrijzinnige waarden of plechtigheden. Via de website **liefde-is-vrijzinnig.be**, die op het pr-materiaal duidelijk zichtbaar was, kan men meer info over UVV, haar Centra en de morele dienstverlening verkrijgen. Naast een treintje in de parade was er ook een UVV-stand. Pal in het *pridedorp* hartje Brussel. De felgekleurde affiche, de postkaarten en de stickers lokten vele geïnteresseerden. Via een moreel consulent als aanspreekpersoon en het bijkomende prmateriaal kon wie dit wenste dieper kennis maken met UVV en haar Centra.

© ISABELLE PATEER | OTHERWEYES

© ISABELLE PATEER | OTHERWEYES

Minister van Justitie Stefaan De Clerck ontvangt de vertegenwoordigers van de religieuze en niet-confessionele morele bijstand in de gevangenissen

Anne-France Ketelaer
adjunct-secretaris-generaal

Op 15 april jongsleden werd een delegatie van de Interlevensbeschouwelijke Raad van Bevoegde Instanties (verder ILRG genoemd) inzake de religieuze en niet-confessionele morele bijstand in de gevangenissen ontvangen door de heer Stefaan de Clerck, minister van Justitie, mede in aanwezigheid van de heer Luc Stas, adviseur. Voor de ILRG waren aanwezig: Said Aberkan (islamitische eredienst), Christian Bultinck (protestans-evangelische eredienst), Mark De Vos (katholieke eredienst), Anne-France Ketelaer (niet-confessionele levensbeschouwing), Constantin Valeriu Zamfir (orthodoxe eredienst), Embrecht van Groesen (anglicaanse eredienst). Waren verontschuldigd: Anne-Marie Fortemps (katholieke eredienst) en Albert Guigui (israëlitische eredienst).

Het opzet van de vergadering was de voorstelling en de bespreking van een voorontwerp van wet houdende het statuut van de aalmoezeniers, islamconsulenten en moreel consulenten in de gevangenissen en een voorontwerp van koninklijk besluit betreffende het statuut van de aalmoezeniers, islamconsulenten en moreel consulenten in de gevangenissen. De teksten die door de ILRG werden gerediggeerd in uitvoering van het KB van 25 oktober 2005 (BS 10 november 2005) houdende vaststelling van het kader van de aalmoezeniers en de islamconsulenten van de erkende erediensten en van de moreel consulenten van de Centrale Raad der niet confessionele levensbeschouwelijke gemeenschappen van België bij de Strafinrichtingen, zomede tot vaststelling van hun weddenschalen, waren al eerder samen met een protocol van de ILRG formeel overhandigd aan de toenmalige minister Jo Vandeurzen op 18 december 2008 en toegelicht tijdens een onderhoud op dezelfde dag.

VAN LINKS NAAR RECHTS: LUC STAS, MARK DE VOS, CHRISTIAN BULTINCK, ANNE-FRANCE KETELAER, EMBRECHT VAN GROESEN, SAID ABERKAN, STEFAAN DE CLERCK, CONSTANTIN VALERIU ZAMFIR.

De voorliggende teksten werden voorgesteld en besproken. Zij beogen een degelijk sociaalrechtelijk en pecuniair statuut voor de aalmoezeniers, islamconsulenten en moreel consulenten in de penitentiaire instellingen van België. Tevens werd benadrukt dat het huidige globale kader van aalmoezeniers, islamconsulenten en moreel consulenten totaal ontoereikend is in het licht van het aantal gedetineerden en inrichtingen. Tot slot werd de problematiek van het gebrek aan vergoedingen vanuit Justitie ten behoeve van het woon-werkverkeer en de dienstverplaatsingen van de aalmoezeniers, islamconsulenten en moreel consulenten aangekaart.

De minister heeft de ILRG gefeliciteerd met zijn werking als interlevensbeschouwelijke groep alsook met de redactie van bedoelde teksten. Hij heeft beloofd de teksten zonder verwijl aan een grondige studie van de administratie te onderwerpen. Los daarvan zal de problematiek van het ontoereikende kader en de ontbrekende vergoedingen worden onderzocht.

In afwachting van de gevraagde erkenning als officieel adviesorgaan inzake de religieuze en niet-confessionele morele bijstand in de gevangenissen blijft de ILRG verder werken.

Ten behoeve van de geïnteresseerde lezer wordt het protocolakkoord van de ILRG, afgesloten op 21 november 2009 hierna opgenomen.

PROTOCOLAKKOORD

van de Interlevensbeschouwelijke Raad van Bevoegde Instanties inzake de religieuze en niet-confessionele morele bijstand in de gevangenissen.

21 oktober 2008

De penitentiaire beleidsvoering in ons land wordt bepaald door imperatieven inzake capaciteitsbeheersing en alles wat daarmee samenhangt: een werkoverlast voor het personeel, een gebrek aan kwaliteit van de opsluitingscondities, de onmogelijkheid om de regimecomponenten een zinvolle inhoud te geven, een belemmering van de uitbouw van een coherente herstelgerichte strafuitvoering, veel onrust en frustratie bij de gedetineerden…

Het is binnen deze context dat een geïndividualiseerde begeleiding van de gedetineerden meer dan ooit zijn nut bewijst. De specifieke en belangrijke taak van aalmoezeniers, moreel consulenten en islamconsulenten ligt precies op het vlak van de begeleiding van de gedetineerde als mens, het helpen bij het verwerven van een inzicht in zichzelf, het ontdekken van perspectief voor zichzelf en de opbouw van sociale gevoeligheid. Zij bieden de gedetineerde 'een vrijplaats' waar deze zijn verhaal kwijt kan. Door die vertrouwenspositie en de lage drempel qua beschikbare aanwezigheid kunnen zij een groot deel van de gedetineerden bereiken en op die manier bijdragen tot een humane sfeer in de strafinrichtingen en het bieden van kansen om na de detentie een maatschappelijk aanvaardbaar bestaan op te bouwen.

Het dossier van de professionalisering van de morele en religieuze bijstand in de penitentiaire instellingen geniet om evidente redenen reeds gedurende geruime tijd de aandacht van de betrokken erediensten en de niet-confessionele levensbeschouwing. Eind jaren negentig bundelden zij hun krachten in de Interlevensbeschouwelijke Raad van Bevoegde Instanties inzake de religieuze en niet-confessionele morele bijstand in de gevangenissen (verder ILRG genoemd).

Het KB van 25 oktober 2005 (BS 10 november 2005) houdende vaststelling van het kader van de aalmoezeniers en de islamconsulenten van de erkende erediensten en van de moreel consulenten van de Centrale Raad der niet confessionele levensbeschouwelijke gemeenschappen van België bij de Strafinrichtingen, zomede tot vaststelling van hun weddeschalen vormde een eerste aanzet tot regelgeving ter zake. Het KB was het resultaat van het protocolakkoord gesloten op 26 november 2004 door de minister van Justitie met de vertegenwoordigers van de representatieve organen van de erkende erediensten en van de Centrale Vrijzinnige Raad, betreffende de verdeling van een organiek kader voor de aalmoezeniers, de islamconsulenten en de moreel consulenten. Dit besluit voorziet een organiek kader met 65 plaatsen en de daarbij horende wedde.

Voormeld KB is evenwel zwijgzaam over het pecuniair en sociaal statuut van deze hulpverleners. Evenmin wordt hun relatie t.a.v. de zendende instanties, de gevangenisdirecties en de minister van Justitie geregeld.

Ontwerpen van nieuwe regelgeving

Vanuit deze optiek en op vraag van de toenmalige minister van Justitie, mevrouw Laurette Onkelinx, heeft de ILRG haar werkzaamheden inzake de uitwerking van een statuut voor de aalmoezeniers, de islamconsulenten en de moreel consulenten in de Belgische gevangenissen onmiddellijk na de uitvaardiging van het KB van 25 oktober 2005 hernomen en zopas geconsolideerd in twee documenten die een einde maken aan de rechtsonzekerheid van bedoelde personen.
Het betreft:

- Een voorontwerp van wet houdende het statuut van de aalmoezeniers, islamconsulenten en moreel consulenten in de gevangenissen;
- Een voorontwerp van koninklijk besluit betreffende het statuut van de aalmoezeniers, islamconsulenten en moreel consulenten in de gevangenissen.

De teksten zijn vergezeld van een toelichting die meer licht werpt op het historisch perspectief, de onderliggende principes van de voorgestelde ontwerpen, de bevoegde overheden, de opdrachten, verplichtingen en bevoegdheden van de al of niet bezoldigde aalmoezeniers, islamconsulenten en moreel consulenten, het statuut van de bezoldigde aalmoezenier, islamconsulent of moreel consulent en tot slot het statuut van de vrijwillige aalmoezenier, islamconsulent of moreel consulent, en van de stagiair.

De ILRG kon -naast de verdienstelijke inzet van de werkgroepleden- voor de inhoudelijke bespreking en de redactie van de teksten mede rekenen op de

hulp van de heer Christian Sebrechts, directeur-generaal Rijksdienst voor Arbeidsvoorziening, die zijn juridische en redactionele deskundigheid geheel onbaatzuchtig ten dienste van de werkgroep heeft gesteld. De heer Sebrechts houdt zich in voorkomend geval ook verder ter beschikking voor inhoudelijke en juridisch-technische verduidelijking.

De ILRG zal beide ontwerpteksten overhandigen aan de minister van Justitie, de heer Jo Vandeurzen, met de vraag deze voor parlementaire bespreking en goedkeuring te willen overmaken.

Principes

De ILRG neemt deze gelegenheid te baat om de in dit dossier vigerende principes te (her)bevestigen en onder de aandacht van de minister te brengen.

» De Basiswet Dupont vertrekt vanuit het principe dat de gedetineerden deel blijven uitmaken van de samenleving en dus als volwaardige burgers beschouwd moeten worden. De detentieschade moet zo veel mogelijk beperkt worden. Artikel 5 van de Basiswet verwijst expliciet naar de eerbiediging van de waardigheid van de mens, en maakt van het behoud en de groei van het zelfrespect van de gevangene en zijn individuele en sociale verantwoordelijkheid een prioriteit. Artikel 7 bepaalt dat er geen andere politieke, burgerlijke, sociale en economische beperkingen aan de gevangenen mogen worden opgelegd dan deze die uit zijn veroordeling voortvloeien en door de Wet worden bepaald. Er wordt een onderscheid aangebracht in de penitentiaire behandeling van verdachten (die onschuldig worden geacht tot het tegendeel is bewezen) en definitief veroordeelden.

De artikels 71-75 van de Basiswet incorporeren het recht op godsdienst en levensbeschouwing voor de gedetineerden. Iedere gevangene heeft het recht vrijuit zijn godsdienst of levensbeschouwing te beleven, met inachtneming van de rechten van anderen. Hij heeft hiernaast ook recht op godsdienstige, geestelijke of morele bijstand van een aangestelde vertegenwoordiger van zijn godsdienst of levensbeschouwing. De gedetineerden hebben het recht om met hen een gesprek aan te vragen dat vertrouwelijk is en met hen een briefwisseling te voeren die niet aan toezicht onderworpen is.

De persoon, het belang en het welbevinden van de gedetineerde staan dus onmiskenbaar centraal. Zijn nood aan religieuze en morele bijstand moet ten volle worden gehonoreerd. De legitieme verwachtingen van de gedetineerde dienen ernstig te worden genomen.

Derhalve vraagt de ILRG ter zake in uitvoering van de Basiswet het grootste respect voor wat voorafgaat.

» De discriminatie tussen de verschillende erkende erediensten en niet-confessionele levensbeschouwing op het vlak van de religieuze en morele bijstand aan gedetineerden dient te

worden opgeheven. De morele en religieuze bijstand van de diverse erkende levensbeschouwingen in de penitentiaire instellingen moet gelijk moet worden behandeld op personeel, financieel, juridisch, materieel, logistiek en infrastructureel vlak.
Zo werd destijds onderstaand voorstel van kader bij wijze van compromis aanvaard, intussen geconsolideerd in het KB van 25 oktober 2005
Katholieke eredienst: 25 aalmoezeniers, waarvan 1 hoofd en 24 aalmoezeniers
Protestantse: 6 aalmoezeniers
Islamitische: 18 islamconsulenten, waarvan 1 hoofd en 17 islamconsulenten
Orthodoxe: 4 aalmoezeniers
Israëlitische: 2 aalmoezeniers
Anglicaanse: 1 aalmoezenier
Vrijzinnigheid: 9 moreel consulenten

Geen enkele levensbeschouwing ziet evenwel zijn reële actuele behoeften in het voorstel vertaald. Globaal kan zelfs worden gesteld dat het kader duidelijk ontoereikend is. Een uitbreiding van dit kader in functie van de toename van het aantal gedetineerden en van het aantal gevangenissen is een noodzakelijke vereiste om op een minimale wijze tegemoet te komen aan de noden inzake religieuze en morele bijstand. Bovendien vereist elke basisdienst inzake religieuze en morele bijstand een minimum aan mankracht voor het laten functioneren ervan. Bovenstaande cijfers spreken voor zich wetende dat we 34 penitentiaire instellingen hebben over het gehele land waar om en bij de 10.000 gedetineerden verblijven.

» Het gebrek aan objectieve maatstaven noopt tot het periodiek organiseren van een objectieve peiling naar de levensbeschouwelijke overtuiging van de gedetineerden. Dit dient te gebeuren op een ogenblik dat alle erkende levensbeschouwingen binnen de gevangenismuren behoorlijk vertegenwoordigd zijn, want aanwezigheid van aalmoezeniers, islamconsulenten en moreel consulenten creëert vraag naar religieuze en morele bijstand.

» Met het oog op een gelijke behandeling van de aalmoezeniers, islamconsulenten en moreel consulenten zowel onderling als binnen de diverse departementen waar religieuze en morele bijstand wordt verstrekt, en teneinde hun mobiliteit te vergroten, is de verloning afgestemd op deze van de afgevaardigden van Centrale Vrijzinnige Raad (zie de wet van 21 juni 2002 – BS 22 oktober 2002), gekoppeld aan een cumulverbod binnen het ambt.

» De religieuze en morele bijstand in de penitentiaire instellingen wordt sedert jaar en dag mede verstrekt door vrijwilligers. Ondanks het onzekere statuut van deze mensen, de moeilijke werksfeer in veel gevangenissen en de vaak geringe appreciatie van diverse actoren binnen de gevangenismuren, vangen de vrijwilligers voor een deel het tekort aan professionele ondersteuning op. Zij vormen mee het brede draagvlak van de religieuze en morele bijstand.

Gelet op hun grote verdienste wensen de erkende erediensten en de niet-confessionele levensbeschouwing in het kader van de verdere professionalisering benevens een aantal professionelen beroep te blijven doen op de vrijwilligers met vergoeding van overheidswege van hun kosten. Dit wordt mede gemotiveerd door het feit dat het professionele kader niet is aangepast aan het intussen gestegen aantal gedetineerden en dus niet toelaat de wettelijk voorziene opdracht naar behoren te vervullen.

» Het beginsel van scheiding van Kerk en Staat wordt gerespecteerd. De tussenkomst van de federale overheid beperkt zich tot het creëren van een organiek kader opdat de grondrechten zouden verzekerd zijn, het betalen van wedden en pensioenen aan de aalmoezeniers, islamconsulenten en moreel consulenten en het toegang verlenen tot de sociale zekerheid. De Staat raakt niet aan de interne organisatie van de zendende instanties, hun relatie met de aalmoezeniers, islamconsulenten en moreel consulenten, noch aan de inhoudelijke aspecten van de opdrachten van deze laatsten. Deze elementen behoren immers tot de autonomie en de specificiteit van elke levensbeschouwing.

Officieel adviesorgaan

De bevoegde instanties verenigen zich in een Interlevensbeschouwelijke Raad van Bevoegde Instanties inzake de religieuze en niet-confessionele morele bijstand in de gevangenissen.

Reeds in het protocolakkoord van 26 november 2004 heeft de ILRG de stellige intentie verwoord om in gemeen overleg met de diensten van de minister van Justitie verder te werken aan de humanisering van de detentiepolitiek op het vlak van de morele en religieuze bijstand en vanuit die hoedanigheid door de minister erkend te worden als adviesorgaan ter zake.

Deze vraag is meer dan ooit tevoren aan de orde gelet op de opdrachten die aan de Koning werden gegeven om uitvoering te geven aan de artikels 72§1 en §2, 74§5 en 75.

In artikel 2 §2 van het wetsontwerp houdende het statuut van de aalmoezeniers, islamconsulenten en moreel consulenten in de gevangenissen wordt het statuut en de bevoegdheden van de ILRG geëxpliciteerd."

GEVANGENIS BRUGGE

Geluk is...

Katja Veraert
moreel consulent CMD Sint-Niklaas

In Van Dales woordenboek lezen we volgende omschrijving:
"1/ gunstige loop van omstandigheden; voorspoed: *hij heeft altijd* ~ boft altijd; *van ~ mogen spreken* veel geluk hebben.
2./ Aangenaam gevoel van iemand die zich verheugt."

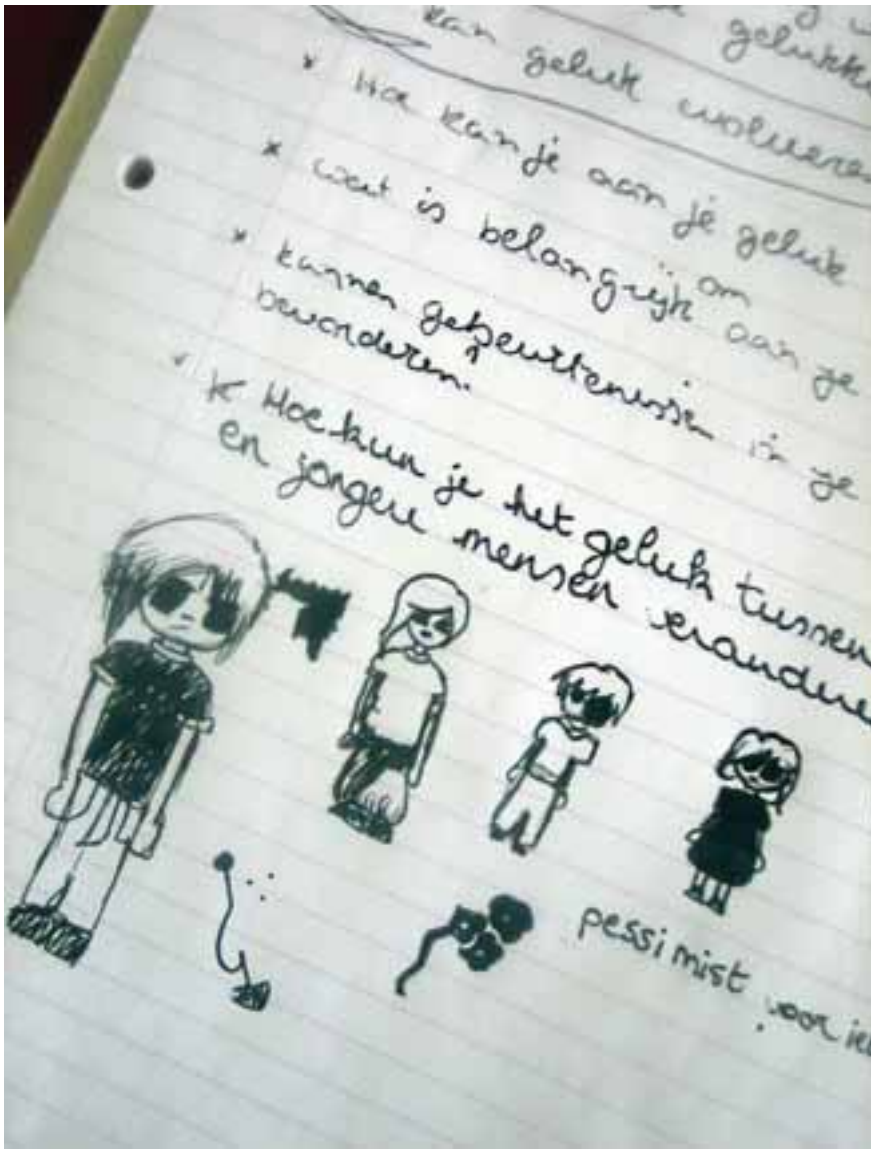

Ik spreek ook altijd van geluk als ik met voldoening kan terugblikken op mijn werk: een geslaagde gespreksavond, een mooie uitstap, een constructieve vergadering, een idee dat broeit. Het loopt natuurlijk wel niet altijd zo fantastisch als mijn verwachtingen het pretenderen, maar toch sta ik altijd vol bewondering te kijken naar het engagement van anderen om een vrijzinnig-humanistisch gedachtegoed levend te maken: vrijwilligers die zich onbaatzuchtig inzetten om in rusthuizen bij bewoners stil te staan bij hun leven in het hier en nu, terugblikken op herinneringen, op mooie momenten en stilstaan bij de moeilijkheden die hun ouderdom met zich meebrengen. Vrijwillige medewerkers die inspringen om een afscheid of een huwelijk tot een zinvol en persoonlijk gebeuren te begeleiden. Mensen die zich engageren in verenigingen om cultuur, opvoeding, zelfzorg op een andere manier te aanschouwen. Al deze netwerken, die zo lokaal, stedelijk en provinciaal verschillend zijn, verdienen een professionele ondersteuning. En hiervoor hebben ze moreel consulenten Gemeenschapsvorming in het leven geroepen. Het is een zoeken waar de behoeften liggen, waar samenwerking en synergie kan ontstaan. Zo belandde ik onlangs op een cultuurmarkt in een klein dorpje in het verre Waasland. En toch leeft daar een plaatselijke vrijzin-

nige vereniging, namelijk de Oudervereniging voor Moraal! Sommige bezoekers kwamen bewonderend aan de infostand kijken, anderen liepen met een grote boog om ons heen, sceptisch of weigerachtig tegenover onze ideeën.
Ik kwam een leerkracht godsdienst tegen die ooit aan onze studiedag rond 'Genocide & propaganda' had deelgenomen. Deze hadden wij een tweetal jaren geleden georganiseerd voor leerkrachten levensbeschouwelijke vakken. Een interessante dag over hoe 'goede' mensen in gemanipuleerde omstandigheden zich gedragen als 'duivels'. Een helse maar desalniettemin een leerrijke onderneming om nadien met scholen bezoeken te brengen aan het Fort van Breendonk of de Dossinkazerne en leerlingen uit de derde graad een film over de genocide in Rwanda te tonen.
Op die cultuurmarkt zag ik ook een klein meisje rondhuppelen. Een jaar geleden had ik haar nog toegesproken op een Lentefeest over groter worden en 'kleuterschoen' opbergen, om aan zes jaar moraalonderwijs te kunnen beginnen. Wie weet kom ik ze later nog eens een keertje tegen als ze gaat trouwen of met haar klas op bezoek komt in het Centrum Morele Dienstverlening?

Er is nog veel werk aan de winkel om de man in de straat te bereiken. We mogen ons niet blindstaren op onszelf maar moeten vooruit kijken en beginnen daar waar er lokale actieve vrijzinnige kernen actief zijn. Een uitdaging voor de vrijzinnige beweging. Aanwezig zijn op jaarmarkten, opendeuren, debatavonden, in de openbare ruimte om de vrijzinnigheid een gezicht te verlenen tout court lijkt me al een sterk begin.

Waar te beginnen, hoe en met wie? Het is ook een zoeken voor moreel consulenten Gemeenschapsvorming en een vraag naar het beleid toe.
'Mijn leerkrachten', zoals ik het de laatste tijd in de mond durf te nemen, zijn in de regio Waasland alvast een sterk aanknopingspunt voor onze werking. Wat kan de moreel consulent betekenen op een lokaal Lentefeest of Feest Vrijzinnige Jeugd? Een praktische hulp, een gezicht, het verzorgen van een bezinningsmoment? Deze leerkrachten, die tijdens hun lessen zedenleer aandacht schenken aan de ontwikkeling van hun leerlingen zetten zich nog voor tal van andere zaken in. Wat kan je van hen meer verwachten in hun taak als leerkracht? Veel. Vorig jaar zijn we bijvoorbeeld met een zeer klein groepje van dertienjarige pubers uit het eerste middelbaar naar Oostende getrokken. Het mooie weer hadden we mee, het goede humeur en vooral het enthousiasme van een leerkracht zedenleer die deze gastjes mee op sleeptouw had getrokken. We gingen niet zomaar naar zee om zandkastelen te bouwen. Neen. Die jonge mensen, die al sinds geen tijden meer kinderen waren, slechts aan het balanceren op de grens van hun puberteit, wilden nog eens een keertje samenkomen. Na zes jaar samen opgegroeid te zijn, wegen en schoolkeuzen gescheiden, stonden zij te springen (letterlijk en figuurlijk) om elkaar nog eens een keertje te zien. Het werd een ontspannende uitstap mét zandkastelen en ijsjes, maar ook met ontmoeting en leren over de wereld in een wetenschappelijk pretpark genaamd Earth Explorer. Het was een geslaagd moment. En het is misschien in die 'kleine' ontmoetingen waar het geluk schuilt, een start om elkaar te ontmoeten, elkaar te erkennen voor wie we zijn, inspanningen te leveren om een gemeenschap vorm te geven... Binnen en buiten het onderwijs. Vanuit en voorbij de grenzen van ons eigen levensbeschouwelijk gedachtegoed. En vooral die kleine gelukkige ontmoetingen niet loslaten, maar verder bouwen.

Karel Poma
ontving de Prijs Vrijzinnig Humanisme 2009

Liza Janssens
consulent-stafmedewerker

21 juni 2009 was een belangrijke dag. We vierden toen niet enkel de Internationale Dag van het Humanisme, tevens overhandigde op die dag de Humanistisch-Vrijzinnige Vereniging (HVV) haar Prijs Vrijzinnig Humanisme. Het bronzen beeldje ontworpen door de beeldhouwer Paul Baeteman, wordt tweejaarlijks toegekend omwille van een landurige, consequent volgehouden levenshouding en inzet voor het vrijzinnig humanisme.

Ditmaal ging deze eer naar Karel Poma wegens zijn volharde inzette voor de vrijzinnigheid in Vlaanderen. HVV koos er voor om de prijsuitreiking te laten geschieden op *den Beerschot*, de favoriete voetbalclub van Karel Poma.

KAREL POMA

Als jonge snaak was Karel Poma tijdens de Tweede Wereldoorlog actief in het verzet tegen de Duitse bezetter. Na de oorlog doktoreerde hij in de Scheikunde. Hij had altijd veel interesse in de wetenschap, maar heeft ook een voorliefde voor geschiedenis. Dit komt omdat hij er van overtuigd is dat men het heden niet kan begrijpen wanneer men het verleden negeert. Wanneer men echter zijn heden niet begrijpt, kan men niet aan de toekomst bouwen. Zodoende gelooft hij dat men het verleden in herinnering moet houden om te kunnen bouwen aan de toekomst.

Sinds 1971 legde Karel Poma zich toe op de politiek, dit vanuit de opvatting dat de politiek ons leven bepaalt. Hij was ononderbroken lid van het Belgisch parlement gedurende 20 jaar (van 1965-1985) als senator en volksvertegenwordiger voor de toenmalige PVV. Tussen 1974 en 1977 was hij staatssecretaris voor Leefmilieu in de regering Tindemans I, en van 1981 tot 1985 vicevoorzitter van de Vlaamse Executieve en gemeenschapsminister van Cultuur. Lokaal was hij gemeenteraadslid in Wilrijk en Antwerpen.
Poma bracht als eerste de problematiek van het leefmilieu onder de aandacht in het parlement. Hij heeft daarover talrijke wetsvoorstellen, interpellaties en parlementaire vragen ingediend of gehouden. Intussen zijn de onderwerppen uit tal van zijn voorstellen in een wet of een decreet vertaald. Vanuit een vrijzinnig-humanistische drijfveer diende hij ook tal van wetsvoorstellen in ten voordele van het pluralisme. Zo deed hij een voorstel rond de regeling van de lessen in de zedenleer (1970).

Karel Poma schreef ook menig boek over leefmilieu, liberalisme, vrijmetselarij en onlangs ook over de verlichting. Voor hem is de verlichting een belangrijke evolutie die de verworvenheden van onze hedendaagse democratische samenleving tot gevolg had. Hij is er dan ook van overtuigd dat om een humane samenleving te verkrijgen men binnen de maatschappij de principes van de verlichting verder moet uitbouwen. Zo vindt hij dat we het fundamentalisme alleen kunnen tegengaan door te komen tot de realisatie van de idealen van de verlichting in Europa.

Om af te sluiten was Karel Poma ook actief binnen de vrijzinnige gemeenschap zelf. Zo was hij van 1968 tot 1974 voorzitter van de Oudervereniging voor Moraal (OVM). Tevens was hij stichtend voorzitter van de RIBZ (Raad voor Inspectie en Begeleiding niet-confessionele Zedenleer).
De vrijzinnige beweging heeft al veel bereikt, maar voor Karel Poma is het werk nog niet af en moet ze blijven doorgaan zoals ze bezig is.

Vrije Universiteit Brussel:

op naar 2009-2010

Peter van Rompaey
diensthoofd Communicatie Vrije Universiteit Brussel

De rekruteringscampagnes voor het hoger onderwijs draaien weer op volle toeren. De Vrije Universiteit Brussel staat alvast klaar om het beste uit alle nieuwe studenten te halen. Studeren is immers meer dan louter een diploma halen. Zeker aan een redelijk eigenzinnige instelling.

De Vrije Universiteit Brussel maakt zich stilaan op om haar veertigste verjaardag te vieren. In 1969-1970 splitste de VUB zich af van de Université Libre de Bruxelles (ULB). Maar voor ze een zelfstandige Nederlandstalige universiteit werd, liep de geschiedenis van de VUB uiteraard samen met die van de ULB, die intussen 175 jaar bestaat. Het wordt dus een dubbele verjaardag die beide universiteiten samen zullen vieren. In het teken van het Vrij Onderzoek.

Veertig jaar na haar ontstaan is de Vrije Universiteit Brussel een volwaardige universiteit met 8 faculteiten in het hart van België en van Europa. En dat wil ze ook de volgende 40 jaar (en liefst 175 jaar) blijven. Want in de complexe wereld van vandaag is er meer dan ooit nood aan een redelijk eigenzinnige instelling als de Vrije Universiteit Brussel waar -om het met de woorden van vorig VUB-rector Ben van Camp te zeggen- "kwalitatief hoogstaand onderwijs en excellent onderzoek hand in hand gaan met een kritische ingesteldheid en een open geest, wars van dogma's en in het teken van *dissidence and creativity*, zoals de Egyptische feministe en schrijfster Nawal el Saadawi het verwoordt." In 2007 kreeg Nawal el Saadwawi nog een eredoctoraat van VUB en ULB samen.

De Vrije Universiteit Brussel telt ruim 9.000 studenten. Die komen in de eerste plaats voor de kwaliteit van de bachelor- en masteropleidingen. Het VUB-onderwijs krijgt steevast goede punten van de onafhankelijke visitatiecommissies die over de kwaliteit van de opleidingen waken.

Door aan de VUB te studeren, koppel je kwalitatief hoogstaande opleidingen aan een redelijk eigenzinnige omgeving, waar studenten geen nummers zijn en waar ruimte is voor individuele begeleiding en zelfontplooiing. Een andere belangrijke troef is de ligging van de universiteit. Brussel is immers de grootste studentenstad van België. Ruim 75.000 jongeren zijn ingeschreven aan een hogeschool of universiteit van onze hoofdstad. Bijna 25.000 van deze studenten volgt hoger onderwijs in het Nederlands.

Brussel is echter meer dan alleen een studentenstad, het is ook het kloppende hart van België en Europa. "Daardoor biedt studeren in Brussel voordelen die geen enkele andere studentenstad in ons land te bieden heeft", stelt VUB-rector Paul De Knop. "Waar kan je bijvoorbeeld beter politieke wetenschappen studeren dan op een steenworp van de Wetstraat, in de schaduw van Kamer, Senaat, Vlaams, Brussels en Europees Parlement? Waar kan je beter moderne Europese talen studeren dan in een stad waar al die talen gewoon op straat gesproken worden? Of bouwkundig ingenieur in het centrum van het vastgoed? Of alle economische opleidingen in het economische hart van België? Of sociologie in een kosmopolitische stad waar de diversiteit manifest is?"

De inschrijvingen voor het academiejaar 2009-2010 lopen van 1 tot en met 10 juli en van 17 augustus tot en met 18 september. Op zaterdag 5 september vindt nog een infodag plaats. **www.vub.ac.be**

Euthanasiewetgeving in de Benelux

Franky Bussche
hoofd van dienst Studie en Onderzoek

Anno 2009 beschikken Nederland, België en het Groothertogdom Luxemburg over een euthanasiewetgeving.

In Nederland betreft het de wet van 12 april 2001, houdende toetsing van levensbeëindiging op verzoek en hulp bij zelfdoding en wijziging van het *Wetboek van Strafrecht* en van de wet op de lijkbezorging (wet toetsing levensbeëindiging op verzoek en hulp bij zelfdoding) (gepubliceerd in 2001 in het *Staatsblad van het Koninkrijk der Nederlanden* onder het nummer 194).

In België betreft het de Wet van 28 mei 2002 betreffende de euthanasie (gepubliceerd in het *Belgisch Staatsblad* op 22 juni 2002).

In het Groothertogdom Luxemburg betreft het de loi du 16 mars 2009 sur l'euthanasie et l'assistance au suicide (gepubliceerd in *Mémorial, Journal Officiel du Grand-Duché de Luxembourg* op 16 maart 2009).

BENELUX

Nederland

In het *Wetboek van Strafrecht* wordt een strafuitsluitingsgrond opgenomen voor de arts die met inachtneming van de wettelijke zorgvuldigheidseisen levensbeëindiging op verzoek toepast of hulp bij zelfdoding verleent, en daarbij de meldings- en toetsingsprocedure volgt.

In artikel 2 van hoofdstuk 2 van de wet van 12 april 2001 worden de zorgvuldigheidseisen geformuleerd.

"De zorgvuldigheidseisen, bedoeld in artikel 293, tweede lid, Wetboek van Strafrecht, houden in dat de arts:

a. de overtuiging heeft gekregen dat er sprake was van een vrijwillig en weloverwogen verzoek van de patiënt,
b. de overtuiging heeft gekregen dat er sprake was van uitzichtloos en ondraaglijk lijden van de patiënt,
c. de patiënt heeft voorgelicht over de situatie waarin deze zich bevond en over diens vooruitzichten,
d. met de patiënt tot de overtuiging is gekomen dat er voor de situatie waarin deze zich bevond geen redelijke andere oplossing was,
e. ten minste één andere, onafhankelijke arts heeft geraadpleegd, die de patiënt heeft gezien en schriftelijk zijn oordeel heeft gegeven over de zorgvuldigheidseisen, bedoeld in de onderdelen a tot en met d, en
f. de levensbeëindiging of hulp bij zelfdoding medisch zorgvuldig heeft uitgevoerd" (artikel 2, 1).

"Indien de patiënt van zestien jaren of ouder niet langer in staat is zijn wil te uiten, maar voordat hij in die staat geraakte tot een redelijke waardering van zijn belangen in staat werd geacht, en een schriftelijke verklaring, inhoudende een verzoek om levensbeëindiging, heeft afgelegd, dan kan de arts aan dit verzoek gevolg geven. De zorgvuldigheidseisen, bedoeld in het eerste lid, zijn van overeenkomstige toepassing" (artikel 2, 2).

"Indien de minderjarige patiënt een leeftijd heeft tussen de zestien en achttien jaren en tot een redelijke waardering van zijn belangen terzake in staat kan worden geacht, kan de arts aan een verzoek van de patiënt om levensbeëindiging of hulp bij zelfdoding gevolg geven, nadat de ouder of de ouders die het gezag over hem uitoefent of uitoefenen dan wel zijn voogd bij de besluitvorming zijn betrokken" (artikel 2, 3).

"Indien de minderjarige patiënt een leeftijd heeft tussen de twaalf en zestien jaren en tot een redelijke waardering van zijn belangen terzake in staat kan worden geacht, kan de arts, indien een ouder of de ouders die het gezag over hem uitoefent of uitoefenen dan wel zijn voogd zich met de levensbeëindiging of hulp bij zelfdoding kan of kunnen verenigen, aan het verzoek van de patiënt gevolg geven. Het tweede lid is van overeenkomstige toepassing" (artikel 2, 4).

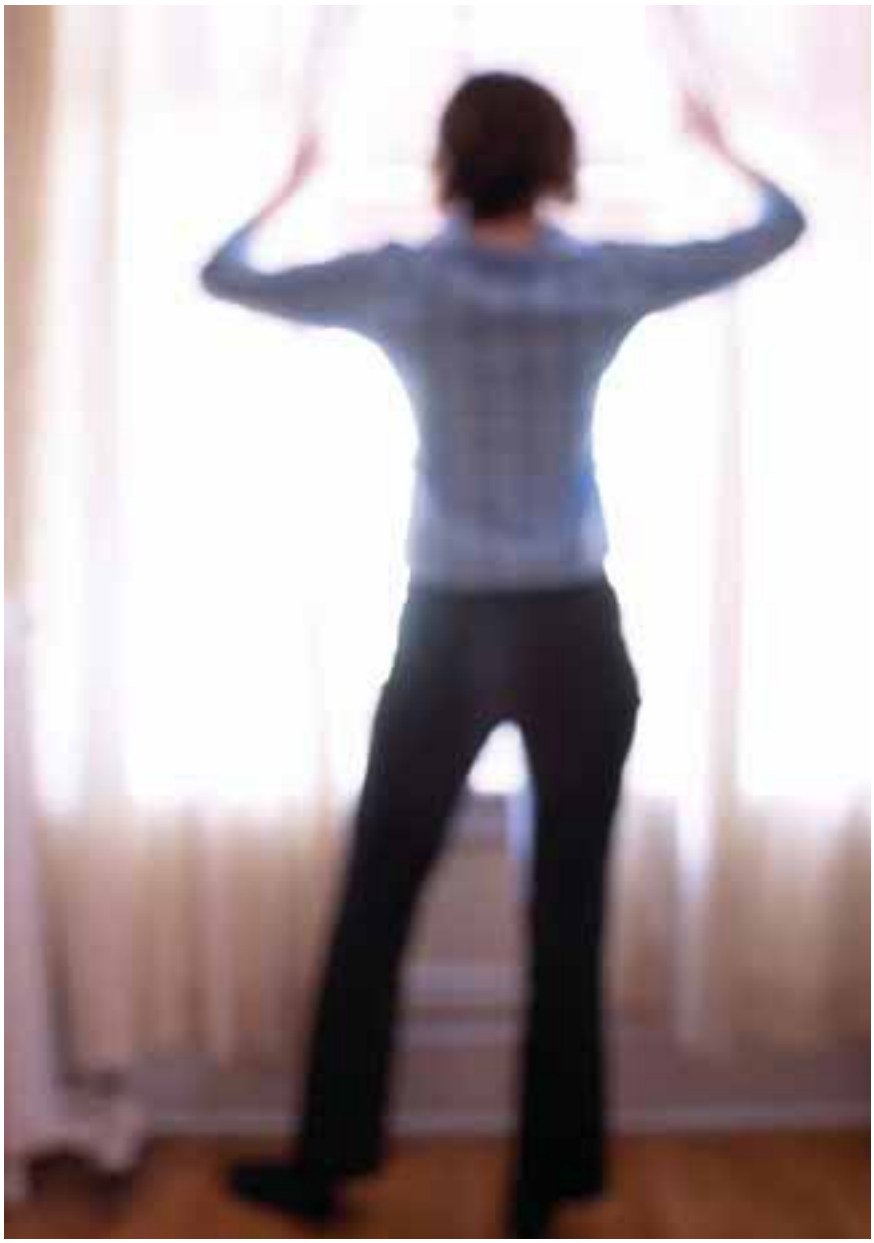

De arts die euthanasie of hulp bij zelfdoding uitvoerde, deelt dit in een formulier mee aan de gemeentelijke lijkschouwer. Bij de mededeling voegt de arts een beredeneerd verslag inzake de inachtneming van de zorgvuldigheidseisen. Dit dossier wordt doorgestuurd naar de regionale toetsingscommissie voor levensbeëindiging op verzoek en hulp bij zelfdoding. Deze regionale commissie bestaat uit een oneven aantal leden, waaronder in elk geval één rechtsgeleerd lid die tevens voorzitter is, één arts en één deskundige inzake ethische of zingevingsvraagstukken. De leden worden benoemd voor een periode van zes jaar en zijn eenmaal herbenoembaar. De commissie beoordeelt op basis van het verslag of de arts gehandeld heeft

volgens de zorgvuldigheidseisen. De commissie kan de arts vragen zijn verslag schriftelijk of mondeling aan te vullen. De commissie kan eveneens bijkomende inlichtingen inwinnen, bij de gemeentelijke lijkschouwer, de consulent (tweede geraadpleegde arts) of de betrokken hulpverleners, wanneer dit noodzakelijk is voor een goede beoordeling van het handelen van de arts. De commissie beslist bij gewone meerderheid van stemmen en brengt haar gemotiveerd oordeel binnen zes weken na ontvangst van het verslag ter kennis van de arts. Een oordeel kan slechts door de commissie worden vastgesteld indien alle leden van de commissie aan de stemming hebben deelgenomen. Indien de arts naar het oordeel van de commissie niet heeft gehandeld overeenkomstig de zorgvuldigheidseisen bedoeld in artikel 2 brengt de commissie haar oordeel ter kennis van het college van procureurs-generaal en de regionaal inspecteur voor de gezondheidszorg. Dit is eveneens het geval als bij een overlijden ten gevolge van levensbeëindiging op verzoek of hulp bij zelfdoding zoals hiervoor beschreven de officier van justitie meent niet tot de afgifte van een verklaring van geen bezwaar tegen begraving of verbranding te kunnen overgaan en de officier van justitie de gemeentelijke lijkschouwer en de regionale toetsingscommissie hiervan in kennis stelde. De commissie stelt de arts hiervan in kennis. De termijn van zes weken kan eenmalig voor ten hoogste zes weken worden verlengd. De commissie verwittigt de arts hiervan. De commissie is bevoegd om haar gegeven oordeel mondeling tegenover de arts nader toe te lichten. Deze mondelinge toelichting kan plaatsvinden op verzoek van de commissie of op verzoek van de arts.

De regionale toetsingscommissies voeren ten minste twee keer per jaar overleg met elkaar over de werkwijze en het functioneren van de commissies. De commissies brengen jaarlijks een gezamenlijk verslag van hun werkzaamheden.

België

In België wordt er geen wijziging in het strafrecht aangebracht.

Onder euthanasie verstaat men het opzettelijk levensbeëindigend handelen door een andere dan de betrokkene, op diens verzoek (artikel 2).

"De arts die euthanasie toepast, pleegt geen misdrijf wanneer hij er zich van verzekerd heeft dat:

- *de patiënt een meerderjarige of een ontvoogde minderjarige is die handelingsbekwaam en bewust is op het ogenblik van zijn verzoek;*
- *het verzoek vrijwillig, overwogen en herhaald is, en niet tot stand gekomen is als gevolg van enige externe druk;*
- *de patiënt zich in een medisch uitzichtloze toestand bevindt van aanhoudend en ondraaglijk fysiek of psychisch lijden dat niet gelenigd kan worden, en dat het gevolg is van een ernstige en ongeneeslijke, door ongeval of ziekte veroorzaakte aandoening; en hij de in deze wet voorgeschreven voorwaarden en procedures heeft nageleefd" (artikel 3 § 1).*

"Onverminderd bijkomende voorwaarden die de arts aan zijn ingrijpen wenst te verbinden, moet hij vooraf en in alle gevallen:

1° de patiënt inlichten over zijn gezondheidstoestand en zijn levensverwachting, met de patiënt overleg plegen over zijn verzoek tot euthanasie en met hem de eventueel nog resterende therapeutische mogelijkheden, evenals die van de palliatieve zorg, en hun gevolgen bespreken. Hij moet met de

patiënt tot de overtuiging komen dat er voor de situatie waarin deze zich bevindt geen redelijke andere oplossing is en dat het verzoek van de patiënt berust op volledige vrijwilligheid;

2° *zich verzekeren van het aanhoudend fysiek of psychisch lijden van de patiënt en van het duurzaam karakter van zijn verzoek. Daartoe voert hij met de patiënt meerdere gesprekken die, rekening houdend met de ontwikkeling van de gezondheidstoestand van de patiënt, over een redelijke periode worden gespreid;*

3° *een andere arts raadplegen over de ernstige en ongeneeslijke aard van de aandoening en hem op de hoogte brengen van de redenen voor deze raadpleging. De geraadpleegde arts neemt inzage van het medisch dossier, onderzoekt de patiënt en moet zich vergewissen van het aanhoudend en ondraaglijk fysiek of psychisch lijden dat niet gelenigd kan worden. Hij stelt een verslag op van zijn bevindingen. De geraadpleegde arts moet onafhankelijk zijn ten opzichte van zowel de patiënt als de behandelende arts en bevoegd om over de aandoening in kwestie te oordelen. De behandelende arts brengt de patiënt op de hoogte van de resultaten van deze raadpleging;*

4° *indien er een verplegend team is, dat in regelmatig contact staat met de patiënt, het verzoek van de patiënt bespreken met het team of leden van dat team;*

5° *indien de patiënt dat wenst, het verzoek van de patiënt bespreken met zijn naasten die hij aanwijst;*

6° *zich ervan verzekeren dat de patiënt de gelegenheid heeft gehad om over zijn verzoek te spreken met de personen die hij wenste te ontmoeten" (artikel 3 § 2).*

Voor patiënten die niet binnen afzienbare tijd zullen overlijden ("niet-terminalen") moet er een tweede arts geraadpleegd worden, die psychiater is of specialist in de aandoening in kwestie, en een wachttijd van één maand gerespecteerd worden tussen het verzoek van de patiënt en het toepassen van de euthanasie. Het verzoek van de patiënt moet steeds op schrift zijn gesteld. De patiënt kan te allen tijde het verzoek herroepen (artikel 3 § 3 en § 4).

Elke handelingsbekwame meerderjarige of ontvoogde minderjarige kan, voor het geval dat hij zijn wil niet meer kan uiten, schriftelijk in een wilsverklaring zijn wil te kennen geven dat een arts euthanasie toepast. In de wilsverklaring kunnen één of meer meerderjarige vertrouwenspersonen in volgorde van voorkeur aangewezen worden, die de behandelende arts op de hoogte brengen van de wil van de patiënt. Een model van wilsverklaring werd via een koninklijk besluit opgesteld. De wilsverklaring is vijf jaar geldig en kan op de gemeente geregistreerd worden. Artsen kunnen een database van de FOD Volksgezondheid betreffende deze wilsverklaringen consulteren. De wilsverklaring kan op elk moment aangepast of ingetrokken worden (artikel 4 § 1).

"De arts die euthanasie toepast, tengevolge een wilsverklaring, zoals voorzien in § 1, pleegt geen misdrijf indien deze arts er zich van verzekerd heeft dat de patiënt:

- *lijdt aan een ernstige en ongeneeslijke, door ongeval of ziekte veroorzaakte aandoening;*
- *hij niet meer bij bewustzijn is;*
- *en deze toestand volgens de stand van de wetenschap onomkeerbaar is;*

en hij de in deze wet voorgeschreven voorwaarden en procedures heeft nageleefd" (artikel 4 § 2).

"Onverminderd bijkomende voorwaarden die de arts aan zijn ingrijpen wenst te verbinden, moet hij vooraf:

1° *een andere arts raadplegen over de onomkeerbaarheid van de medische toestand van de patiënt en hem op de hoogte brengen van de redenen voor deze raadpleging. De geraadpleegde arts neemt inzage van het medisch dossier en onderzoekt de patiënt. Hij stelt een verslag op van zijn bevindingen. Indien in de wilsverklaring een vertrouwenspersoon wordt aangewezen brengt de behandelende arts deze vertrouwenspersoon op de hoogte van de resultaten van deze raadpleging. De geraadpleegde arts moet onafhankelijk zijn ten opzichte van zowel de patiënt als de behandelende arts en bevoegd om over de aandoening in kwestie te oordelen;*

2° *indien er een verplegend team is dat in regelmatig contact staat met de patiënt, de inhoud van de wilsverklaring bespreken met het team of leden van dat team;*

3° *indien in de wilsverklaring een vertrouwenspersoon wordt aangewezen, het verzoek van de patiënt met hem bespreken;*

4° *indien in de wilsverklaring een vertrouwenspersoon wordt aangewezen, de inhoud van de wilsverklaring bespreken met de naasten van de patiënt die door de vertrouwenspersoon zijn aangewezen" (artikel 4 § 2).*

De arts die euthanasie heeft toegepast bezorgt een volledig ingevuld registratiedocument aan de Federale Controle- en Evaluatiecommissie. De commissie bestaat uit zestien leden. Acht leden zijn doctor in de geneeskunde, van wie er minstens vier hoogleraar zijn aan een Belgische universiteit. Vier leden zijn hoogleraar in de rechten aan een Belgische universiteit of advocaat. Vier leden komen uit kringen die belast zijn met de problematiek van ongeneeslijk zieke patiënten. De leden worden verkozen voor een periode van vier jaar en zijn herverkiesbaar. De commissie kan slechts geldig beslissen als twee derden van de leden aanwezig zijn.

De commissie gaat op basis van het tweede deel van het registratiedocument na of de euthanasie is uitgevoerd onder de voorwaarden en volgens de procedure bepaald in de wet. In geval van twijfel kan de commissie bij gewone meerderheid besluiten om de anonimiteit op te heffen. Men opent dan het eerste gedeelte van het registratiedocument. De commissie kan dan aan de behandelende arts bijkomende informatie opvragen.
De commissie doet uitspraak binnen de twee maanden. Is de commissie van oordeel bij beslissing genomen door een tweederde meerderheid dat de in deze wet bepaalde voorwaarden niet zijn nageleefd, dan zendt zij het dossier naar de procureur des Konings van de plaats van overlijden van de patiënt. De commissie maakt tweejaarlijks een verslag op voor de Wetgevende Kamers (artikel 6, 7, 8 en 9).

"Geen arts kan worden gedwongen euthanasie toe te passen. Geen andere persoon kan worden gedwongen mee te werken aan het toepassen van euthanasie. Weigert de geraadpleegde arts euthanasie toe te passen, dan moet hij dit de patiënt of de eventuele vertrouwenspersoon tijdig laten weten waarbij hij de redenen van zijn weigering toelicht. Berust zijn weigering op een medische grond dan wordt die in het medisch dossier van de patiënt opgetekend. De arts die weigert in te gaan op een euthanasieverzoek moet, op verzoek van de patiënt of de vertrouwenspersoon, het medisch dossier van de patiënt meedelen aan de arts die is aangewezen door de patiënt of de vertrouwenspersoon" (artikel 14).

Hulp bij zelfdoding wordt niet vermeld in de Belgische wet. De Nationale Raad van de Orde der geneesheren formuleerde op 22 maart 2003 het volgende advies betreffende palliatieve zorg, euthanasie en andere medische beslissingen omtrent het levenseinde:
"...Hulp bij zelfdoding wordt in de wet betreffende de euthanasie niet expliciet weerhouden als levensbeëindigend handelen. Nochtans kan hulp bij zelfdoding deontologisch gelijkgesteld worden met euthanasie voor zover alle voorwaarden voor het uitvoeren van euthanasie zoals bepaald in de wet vervuld zijn. Hulp bij zelfdoding is enkel aanvaardbaar indien arts en patiënt voorafgaandelijk alle eventualiteiten bespreken, de arts zelf het euthanaticum verstrekt dat in zijn aanwezigheid en volgens zijn aanwijzingen moet geabsorbeerd worden. De arts dient gedurende heel het stervensproces aanwezig te blijven om op elk ogenblik conform de gemaakte afspraken de nodige hulp te bieden. Gezien de strikte indicatie en de gestelde voorwaarden voor zijn toepassing is hulp bij zelfdoding als hoger gedefinieerd niet te onderscheiden van euthanasie. Dit houdt dan ook in dat alle door de wet betreffende de euthanasie gestelde voorwaarden moeten vervuld zijn en de bij de wet voorziene procedure dient nageleefd te worden (ondraaglijk lijden dat niet gelenigd kan worden, raadpleging van tweede of derde arts, schriftelijk verzoek, in voorkomend geval een maand wachttijd, aangifte bij de Federale Controle- en Evaluatiecommissie, enz.)...".

Groothertogdom Luxemburg

Het strafrecht wordt aangepast.

De wet voorziet de hulp bij zelfdoding volgens dezelfde voorwaarden voor euthanasie, zoals in Nederland.
Verder is de wet in Luxemburg grotendeels gelijk aan de Belgische wet.
De patiënt moet meerderjarig zijn. Men maakt geen onderscheid tussen terminale en niet-terminale patiënten. De arts moet bij de Nationale Controle- en Evaluatiecommissie informeren of er daar een wilsverklaring betreffende de beslissingen rond het levenseinde van de patiënt is geregistreerd. Deze commissie vraagt om de vijf jaar de bevestiging van de wilsverklaring. In deze wilsverklaring kunnen de mensen ook hun wensen formuleren in verband met de wijze van begraven en het ritueel van de uitvaartplechtigheid.
De commissie bestaat uit negen leden die benoemd worden voor een periode van drie jaar en het mandaat is drie keer hernieuwbaar. Er zetelen drie geneesheren, drie juristen, een lid van de gezondheidsberoepen en twee leden als vertegenwoordigers van organisaties ter verdediging van de rechten van de patiënt.

De commissie onderzoekt of de voorwaarden en procedure gevolgd werden. Wanneer minstens zeven leden aanwezig zijn, kan de commissie bij twijfel bij eenvoudige meerderheid beslissen om de anonimiteit op te heffen. De commissie doet uitspraak binnen de twee maanden. Wanneer bij aanwezigheid van minstens zeven eden de commissie bij meerderheid meent dat de voorwaarden voorzien in paragraaf 2 van artikel 2 van de wet niet gerespecteerd werden, deelt de commissie haar gemotiveerde beslissing mee aan de behandelende arts en stuurt ze het volledige dossier en een kopie van de beslissing naar het Medisch College. In deze paragraaf gaat het over het inlichten van de patiënt, het zich verzekeren van het aanhoudend fysiek of psychisch lijden, het raadplegen van een andere arts, bespreking met team, bespreking met de vertrouwenspersoon, zich te verzekeren dat de patiënt de gelegenheid had contact te hebben met wie hij wou, het informeren bij de commissie of er een wilsverklaring was. De meeste van deze voorwaarden staan in de Belgische wet vermeld in artikel 3 § 2. Het Medisch College besluit binnen de maand bij meerderheid van zijn leden

of er een disciplinair gevolg moet komen. In geval van het niet respecteren van één van de voorwaarden voorzien in paragraaf 1 van artikel 2 van de wet maakt de commissie het dossier over aan het parket. In deze paragraaf gaat het over een meerderjarige handelingsbekwame en bewuste patiënt, herhaald vrijwillig en overwogen verzoek zonder externe druk, medisch uitzichtloze toestand van ondraaglijk fysiek of psychisch lijden dat het gevolg is van een door ongeval of ziekte veroorzaakte aandoening, het schriftelijk verzoek tot euthanasie. Deze voorwaarden staan in de Belgische wet vermeld in artikel 3 § 1 en § 4.

Besluit

Binnen de Benelux was Nederland het eerste land met een euthanasiebeleid dat resulteerde in een euthanasiewetgeving. Na een grondig parlementair debat kwam in België in 2002 de wet betreffende de euthanasie tot stand. De Belgische wetgeving was inspirerend voor de wetgeving in het Groothertogdom Luxemburg. De drie wetgevingen bevatten een aantal strikt te vervullen zorgvuldigheidscriteria bij de uitvoering van euthanasie. Toch stellen we een aantal verschillen vast wat het toepassingsgebied van euthanasie betreft. Zo kan bijvoorbeeld in Nederland ook euthanasie toegepast worden bij minderjarigen. Bij niet-naleving van de voorwaarden is doorverwijzing door de controlecommissie naar de gerechtelijke instanties voorzien in de drie landen.

WETGEVING		
Nederland	**België**	**Luxemburg**
Euthanasie + hulp bij zelfdoding	Euthanasie	Euthanasie + hulp bij zelfdoding
Wijziging strafrecht	Geen wijziging strafrecht	Wijziging strafrecht
Geen onderscheid terminaal/niet-terminaal	Onderscheid terminaal/niet-terminaal	Geen onderscheid terminaal/niet-terminaal
Vanaf 12 jaar	Meerderjarig of ontvoogde minderjarige	Meerderjarig
Regionale toetsingscommissie Oneven aantal leden (minstens 3)	Federale Controle- en Evaluatiecommissie 16 leden	Nationale Controle- en Evaluatiecommissie 9 leden
Verkozen voor 6 jaar Eénmaal herkiesbaar Beslissing bij meerderheid bij niet naleven voorwaarden voor doorverwijzing naar procureurs-generaal en regionaal inspecteur gezondheidszorg	Verkozen voor 4 jaar Herkiesbaar Beslissing meerderheid voor opheffen anonimiteit Beslissing 2/3de meerderheid bij niet naleven voorwaarden voor doorverwijzing naar procureur des Konings	Verkozen voor 3 jaar Drie keer herkiesbaar Beslissing meerderheid voor opheffen anonimiteit Beslissing meerderheid bij niet naleven voorwaarden voor doorverwijzing naar Medisch College of Parket
Wilsverklaring vanaf 16 jaar Niet langer in staat zijn wil te uiten Geen geldigheidsduur	Wilsverklaring meerderjarige of ontvoogde minderjarige Onomkeerbare coma 5 jaar geldig Registratie via gemeente in database FOD Volksgezondheid	Wilsverklaring meerderjarige Onomkeerbare coma 5 jaar geldig Registratie bij Nationale Controle- en evaluatiecommissie

BOEKBESPREKING

De mens voorbij

Vooruitgang en maakbaarheid. 1650-2050

Franky Bussche
hoofd van dienst Studie en Onderzoek

HET BOEK *DE MENS VOORBIJ* VAN GIE VAN DEN BERGHE IS EEN GEDREVEN ZOEKTOCHT NAAR DE DENKKADERS DIE MEE AAN DE BASIS LAGEN VAN DE UITROEIING VAN MENTAAL, FYSIEK EN RACIAAL GEHANDICAPTE MENSEN IN DE EERSTE HELFT VAN DE 20STE EEUW.

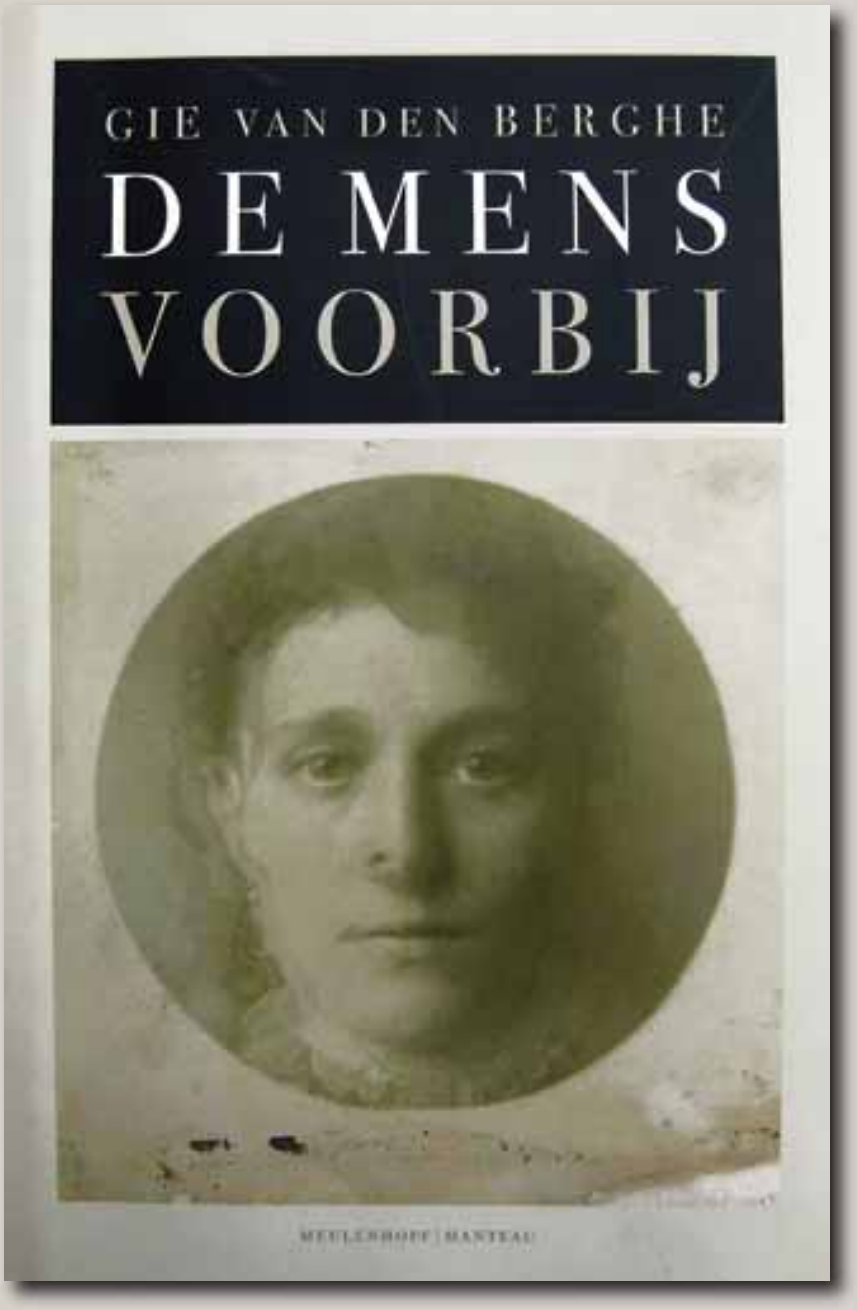

Dat was volgens de auteur, anders dan we graag geloven, geen breuk in onze beschaving maar een ontsporing. Hij noemt het een catastrofale uitloper van de maakbaarheids- en vooruitgangsideologie, dat veelbelovende geesteskind van de verlichting. De denkkaders zijn niet negatief op zich, maar kunnen negatief evolueren, zoals tijdens het naziregime. Gie van den Berghe merkt op dat er een wezenlijk verschil bestaat tussen breuk of ontsporing. Bij een breuk staat het gebeurde los van de beschaving die eraan voorafging en erop volgt. Men kan er dan weinig lering uit trekken en we mogen verder doen zoals we bezig waren. Bij een ontsporing daarentegen moeten bepaalde aspecten van de beschaving in vraag gesteld worden.

Door de verlichting werd het bovennatuurlijke afgeschaft. De mens stond er alleen voor zonder god, schepping of voorzienigheid. Het was aan hem om een betere samenleving en maatschappij te scheppen. De maakbaarheid van de mens staat centraal. De wereld en de mens zijn niet van bovenaf voor eens en altijd gegeven. De wereld en de mens zijn geleidelijk ontstaan, gegroeid en geëvolueerd. Het gesloten en statisch wereld- en mensbeeld maakte plaats voor een open en dynamische versie. We krijgen vooruitgang, een evolutie in de goede richting. We evolueren van geloof naar rede en wetenschap, van absolutisme naar democratie, van monarchie naar republiek, van lijfeigene tot burger, van aap tot mens. Door de rede en de wetenschap zal de mensheid blijven vooruitgaan. Een grenzeloos optimisme komt na eeuwenlange onderdrukking en onvrijheid.

In deel 1 worden de ideeën van de verlichting grondig besproken en krijgen

we een boeiend overzicht van de belangrijkste denkers. Het poneren van nieuwe ideeën verliep niet altijd zonder gevaar voor de desbetreffende denkers. Verschillenden werden opgesloten in de gevangenis of dienden naar het buitenland te vluchten.

In deel 2 'Van natuurlijke naar menselijke selectie. Sociaaldarwinisme en eugenetica' staat de auteur uitgebreid stil bij de evolutie van de verschillende denkkaders. Niet iedereen deelde het optimisme. Velen vreesden voor een negatieve evolutie van degeneratie die bleek uit de sociale ellende en armoede in de grootsteden van de vroeg geïndustrialiseerde landen. Volgens hen heeft de beschaving die probeert de sociale ellende te verhelpen door middel van armenhuizen, ziekenzorg en geneeskunde een averechts effect. Men houdt mensen in leven die vroeger door de natuur werden uitgeschakeld en stelt hen in staat zich voort te planten en hun ellende aan hun nageslacht door te geven. Sociaaldarwinisten wilden de natuurlijke selectie in eer herstellen door de armen- en ziekenzorg drastisch terug te schroeven. Zo kon de natuur opnieuw haar gang gaan. Een andere strekking, namelijk de eugenetica wilde aan de mens zelf sleutelen. Men wilde de natuurlijke selectie vervangen door menselijke selectie. Men wilde de besten aan de besten koppelen en de voortplanting van minderwaardigen zo veel mogelijk beperken. De in- en uitsluiting op basis van sociale klasse werd aangevuld met raciale discriminatie. Men zag de maatschappij als een biologisch organisme, dat ziek of gezond kan zijn, met individuele mensen als cellen die bij slecht functioneren verwijderd moesten worden.

De ontwikkeling van eugenetica in verschillende landen komt uitgebreid aan bod. Er wordt bijvoorbeeld gewezen op de rol van eugenetica in de Verenigde Staten en programma's om mensen te steriliseren.

Gie van den Berghe wijst er op dat het begrip 'levensonwaardig leven' dat men toeschrijft aan de nazi's dateert van voor de oprichting van de Nationaal Socialistische Arbeiderspartij (NSDAP), dertien jaar voor de machtsovername door de nazi's en komt van twee gerespecteerde geleerden in de democratische Weimarrepubliek in Duitsland. De auteur beschrijft de dictatoriale praktijk in Nazi-Duitsland.

Eugenetica raakte in diskrediet en het woord werd taboe. Volgens Gie van den Berghe zijn er verschillende oorzaken voor het in ongenade vallen van de eugenetica. De belangrijkste zijn: het inzicht dat niet het individu maar het gen de basiseenheid van erfelijkheid is; de toenemende kritiek op bepaalde aspecten van wetenschap en technologie; de doorbraak van individuele mensenrechten en de individualisering van de maatschappij. Niet de groep, niet het algemeen belang, maar het individu en het individueel belang horen centraal te staan.

Deel 3 draagt als titel 'Nieuwe wijn in oude zakken. Genetische eugenetica'. De medische mogelijkheden namen de laatste halve eeuw enorm toe onder andere op het vlak van reproductieve geneeskunde en kennis van de genetica. Denken we aan de mogelijkheid van pre-implantatie genetische diagnostiek. De op het publieke forum gedemoniseerde eugenetica wordt op biomedisch terrein toegepast onder andere benamingen. Want op wetenschappelijk verantwoorde wijze een zo goed mogelijk of beter nageslacht nastreven, dat is eugenetica. Het tijdig uitsluiten van ernstige genetische risico's vindt steeds meer ingang bij het grote publiek. Het gaat niet langer om staatseugenetica, die van bovenaf gedirigeerd wordt en afgestemd is op de collectiviteit, maar om privé-eugenetica gericht op het individu en DNA, met als hoeksteen de keuzevrijheid van het individu om zich al dan niet op genetisch verantwoorde wijze voort te planten.

"Het vooruitgangsidee van onophoudelijke zelfperfectionering van mens en menselijke soort is niet slecht op zich, maar alleen op voorwaarde dat de individuele vrijheid gerespecteerd wordt, het eugenetisch programma universalistisch is, zonder uitsluiting of racisme, en in gunstige omstandigheden gerealiseerd kan worden. Voorlopig is daar geen sprake van en er zijn heel wat dringender zaken, zoals ervoor zorgen dat de menselijke potenties voor zo veel mogelijk mensen, over de hele wereld werkelijkheid worden."

Volgens Gie van den Berghe is De mens voorbij een kritische lofrede op de verlichting en het darwinisme, en een kritisch eerherstel voor de eugenetica. Het is een poging om de vervormde en hypocriete kijk op eugenetica een beetje recht te trekken. Hij wil de droom reconstrueren voor hij in een nachtmerrie ontaardde en wil het eugenetisch gedachtegoed opnieuw inbedden in zijn sociale en historische context.

De mens voorbij.
Vooruitgang en maakbaarheid.
1650-2050
Gie van den Berghe
Amsterdam/Antwerpen,
Meulenhoff/ Manteau,
2008, 382 p.
ISBN 978 90 8542 108 5

Kristien Hemmerechts' brief aan Darwin

In 1859 publiceerde Charles Darwin zijn opheffmakende boek *On the Origin of Species*. 150 jaar later wil de Unie Vrijzinnige Verenigingen, geïnspireerd door haar vrijzinnig-humanistisch gedachtegoed, dit in de schijnwerpers plaatsen. Het gehele jaar 2009 door kan je in iedere *UVV-info* de correspondentie lezen tussen Darwin, aan de hand van een aantal brieven geselecteerd uit zijn enorme briefwisselingsoeuvre, en hedendaagse schrijvers, wetenschappers...

Letter 5307
Darwin, C. R. to Boole, M. E., 14 Dec 1866

Down. Bromley. Kent. - Decr. 14. 1866.

Dear Madam.

It would have gratified me much if I could have sent satisfactory answers to yr. questions, or indeed answers of any kind. But I cannot see how the belief that all organic beings including man have been genetically derived from some simple being, instead of having been separately created bears on your difficulties.- These as it seems to me, can be answered only by widely different evidence from Science, or by the so called "inner consciousness". My opinion is not worth more than that of any other man who has thought on such subjects, & it would be folly in me to give it; I may however remark that it has always appeared to me more satisfactory to look at the immense amount of pain & suffering in this world, as the inevitable result of the natural sequence of events, i.e. general laws, rather than from the direct intervention of God though I am aware this is not logical with reference to an omniscient Deity- Your last question seems to resolve itself into the problem of Free Will & Necessity which has been found by most persons insoluble.

I sincerely wish that this note had not been as utterly valueless as it is; I would have sent full answers, though I have little time or strength to spare, had it been in my power.

I have the honor to remain dear Madam.
Yours very faithfully | Charles Darwin.

P.S. I am grieved that my views should incidentally have caused trouble to your mind but I thank you for your Judgment & honour you for it, that theology & science should each run its own course & that in the present case I am not responsible if their meeting point should still be far off.

Brief 5307
Darwin, C. R. aan Boole, M. E., 14 december 1866

Down House te Bromley, Kent - 14 december 1866

Beste mevrouw,

Het zou mij werkelijk veel plezier hebben gedaan als ik U toereikende antwoorden -of toch op zijn minst antwoorden- had kunnen aanreiken op Uw vragen. Maar ik zie niet in hoe de overtuiging dat alle organische wezens, inclusief de mens, genetische afgeleiden zijn van een eenvoudige levensvorm, in plaats van afzonderlijk te zijn geschapen, van betekenis kan zijn voor Uw bekommernissen. -Zij kunnen volgens mij enkel beantwoord worden met een geheel andere vorm van wetenschappelijk bewijs, of door wat men 'het innerlijk bewustzijn' noemt. Mijn mening is niet meer waard dan die van eender welke andere die over deze onderwerpen heeft nagedacht, het zou een dwaasheid zijn moest ik haar geven; ik zou evenwel kunnen opmerken dat het mij meer voldoening schenkt de onnoemelijke hoeveelheid pijn en lijden in de wereld te zien als een onvermijdelijk gevolg van de natuurlijke gang van zaken, dat wil zeggen van algemene wetmatigheden, en niet van een directe tussenkomst van God, hoewel ik besef dat dit onlogisch is in het kader van een alwetend Opperwezen. - Uw laatste vraag kan worden teruggevoerd op het probleem van de vrije wil en de drang, dat voor de meeste mensen onoplosbaar is gebleken.

Mijn oprechte spijt dat deze brief zo vreselijk waardeloos is; ik zou U volledige antwoorden hebben gestuurd -hoewel ik weinig tijd en energie heb- als dat in mijn vermogen had gelegen.

Het is mij een eer U te mogen groeten, beste mevrouw.
Met veel achting, Charles Darwin.

P.S. Ik betreur dat mijn opvattingen onopzettelijk zorgen hebben veroorzaakt in Uw geest, maar ik dank U voor Uw mening, die ik respecteer, dat theologie en wetenschap ieder hun eigen pad volgen en dat ik niet verantwoordelijk ben als in dit geval de paden zich nog lang niet lijken te kruisen.

* Vertaald door Nils Van den Bergh, moreel consulent CMD Turnhout

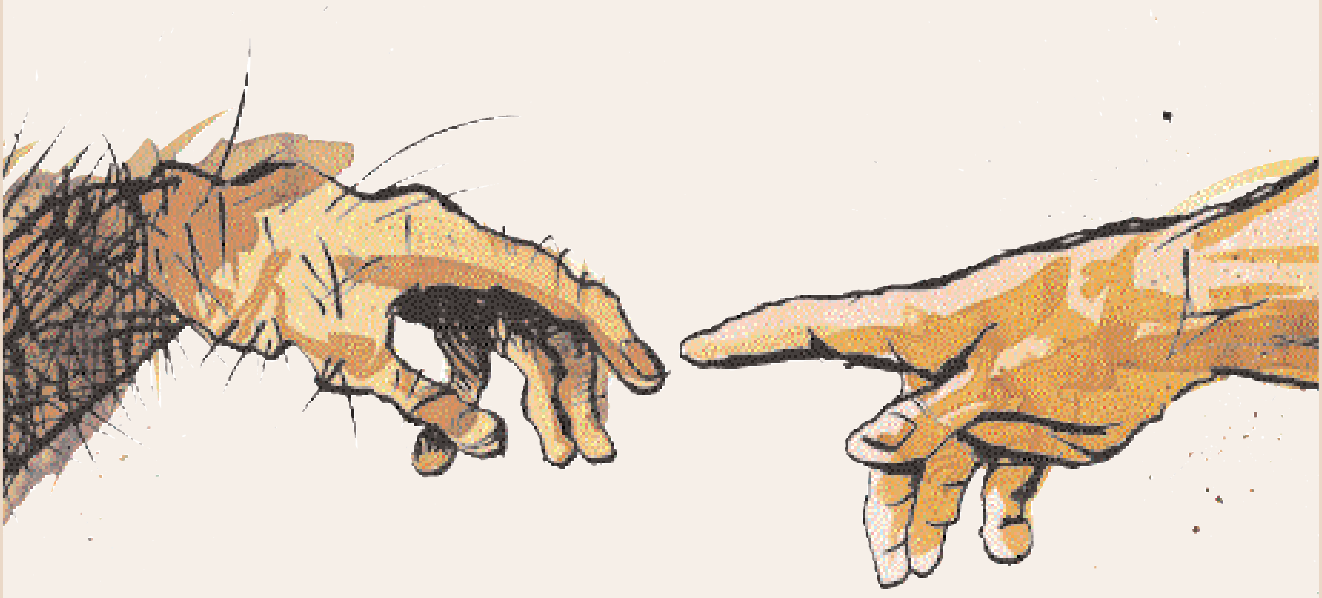

Beste Charles,

Ik heb u nooit gelezen. Als schrijver weet ik hoe vervelend het is wanneer mensen zich een mening vormen over je werk op basis van geruchten. Mijn excuses daarvoor. Wie ik wel gelezen heb is uw collega, Alfred Russel Wallace, die de geschiedenis is ingegaan als 'de eeuwige tweede van de evolutie'. Na u dus. Hij kwam tot precies dezelfde inzichten als u, maar u hebt ze iets sneller de wereld ingestuurd.
Met penicilline is het ook zo gegaan, maar dan omgekeerd. Ernest Duchesne, een jonge Franse arts, publiceerde al in 1896 een studie over de antibacteriële werking van schimmels, maar niemand besteedde er aandacht aan. Meer dan dertig jaar later deed Alexander Fleming toevallig dezelfde ontdekking en sindsdien wordt hij de uitvinder van penicilline genoemd.
Als ik in God geloofde en als ik ook nog eens geloofde dat de Schepping is verlopen zoals het in de *Bijbel* beschreven staat, dan zou ik me meer opwinden over die Fleming dan over u. U hebt niet in de schepping ingegrepen. U hebt alleen onze kijk erop bijgesteld. Die was verkeerd, vond u, en u hebt met overtuigende argumenten uw gelijk aangetoond. Ik betreur het dat er zoveel dieren, planten en insecten moesten sneuvelen voor uw onderzoek, maar een omelet kun je nu eenmaal niet bakken zonder eieren te breken. Ik vraag me tussen haakjes af of er in uw tijd al omeletten werden gebakken. Misschien is de omelet het product van de evolutie van de eetkunst. Alles evolueert, beste Charles. Pantei rhei. Zo formuleerde dat de Griekse filosoof Heraclitus.
Kent u trouwens deze: Niemand stapt twee keer in dezelfde rivier?
Ik vond het boek van uw collega bijzonder leerrijk, al deed het pijn te lezen hoe hij jacht maakte op orang-oetans en daarbij door de 'inboorlingen' werd aangemoedigd. Sommige orang-oetans verschansten zich in de kruin van een boom en bleven er zitten tot ze van uitputting naar beneden vielen. Wallace conserveerde de huid van de dieren in een vat arak en prepareerde het volledige skelet, dat naderhand aangekocht werd door het een of andere museum. Vandaag kunnen we ons dat nauwelijks voorstellen. De hele wereld juicht wanneer een orang-oetan in gevangenschap een kleintje krijgt. De tijden evolueren. Tegen wie zeg ik het.
In een brief van u die ik in handen kreeg -u ziet, ik heb dan toch iets van u gelezen- legt u een verband tussen menselijk lijden en algemene wetmatigheden, maar iemand als Fleming wilde die wetmatigheden zelf bij stellen. Volgens één van die wetmatigheden werd een longontsteking de meeste mensen fataal. Maar plotseling kon er worden ingegrepen. De natuur werd er niet minder wreed en arbitrair op, maar de mens hoefde haar grillen niet langer als een weerloos slachtoffer machteloos te ondergaan.
Alfred Russel Wallace had het trouwens niet over wetmatigheden. Hij had vooral oog voor de stommiteiten die de natuur had begaan in haar zoektocht -haar evolutie, zeg maar- naar bruikbare producten. Paradijsvogels met hun lange staart, uitbundige kuif en kleurrijke pluimen zijn zo'n typisch voorbeeld van een onpraktisch ontwerp.
En laten we eerlijk zijn: ook de mens is voor verbetering vatbaar. Wat een idee om geslachtsorganen in de buurt van aars en pisgaatje te leggen! Mijn wetenschappelijk onderlegde dochter wist me te vertellen dat er is geëxperimenteerd met één opening voor toevoer en afvoer. Dan zouden we alle afval al kotsende moeten lozen!

De mens is hoe dan ook één van de rampzaligste ontwerpen. Hij heeft het te warm of te koud, hij is hulpeloos in het donker, hij verveelt zich te pletter, hij wil vliegen, hij komt in opstand tegen zijn sterfelijkheid. De mens kijkt naar de aarde en is niet tevreden met wat hij ziet. Hij kijkt in de spiegel en opnieuw is hij niet tevreden. Hij wil bijsturen en corrigeren, hij zet zijn fantastisch ontwikkelde hersenen in om te zoeken naar oplossingen. En hij vindt ze ook, maar net zogoed creëert hij nieuwe problemen. Of misschien moet ik zeggen: catastrofes.

Misschien is de mens het meest doorslaggevende bewijs dat God niet bestaat. Welke God zou een wezen hebben geschapen dat zijn Schepping kan vernietigen?

Als kind leerde ik op school over de oneindigheid van het heelal. Niet alleen was het oneindig, maar het was er ook altijd geweest en het zou er altijd zijn. Dat was behoorlijk beangstigend, maar ook geruststellend. Het was te groot voor een mens en dus hoefde je je er niet mee bezig te houden. God was wat niet gedacht kon worden. Hij was de naam voor het oneindige en het eeuwige, voor al wat we toch niet konden begrijpen.

Maar nu blijkt de vork anders in de steel te zitten. Het heelal is gigantisch uitgestrekt, maar het heeft wel een grens. Het kende een begin en het zal ook een einde kennen. Het is geëvolueerd volgens chemische wetmatigheden. Hoe dat 'iets' uit het 'niets' ontstaan is, kan niemand verklaren. Tenzij je God weer laat opdraven. Daar heb je Hém weer.

Julian Barnes heeft een boek geschreven over de dood dat begint met de zin: "*I don't believe in God, but I miss Him*." Ik zou ook wel willen dat Hij bestaat. De aarde zou een veiligere plek zijn. Maar net zogoed put ik troost uit de algehele toevalligheid van ons bestaan. Het is allemaal minder belangrijk dan we ons voorstellen. Of dan godsdiensten ons voorhouden. Atheïsten willen hun gelovige broeders en zusters van hun geloof bevrijden met deze boodschap. "God bestaat waarschijnlijk niet. Maak je niet langer zorgen, en geniet van het leven." De slogan gaat ervan uit dat God gelovigen vooral angst inboezemt, maar die toornige God heeft weinig te maken met de wijze Vader over wie me als kind werd verteld. Als je geloofde, leefde je als het ware geborgen in Zijn hand. We zongen dat ook in de mis: "Hij houdt de hele wereld in Zijn hand, hij houdt de hele wijde wereld in Zijn hand, hij houdt ook jou en mij..." et cetera et cetera.

Onzin natuurlijk. Dit debat kun je hoe dan ook niet winnen. Als je zegt: alles is toeval, dan roept een koppige gelovige: Dat toeval is God!

Over toeval gesproken. Daarnet zette ik de BBC aan en kwam ik terecht in een programma over de visie van creationisten op de Grand Canyon. Een man noemde de Grand Canyon een "*memory spot of God's anger against sin*", maar ook "*a testimony to His patience and grace*." God was zo kwaad op zondaars dat hij met zijn vuist de aarde spleet, maar tegelijk houdt God zoveel van ons dat hij er een mooie spleet van maakte. Weet je, Charles, wat het echte wonder is? Dat mensen zulke verhalen kunnen bedenken. En ze vervolgens nog geloven ook.

Kristien Hemmerechts
schrijfster en docente

Edel Maex' brief aan Darwin

Letter 12757
Darwin, C. R. to Aveling, E. B., 13 Oct 1880

Down, | Beckenham, Kent.
(Railway Station | Orpington. S.E.R.)
Oct. 13th 1880

Private

Dear Sir

I am much obliged for your kind letter & the enclosure.- The publication in any form of your remarks on my writings really requires no consent on my part, & it would be ridiculous in me to give consent to what requires none.- I should prefer the Part or Volume not to be dedicated to me (though I thank you for the intended honour) as this implies to a certain extent my approval of the general publication, about which I know nothing.- Moreover though I am a strong advocate for free thought on all subjects, yet it appears to me (whether rightly or wrongly) that direct arguments against christianity & theism produce hardly any effect on the public; & freedom of thought is best promoted by the gradual illumination of men's minds, which follows from the advance of science. It has, therefore, been always my object to avoid writing on religion, & I have confined myself to science. I may, however, have been unduly biassed by the pain which it would give some members of my family, if I aided in any way direct attacks on religion.-

I am sorry to refuse you any request, but I am old & have very little strength, & looking over proof-sheets (as I know by present experience) fatigues me much.-

I remain Dear Sir | Yours faithfully
Ch. Darwin

Brief 12757
Darwin, C. R. aan Aveling, E. B., 13 oktober 1880

Down, Beckenham, Kent.
(Treinstation Orpington, South Eastern Railway)
13 oktober 1880

Vertrouwelijk

Waarde heer,

Ik ben erg vereerd door Uw vriendelijke brief en de bijlage. -Voor de publicatie in eender welke vorm van Uw bemerkingen bij mijn werk heeft U mijn toestemming niet nodig, en het zou dwaas zijn van mij ergens onnodig toestemming voor te geven.- Ik heb liever niet dat dit deel of volume aan mij wordt opgedragen (hoewel ik dankbaar ben voor de eer die U mij daarmee wilde toekennen), aangezien dat in zekere mate mijn goedkeuring impliceert van het volledige werk, dat ik niet ken.- Hoewel ik een sterk voorstander ben van vrijheid van denken over alle onderwerpen, lijkt het mij bovendien (al dan niet terecht) dat rechtstreekse argumenten tegen het christendom en theïsme nauwelijks effect hebben op het publiek; en vrijheid van denken wordt het best gepromoot door de geleidelijke verlichting van de mensen, ten gevolge van de vooruitgang van de wetenschap. Daarom is het altijd mijn betrachting geweest, te vermijden over godsdienst te schrijven en heb ik mezelf beperkt tot de wetenschap. Het is echter mogelijk dat ik te vooringenomen ben geweest, omwille van de pijn die het sommige van mijn familieleden zou bezorgen indien ik op een of andere manier zou meehelpen aan zulke directe aanvallen op religie.-

Het spijt me zeer U een verzoek te weigeren, maar ik ben oud en zwak en het nalezen van proefdrukken (zo ondervind ik nu) vermoeit mij erg.-

Ik verblijf inmiddels, met de meeste achting,
Ch. Darwin

* Vertaald door Nils Van den Bergh, moreel consulent CMD Turnhout

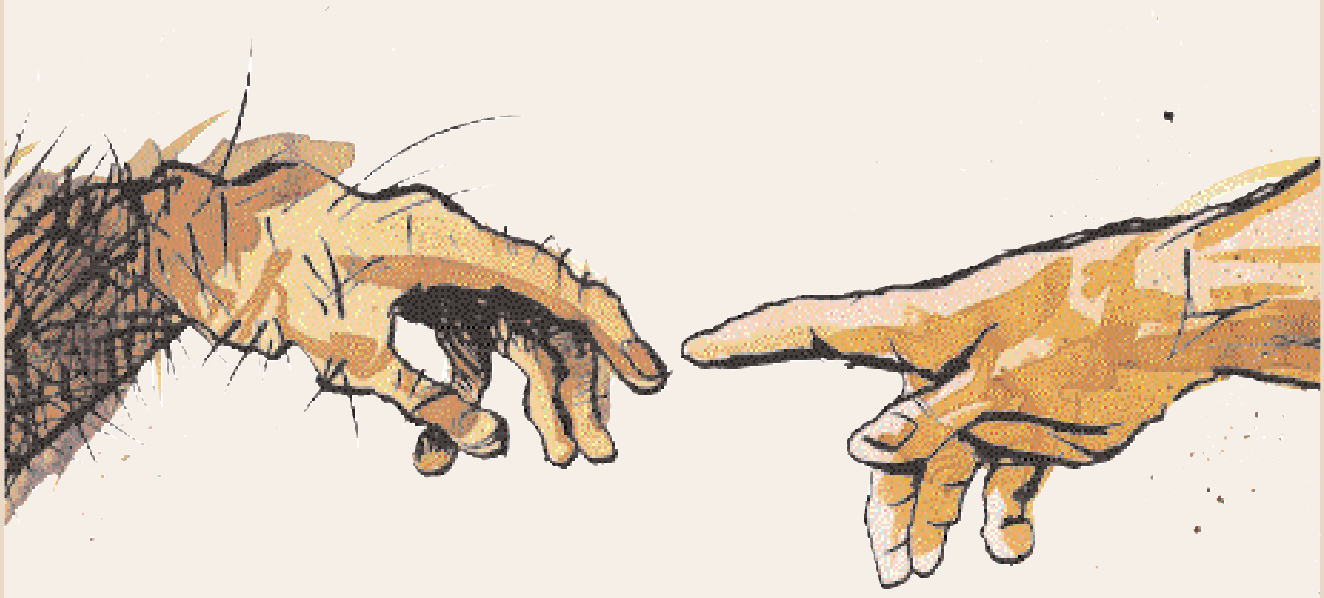

Beste Charles Darwin,

Als men mij niet verteld had hoe gretig u uitkeek naar de komst van de postbode, dan zou ik het niet gewaagd hebben mij tot u te richten. Maar als u er zelf plezier aan hebt wil ik graag enkele gedachten met u delen.

Weet u, ik heb een mateloze bewondering voor mensen die buiten de bestaande kaders en platgetreden paden durven treden. Door te durven zien wat niemand ooit eerder gezien had en te durven denken wat niemand ooit eerder gedacht had, hebt u een wereld gecreëerd. Een wereld die door veel mensen na u bevolkt is geworden. Een wereld die ons een compleet nieuw zicht gebracht heeft op de grandeur van het leven. Uw prestatie moet daarbij niet onderdoen voor die van uw huidige buurman, Isaac Newton. U was u daar zelf ten volle van bewust.

Zoals u had kunnen voorspellen is de mensheid sindsdien maar weinig geëvolueerd. Mensen zijn nog steeds bange kleine wezens. Dat komt bijzonder goed tot uiting in de manier waarop er heden ten dage met uw inzichten wordt omgegaan.

Aan de ene kant is er, misschien ook voorspelbaar, een religieus kamp dat de evolutieleer te vuur en te zwaard bestrijdt.
Maar aan de andere kant is er, heel verrassend, een kamp ontstaan dat met hetzelfde fanatisme de evolutieleer op zijn beurt tot een geloofsfeit verheven heeft en haar even fundamentalistisch te vuur en te zwaard wil verkondigen.

Blijkbaar moeten bange kleine mensen zich telkens weer enggeestig in visies vastklampen. De grandeur van het leven is beangstigend. Het is voor mensen blijkbaar zo moeilijk om met een open geest te vertoeven in die uitgestrekte vrije ruimte die, een andere grote geest, de Boeddha, de middenweg noemde, de middenweg tussen absolutisme en nihilisme.

Ik mag er niet te neerbuigend over doen. Onze condition humaine vraagt vooral om mededogen. Leven is zoals u ons misschien ten overvloede duidelijk gemaakt hebt een hachelijke onderneming. Er is wellicht niemand geweest die duidelijker dan u het spanningsveld tussen overleven en aanpassen zichtbaar gemaakt heeft.

Fascinerend vind ik daarbij vooral hoe u de dood een plaats gegeven hebt midden in het leven. Om het uit te drukken met de woorden van Gregory Bateson, ook een origineel denker, bioloog, antropoloog, zenstudent en een grote fan van u:
"*By return to the unlearned and massproduced egg, the ongoing species again and again clears its memory banks to be ready for the new.*"

"*To be ready for the new*", wat kan meer bevrijdend zijn? Toen iemand aan de Amerikaanse zenmeester Bernie Glassman vroeg: "Wat is verlichting?", antwoordde die prompt: "*The readiness to learn*."

Het is wat ik iedereen zou willen toewensen, aan uw fanatieke tegenstanders en uw even fanatieke zelfverklaarde 'aanhangers'.

Met hartelijke groet,

Edel Maex
secretaris-generaal van de Boeddhistische Unie van België
en psychiater bij het Ziekenhuis Netwerk Antwerpen

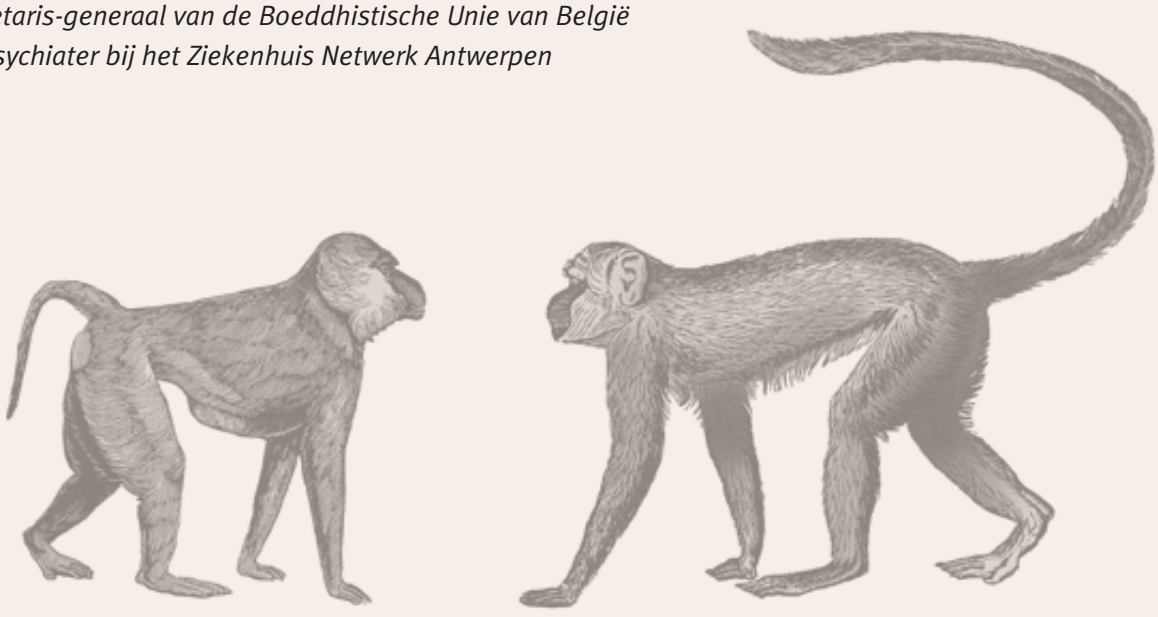

Jean Paul Van Bendegems brief aan Darwin

Letter 11404
Grant, James to Darwin, C. R., 6 Mar 1878

Grantown | Fishing tackle makers
6th March 1878
Dr. Darwin, M.A., F.R.S., &c.

Sir,
I hope the reasons for my writing you, given below, will excuse my addressing you as I do.
I have been, for a while back, looking at the evidence of the existence of God from nature as I have found it enunciated in works on Natural Theology, and I have been convinced over and over again of the truth of such a doctrine. Nevertheless certain apparently contrary doctrines, as advocated by yourself and Professor Tyndall, stagger me, and yet I question if they should do so even supposing them to be true, although some seem to argue that they destroy the evidence from nature of God's existence. They may not in the least derogatorily affect the grounds upon which the existence of God might be inferred. I am a comparatively young man, and perhaps more investigation, experience, and reflection will open my eyes as to the real value and bearing of your doctrine upon the point in question. I have been reading Prof. Tyndall's "Fragments of Science" and your "Descent of Man", in both of which works there are, so far as I can see civility and candour in stating the foundation of Evolution, but my knowledge is not sufficiently extensive, and, at any rate, my understanding is not clear enough to enable me to know how your doctrines affect the idea of the existence of a God of nature. But you, who are so much acquainted with nature, so disciplined in intellect, and have doubtless looked at the bearing of your principles upon this idea, will be able to see how they interfere or stand related to it. I would, in the meantime, therefore be much obliged to you if you would, in two or three words, simply tell me if your doctrine of the descent of man destroys the evidence of the existence of a God looked at through nature's phenomena.
Trusting that the supreme importance of the subject will make a reply worthy of your condescension as regards | Your respectful and obedt. servt., | James Grant.

Letter 11416
Darwin, C. R. to Grant, James, 11 Mar 1878

Dear Sir,
I should have been very glad to have aided you in any degree if it had been in my power. But to answer your question would require an essay, and for this I have not strength, being much out of health. Nor, indeed, could I have answered it distinctly and satisfactorily with any amount of strength.

The strongest argument for the existence of God, as it seems to me, is the instinct or intuition which we all (as I suppose) feel that there must have been an intelligent beginner of the Universe; but then comes the doubt and difficulty whether such intuitions are trustworthy.
I have touched on one point of difficulty in the two last pages of my "Variation of Animals and Plants under Domestication", but I am forced to leave the problem insoluble.

No man who does his duty has anything to fear, and may hope for whatever he he earnestly desires.-

Dear sir, yours faithfully,
Ch. Darwin.

Down, Beckenham, Kent,
March 11th, 1878.

Brief 11404
Grant, James aan Darwin, C. R., 6 maart 1878

Grantown | Vistuigmakerij
6 maart 1878
Dr. Darwin, master in de Taal- en Letterkunde, lid van het *Fellowship of the Royal Society* enzovoort

Mijnheer,
Ik hoop dat mijn redenen om U te schrijven, zoals onderaan vermeld, als verontschuldiging kunnen gelden om U op deze manier aan te spreken.
Reeds lange tijd bestudeer ik de bewijzen van het bestaan van God in de natuur zoals die worden verkondigd in de natuurlijke theologie, en telkens weer word ik overtuigd van de correctheid van die doctrine. Niettemin bestaan er bepaalde schijnbaar tegengestelde doctrines, zoals degene die U en professor Tyndall propageren, die mij onthutsen en ik stel mij de vraag of dat normaal is, zelfs als ik aanneem dat ze kloppen, hoewel sommigen lijken aan te geven dat ze het bewijs van Gods bestaan uit de natuur tenietdoen. Ze zouden in niet eens geringe mate een effect hebben op de uitgangspunten waaruit het bestaan van God kan worden afgeleid. Ik ben nog relatief jong en ik acht het mogelijk dat mits meer onderzoek, ervaring en reflectie mijn ogen zullen worden geopend voor de werkelijke waarde en gevolgen van Uw doctrine voor deze kwestie. Ik heb prof. Tyndalls *Fragments of Science* *en Uw* *Descent of Man* *gelezen. In beide werken kan ik enkel beschaafdheid en oprechtheid bespeuren in het formuleren van de grondslagen van de Evolutie, maar mijn kennis is te beperkt en mijn begrip is in ieder geval te vaag om mij toe te laten te vatten op welke manier Uw doctrines het idee van het bestaan van een God van de natuur beïnvloeden. Maar U die zo vertrouwd bent met de natuur, zo geoefend in intellectuele denkprocessen en die ongetwijfeld naar de impact van Uw principes op dit idee heeft gekeken, zult kunnen zien in welke mate zij hiermee in tegenspraak of er net aan gerelateerd zijn. In afwachting zou ik daarom zeer dankbaar zijn indien U mij gewoon kunt vertellen, in twee of drie woorden, of Uw doctrine over de afstamming van de mens het bewijs van het bestaan van een God, bekeken vanuit de natuurfenomenen, tenietdoet.*
In de overtuiging dat U het allerhoogste belang van dit onderwerp een antwoord waardig zult achten,
Uw nederige en gehoorzame dienaar,
James Grant

Brief 11416
Darwin, C. R. aan Grant, James, 11 maart 1878

Waarde heer,
Het was mij werkelijk een genoegen geweest indien ik ook maar enigszins bij machte was U te helpen. Maar om Uw vraag te beantwoorden zou ik een essay moeten schrijven en daar heb ik, met mijn zwakke gezondheid, de kracht niet voor. Toch zou ik U met alle kracht van de wereld nog geen duidelijk en toereikend antwoord kunnen geven.

Het sterkste argument voor het bestaan van God lijkt mij het instinct of de intuïtie die we allemaal (veronderstel ik) voelen dat er een intelligente beginner van het Universum moet zijn geweest; wat dan weer de moeilijkheid en twijfel oproept of zulke intuïties betrouwbaar zijn.
Ik heb een moeilijk punt aangeraakt in de laatste twee pagina's van mijn *Variation of Animals and Plants under Domestication*, *maar ik zie mij genoodzaakt het probleem onopgelost te laten.*

Ieder die zijn plicht doet, hoeft niets te vrezen en mag hopen op wat hij oprecht verlangt.

Met de meeste achting,
Ch. Darwin

Down, Beckenham, Kent.
11 Maart 1878.

***** Vertaald door Nils Van den Bergh, moreel consulent CMD Turnhout

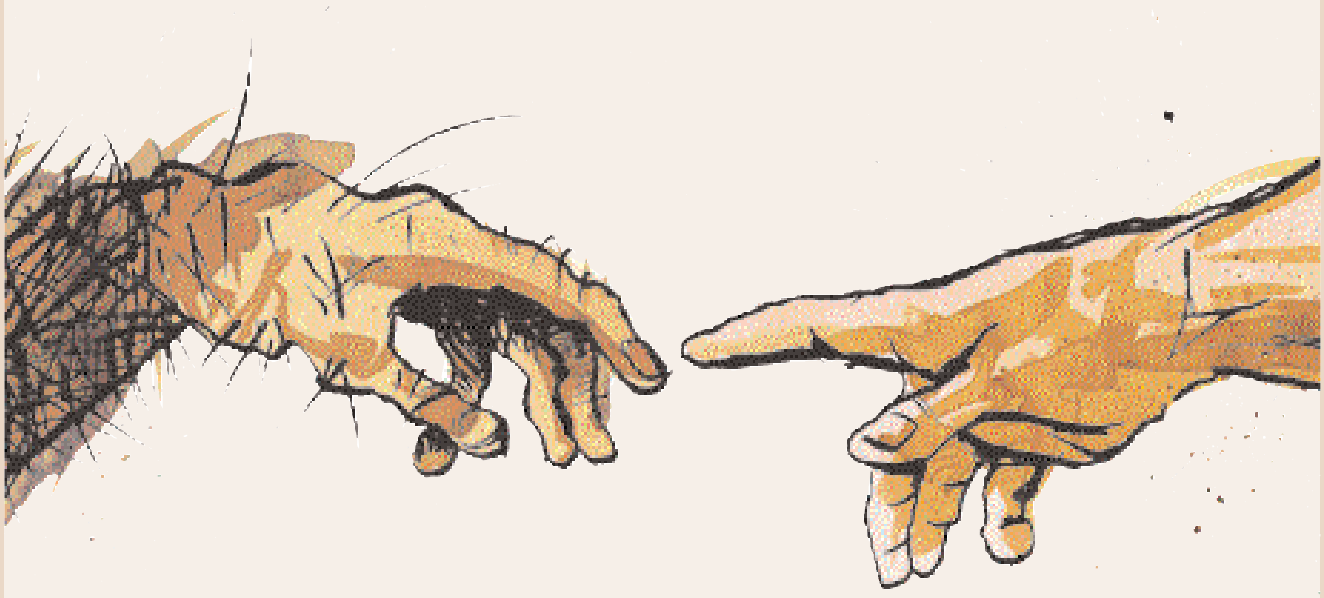

Zeer waarde Charles Darwin,

Sta mij toe u voor alles mee te delen dat ik het als een bijzondere eer beschouw een brief aan u te mogen richten en dan nog wel in de gedaante van een ‘Peeping Tom’. Ik durf vermoeden dat de brief van James Grant enkel aan u gericht was en uw antwoord niet noodzakelijk voor derden was bedoeld, maar nu ben ik toch die derde. Mijn vermoeden is groot dat u zelf nooit had gedacht dat al uw correspondentie zo minutieus in kaart zou worden gebracht zodat het, onder andere, mij nu toelaat hieraan mijn bescheiden bemerkingen toe te voegen.

Was het uw gezondheid die u zo voorzichtig deed antwoorden of meende u de slotzin echt? Waarschijnlijk een combinatie van beide, vermoed ik, maar ik deel met groot genoegen uw idee dat er met redelijke mensen valt samen te leven. Je moet ze alleen maar weten te vinden. Maar niet alleen de slotzin is een staaltje van voorkomendheid, de rest van de brief ook. Uw uitgebreide excuses die de brief openen, zijn bijna ontroerend te noemen. Het ontbreekt u aan de tijd om een essay te schrijven dat werkelijk een antwoord op de vraag van Grant zou betekenen. Maar u speelt ook graag met argumenten: meteen voegt u eraan toe dat zo’n essay toch geen voldoende overtuigingskracht zou hebben, dus, alles bij elkaar genomen, zegt u reeds in de inleiding van de brief dat uw respondent geen antwoord hoeft te verwachten.

Het kernargument staat te lezen in de tweede paragraaf. Wilt u het mij vergeven dat ik uw redenering in een iets meer formele gedaante neerschrijf? Heb ik u goed begrepen, dan beweert u het volgende:

(1) Het sterkste argument voor het bestaan van God is gebaseerd op instincten-intuïties,
(2) Instincten-intuïties zijn onbetrouwbaar,
Dus: (3) Het sterkste argument voor het bestaan van God is onbetrouwbaar.

Dat u een slim mens bent, dat wist ik al heel lang, maar wat u hier doet, is echt wel clever! Met één mooi gebaar heeft u meteen ook gezegd dat alle andere argumenten die men zou kunnen bedenken, van geen waarde zijn, omdat u uitdrukkelijk vermeldt dat het hier gaat om het sterkste argument. Niemand, denk ik, zal bezwaar aantekenen tegen deze redenering:

(1’) Het sterkste argument is onbetrouwbaar,
(2’) Argument X is zwakker dan het sterkste argument,
Dus: (3’) Argument X is onbetrouwbaar.

(1’) is eenvoudigweg de conclusie van de vorige redenering, (2’) lijkt eminent plausibel, dus (3’) wordt daardoor vrij dwingend. Zou de eerste redenering kloppen, dan heeft u inderdaad een master-stroke uitgehaald. Staat u mij toe om die redenering dan ook even wat strenger te bekijken. Opdat (3) zou moeten aanvaard worden, moeten (1) en (2) aanvaardbaar zijn.

Het merkwaardige is nu dat (1) en (2) precies door uw eigen theorie kunnen onderbouwd worden. De onbetrouwbaarheid van instincten en intuïties is ondertussen met talloze voorbeelden aangetoond, dus kan er moeilijk aan (2) getwijfeld worden. Vanuit een evolutionair perspectief bekeken, hoeven we immers de wereld helemaal niet correct te zien, maar wel zo dat het ons een evolutionair voordeel oplevert. Snel kunnen beslissen op basis van minimale informatie is onwaarschijnlijk handig, maar de keerzijde is dat je af en toe foutloos de mist ingaat (maar blijkbaar niet zo erg dat je van het toneel verdwijnt).

Blijft nog (1). Aan de ene kant laat uw theorie toe om een verklaring te geven voor het voorkomen van religieuze ervaringen als uitdrukking van een sociale samenhang, eveneens onwaarschijnlijk handig voor de opvang en het opvoeden van pasgeboren, hulpeloze mensenkinderen, maar, aan de andere kant, is een kanttekening toch nodig, want u beweert bovendien dat het het sterkste argument is voor het staven van een religieuze levensbeschouwing. Daar blijf ik helaas even op mijn honger zitten. Van een beetje ervaren theoloog verwacht ik een stevig tegenbetoog dat intuïties hoogstens een ondersteunende rol kunnen spelen en dat de sterkste argumenten door de rede dienen geleverd te worden zodat ook de ongelovige kan bekeerd worden tot de juiste inzichten. Was het misschien daarom dat u in uw brief, al in de aanhef, aangeeft dat het om een onoplosbare zaak handelt? Omdat u vermoedde dat (1) de Achillespees van uw constructie is? Dat gezegd zijnde, was u duidelijk niet van plan om het daarbij te laten! Er is nog de voorlaatste paragraaf van uw antwoord dat de volle aandacht verdient.

Mijn brief zou namelijk onvergeeflijk onvolledig zijn indien ik u niet zou prijzen voor de sublieme verwijzing naar de laatste twee pagina's van uw werk *Variation of Animals and Plants under Domestication*. Opnieuw dwingt u mijn bewondering af, want daar komt u met een sterkere redenering voor de dag. Wat u daar zegt, is dat als er een Grote Schepper aan het werk zou geweest zijn die een Groot Plan tot uitvoering heeft gebracht, waardoor alles gepredestineerd zou zijn, ja, dan houdt uw theorie op nog enig nut te hebben. Waarom en waartoe dan nog variatie en selectie? Waarom mogelijkheden uitproberen als alles noodzakelijk vastligt? Dus eigenlijk zegt u het volgende:

(1") Als God bestaat, is mijn theorie overbodig,
(2") Mijn theorie is niet overbodig,
Dus: (3") Die God kan niet bestaan.

Maar ik neem teveel van uw tijd in beslag. Mag ik nog juist even iets opmerken? Het mag misschien wat vreemd klinken als uitspraak – en ik smeek u nu reeds om uw excuses – maar u weet niet hoe blij ik ben dat ik na u geboren ben. Daardoor heb ik niet alleen uw werk leren kennen op relatief jonge leeftijd, maar ook de verfijningen ervan zoals het samengaan van de genetica en uw theorie om een briljante synthese te vormen die qua verklaringskracht moeilijk kan overtroffen worden. Maar er is een tweede reden voor mijn vreugde, zij het dat de aanleiding eerder dramatisch mag genoemd worden. Dat u voor mij geboren bent, maakt ook dat u niet geconfronteerd wordt met de huidige opmars van het creationisme en het Intelligent Design. Het was al niet makkelijk in uw dagen, maar vandaag neemt het soms waanzinnige vormen aan. Een internetbezoek aan het Creation Museum in Kentucky, USA, moet een mens met verstomming slaan (http://www.creationmuseum.org/). Honderdvijftig jaar na de publicatie van uw boek moet er nog steeds hard gedebatteerd worden om uw ideeën aanvaard te krijgen. Maar mag ik u meteen geruststellen: we zijn met velen om uw theorie te verdedigen, waaronder,

Uw nederige dienaar,

Jean Paul Van Bendegem
Vrije Universiteit Brussel

European Humanist Professionals
werkbezoek aan Antwerpen

Freddy Boeykens
voorzitter European Humanist Professionals

De European Humanist Professionals (EHP) is een kleine, informele organisatie die op Europees niveau poogt de contacten te bevorderen tussen beroepskrachten die werken vanuit een vrijzinnig-humanistisch perspectief. Om deze doelstelling te realiseren, houdt de organisatie regelmatig contact met haar leden via een elektronische nieuwsbrief en een up-to-datewebsite: www.humanistprofessionals.org. Daarnaast organiseert de EHP internationale conferenties en werkbezoeken. Een internationaal werkbezoek houdt in dat een delegatie humanistische professionals kennis maakt met de praktische werking in een ander land. Zo bracht bijvoorbeeld een Vlaamse en Nederlandse delegatie in 2005 een uitgebreid werkbezoek aan Berlijn. Er vonden ook twee tegenbezoeken plaats van Berlijnse delegaties aan Vlaanderen.

BRABO TE ANTWERPEN

Van 30 maart tot 3 april bracht een kleine Noorse delegatie een werkbezoek aan Antwerpen. Ze bestond uit Kitty Larsgaard, *organisation secretary* voor een regio van Oslo, Kaja Melsom *advisor Lifestance and Ethics*, en Hans Christian Nes, *advisor Educational Issues*, allen werkzaam voor het Noorse Human-Etisk Forbund. Ze werden op onze Nationale luchthaven opgewacht door Karl Laurent, de luchthavenconsulent, die op deze wijze de gelegenheid kreeg zijn werk kort toe te lichten. Vervolgens ging het richting PCMD Antwerpen, waar de delegatie werd verwelkomt door Freddy Boeykens, voorzitter van de EHP. Hij gaf een algemene introductie tot de positie van het vrijzinnig humanisme in Vlaanderen, gaande van de onderwijssituatie over de sociaal culturele sector, de werking van de Unie Vrijzinnige Verenigingen en de algemene en categoriale morele dienstverlening.

De volgende dag stonden er twee werkbezoeken op het agenda. In de voormiddag werd de delegatie ontvangen in het Algemeen Ziekenhuis Middelheim door Corinne Assenheimer die reeds meer dan vijfentwintig jaar voltijds aan de slag is als moreel consulent in de zorgsector. Naast de algemene *wedervaardigheden* van een consulent in een ziekenhuis werd extra aandacht besteed aan het thema euthanasie (zowel het juridische aspect als de praktijk). Ook een bezoek aan de palliatieve afdeling van het ziekenhuis maakte deze visite levensecht en indrukwekkend. Indrukwekkend was ook het namiddag bezoek aan de hulpgevangenis van Leuven. De directeur van de gevangenis en Sam De Troyer, moreel consulent, waren de

gastheren. Het bezoek bleek erg confronterend. Vooral de leefomstandigheden binnen de gevangenis als het ontbreken van de nodigde budgetten voor de begeleiding en heropvoeding van de gedetineerden maakten indruk op de bezoekers. De zware dag werd afgerond met een gezellig diner in aanwezigheid van enkele Vlaamse gastheren en vrouwen.

Woensdag begon met een werkbezoek aan het rust- en verzorgingstehuis Lauzannahof. Moreel consulent Harry Buyl, tevens lid van de raad van bestuur van de Unie, nam de Noorse bezoekers mee op een wandel- en verteltocht door het uitgestrekte gebouwencomplex. Ook sommige bewoners zetten letterlijk hun deur open om een praatje te maken met de bezoekers. Van het rvt ging het in volle vaart naar het federaal secretariaat van de Unie, alwaar de secretaris-generaal, Marina Van Haeren, en de adjunct secretaris-generaal, Anne-France Ketelaer, als gastvrouwen optraden, nadien tijdens de werklunch vervoegd door Sonja Eggerickx, voorzitter van de Unie. Dat deze laatste ook voorzitter is van de International Humanist and Ethical Union onderstreepte nog eens extra het internationale karakter van de uitwisseling. Aansluitend ging het dan weer terug richting PCMD Antwerpen, alwaar Annie Hermans, lid van de Begeleidingsgroep van het PCMD en inspecteur niet-confessionele zedenleer, inging op zowel inhoud als didactiek van de cursus moraal. Zij schetste ook de historische context van de onderwijspolitiek in België.

Donderdag voormiddag werd een bezoek gebracht aan het CMD Turnhout. Via een rondetafelgesprek kon de delegatie kennisnemen van het dagdagelijkse reilen en zeilen van een

PCMD ANTWERPEN

lokaal CMD. Aansluitend werd het (mooie!) crematorium van Turnhout bezocht. De directeur zorgde voor een boeiende rondleiding en gastvrij onthaal. Terug in Antwerpen werd de lunch genoten op de oude campus van de universiteit. In aanwezigheid van Jurgen Slembrouck, moreel consulent van de universiteit, en Luc Meys, voorzitter van de Instelling voor Morele Dienstverlening Antwerpen, werd het werkbezoek afgesloten. De volgende dag vond er in Amsterdam nog een onthaal plaats op het hoofdkwartier van het Humanistisch Verbond van Nederland. De delegatie had er nog een boeiend gesprek met moreel consulenten van Defensie, Justitie en de zorgsector. Ook een onderwijsspecialiste nam deel aan het gesprek. Aansluitend vond nog een korte informele *boardmeeting* van de EHP plaats.

Sonja Eggerickx
herkozen tot voorzitter van de International Humanist and Ethical Union

Londen was van 5 tot en met 10 juni eventjes het centrum van het internationale humanisme. Naast de conferenties ' Darwin, Humanism and Science' - ter gelegenheid van de 200ste verjaardag van Charles Darwin en de 150ste verjaardag van diens boek On the origin of species met onder andere prof Richard Dawkins en prof AC Grayling, waar ook door UVV een Engelse versie van het *UVV-info*dossier Darwin? aan de deelnemers werd aangeboden - en 'Untouchability' - over 'onaantastbaarheid' dat nog in landen als India en Nigeria voorkomt - vonden er ook de Algemene Vergaderingen van de European Humanist Federation (EHF) en de International Humanist and Ethical Union (IHEU) plaats. De Algemene Vergadering van de IHEU herkoos Sonja Eggerickx tot haar voorzitter. Hieronder haar rede.

Sonja Eggerickx, voorzitter IHEU, Jack Jeffery, eerste vicevoorzitter IHEU, en Roar Johnsen, vicevoorzitter IHEU

Dear Friends,

Imagine you are a president of an international organisation asking for funds all the time, and it must be said, not always very successful in trying it. Imagine there is a world wide economic crisis and you are still president of that international organisation. Imagine that then something very unusual happens: there is a legacy of 2,5 million US $. Well, dear friends, that is exactly what happened and I quote from last years' address:

"A few month ago, you all got the message that IHEU got a legacy of a lot of $, and we were congratulated for it. Well, I must say that although something is on its way, we haven't yet got a single dollar, not even a single cent, out of that legacy. I do promise solemnly that as soon as we got through all the legal processes, as soon as it is on our account, you will be the first to know. It must be clear that we want to share good news with you."

And that is exactly what we did by mailing you last week or so. This, my dear friends, doesn't mean that all our problems are over. The money has to go into a fund but at least it will be possible to make this organisation more effective.

This year is of course the Darwin year. And all over the world our

Member Organisations (M.O.'s) took part from the first row to commemorate it and to promote science. It is a vital moment in our struggle against superstition, in our never ending efforts to make science the natural way of thinking about the universe and the world. We witnessed yesterday how we can explain evolution even to small children.

Our ideal of separation of religion and state is not at all fullfilled! It is not because president Obama mentioned the nonbelievers in his inauguration speech, that atheists are fully accepted in the US and whatever god disappeared in public life. It is not because they have that very good law of 1905 in France that secularism is a fact. Last Wednesday there was a memorial service for the victims of the missing plane of Air France, in the presence of the president and his wife. It was in the cathedral and I guess that not all victims were catholics.

And ask our delegates in international bodies: human rights are not evident; the Human Rights Council in Geneva is still in hands of nations not known for their great sense of democracy nor respect for human rights. But our delegates don't give up and I want to thank them for it as I did last year and the year before. We decided to follow the Durban II conference in order not to give open space for those who are exactly the opposite of what human rights mean. And it is good that at least someone is the nasty one who keeps the finger in the pie and makes clear where it should be about.

Our campaigns in India and Africa continue. Of course we welcome the Conference on Dalits and we hope that we will succeed in our project 'Adopt a Dalit village' and that our MO's will take part in it. Africa is a difficult part of the world for humanism but both Leo Igwe and Deo Ssekitooleko are working hard in their respective workfields. The school project in Uganda is doing fairly well, thanks also to regional humanist groups in the UK, but they want to build their organisation as such. There is a challenge for us to help them.

In parts of the world we don't have member organisations. The Growth and Development Committee wants to be a think tank to discuss development possibilities and we see it as our duty to help to set up new organisations and want to accentuate the growing part of our IHEU and thus try to make humanism known worldwide.

Communication is vital and we worked hard on it last year. But this brings me to another difficulty: the relation with our M.O. There is internet, there is e-mail, but it seems impossible to appoint a contact person for each of our M.O.'s who would be responsable for a 2 way contact: we could give more news about actions, statements etc from humanist all over the world but then of course someone should be responable to send them. Of course language can be a difficulty but it must be possible to find solutions in your organisations for that problem. And of course it would be great if our website could be in more than 1 language, so if you know volunteers to translate, send them to our webmaster! We have the International Humanist News, 4 issues in English are published yearly and one in French. It would be good if more M.O.'s would cooperate on it. And very recently there was a webinar, organised by Matt. I heard that it was a success and participants were enthusiast. This could be a future way of building a network. So there is hope of course.

There are items where we failed. I think that the situation of girls and women should be much more a topic for us. Where human rights are violated, the situation for women is still worse. At last there could be some improvement if the new 'super-agency for women' will be accepted by the UN general assembly. That would give us, it would give all women, more legal power to fight for their rights. A

huge responsability for humanists to implement what we say about all human beings and equality into everyday life. While finishing this text I hear on the radio that for the first time India will have a woman, -Ms Meira Kumar-, as chair of the parliament. She is member of a lower cast. That is good news in a way and I do fiercely hope that the situation of and women and lower cast Indians will finally improve. I am well aware that her presence is not enough to change the way of life in India…

Dear friends, we might have been persuaded that the Age of Enlightment reached its aims but more and more the ideals of that period are being attacked. In name of tolerance we accept lots of violations of human rights. It is important to realise that not only freedom of speech is under attack, but also the right on education, the right to live a descent life, the right to access good healthcare, the right for housing, the right for work… It is important not to forget these rights, it is not or this or that but and this and that. Freedom to die from starvation is not freedom of course, when freedom of education is seen as just learning the content of an old book, presented as holy, it cannot be considered as freedom.

Tolerance and respect are vital but this doesn't mean that we have to accept everything. Of course we do live in a world where different religions, cultures, come together. We have to look for a way to live together but this may not lead to a society where particular rules are prevalent on laws. And again: it is time to be proud of being humanist, atheist.

And I am glad to say that humanist youngsters do what they can but we have to help IHEYO as much as we can for they are the future. It is simply a must to work together with them without patronising them. To find a way to offer them our experience without telling them how they have to do what, is a difficult exercise but necessary.

I would like to end this speech with the very simple words: "there is probably no god. Now stop worrying and enjoy your life", for this audience we can drop the probably of course.

Sonja Eggerickx 7 juni 2009

GENERAL ASSEMBLY IHEU

Vijf winnaars krijgen elk een verrassingspakket.

Hoe maakt u kans?

Vul snel het kruiswoordraadsel in en stuur het sleutelwoord **vóór 28 juli 2009** naar de **Unie Vrijzinnige Verenigingen, Brand Whitlocklaan 87** te **1200 Sint-Lambrechts-Woluwe** of **fax** het door op nummer **02/735 81 66**. U kan het ook via e-mail aan ons bezorgen: **info@uvv.be**. Met evenwel vermelding van 'oplossing kruiswoordraadsel' en persoonlijke gegevens.

De oplossing verschijnt samen met de namen van de vijf winnaars in het volgende nummer.

Voornaam . . . . . .

Naam . . . . . .

Geboortedatum . . . . . M ☐ V ☐

Adres . . . . . .

. . . . . .

Oplossing vorig nummer

Het sleutelwoord dat we zochten was GEVANGENISWEZEN.

Winnaars vorig nummer:

Meijeren Margriet uit Retie

Vandendyck Jean uit Hasselt

Janssens Adeline uit Overijse

Verkest Conny uit Oostende

Vervloet Luc uit Gentbrugge

Zij kregen elk het **boek *In Europa: reizen door de twintigste eeuw*** van **Geert Mak**.

ANTWOORD:

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13

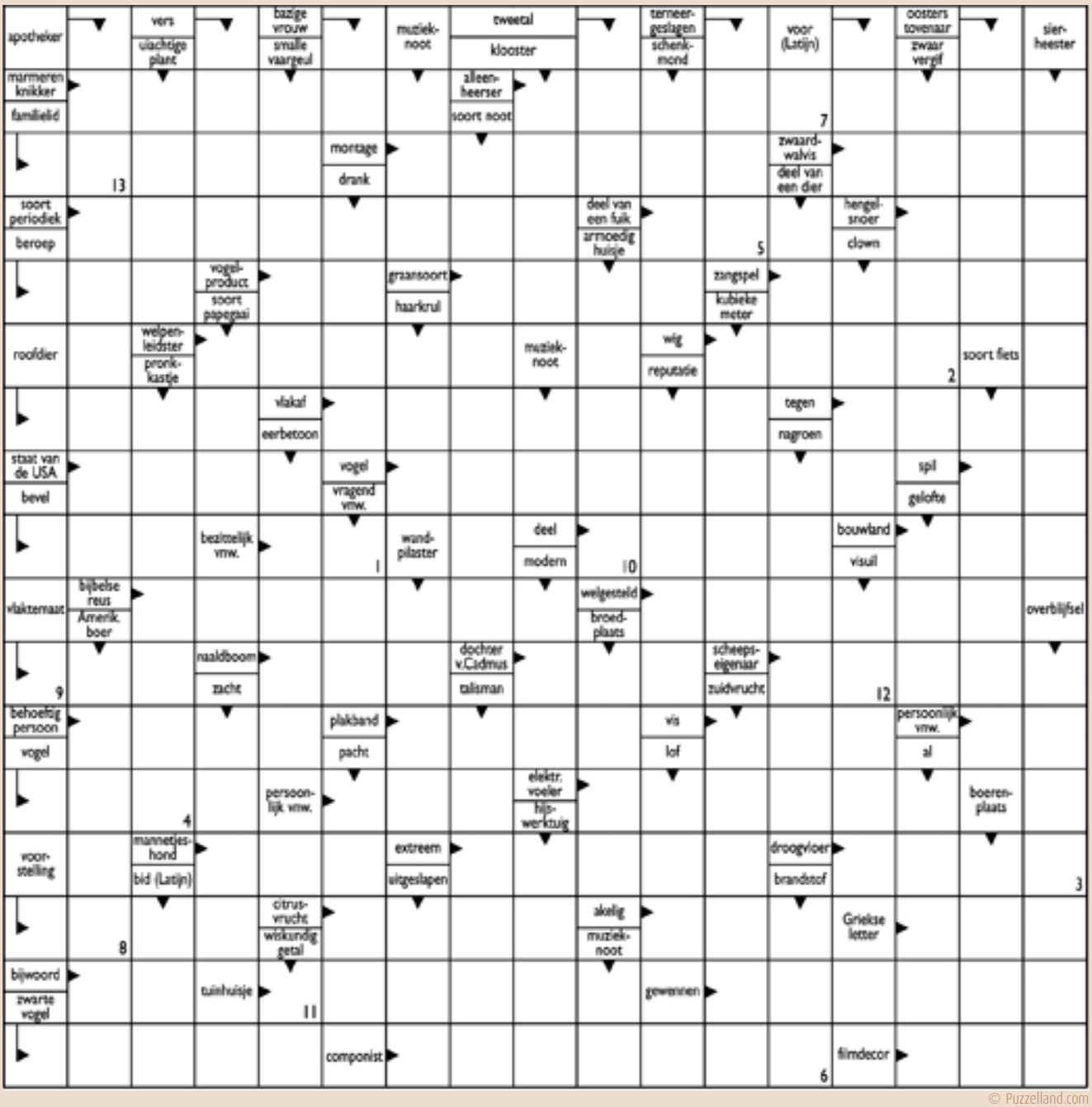

© Puzzelland.com

Er waren eens twee zusjes...

Sonny Van de Steene
consulent-stafmedewerker

© SONNY VAN DE STEENE

© SONNY VAN DE STEENE

Er waren eens twee zusjes... Hanne en Lotte. Toen ze het Gravensteen in Gent zagen opdoemen, met z'n kantelen en vlaggen, robuust en refererend naar een andere wereld... brulde de één uitbundig dat ze ridder wou worden en lichtten de oogjes van de ander op toen ze besefte dat ze als zelfuitgeroepen prinses eindelijk haar kasteel had gevonden.

© SONNY VAN DE STEENE

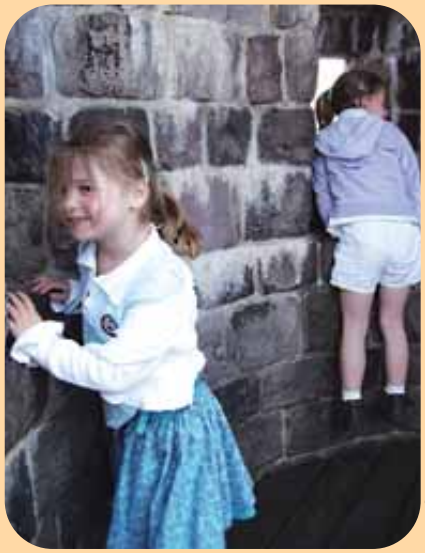
© SONNY VAN DE STEENE

Het middeleeuwse kasteel het Gravensteen is een monument in Vlaanderen dat zeker een bezoekje waard is. Kinderen (en volwassenen) kunnen er doorheen wandelen, geschiedenis aanraken en hun verbeelding voeden.

Let wel, het Gravensteen is door zijn historisch smalle draaitrappen en enkele ontbrekende balustrades niet zo kindvriendelijk.
Laat dit je echter niet tegenhouden om het met kinderen te bezoeken. Hou ze steeds in het oog en geniet daarbij van hun enthousiasme tijdens hun ontdekkingstocht...

© SONNY VAN DE STEENE

Open
Zomerperiode [vanaf 1 april tot 30 september]
alle dagen van 9u00 tot 18u00
[kassa dicht om 17u00].

Winterperiode [vanaf 1 oktober tot 31 maart]
alle dagen van 9u00 tot 17u00 [kassa dicht om 16u00].

Gesloten op 24, 25 en 31 december en op 1 januari.

Jeugdonthaal organiseert kinderateliers
en themabezoeken voor schoolgroepen
(tel. Jeugdonthaal: 09 223 76 51).

Prijs
-ticket: 8,00 EUR
-jongeren -19: gratis
-jongeren 19-26: €6,00
-senioren (+55): €6,00
-groepen (+15 personen): €6,00
-inwoners van Gent: gratis

Meer info
Gravensteen
Sint-Veerleplein 11
9000 Gent
Tel.: 09 225 93 06

Redelijk eigenzinnige

Inschrijvingen

Studeren is meer dan kennis absorberen. Studeren is ook jezelf ontplooien en je eigen(zinnige) mening vormen. Door discussies aan te gaan met studenten uit andere studierichtingen bijvoorbeeld, die allemaal op dezelfde campus zitten. Of door Brussel - de meest opwindende stad van het land - in te trekken.

De Vrije Universiteit Brussel stimuleert je zelfstandigheid, verruimt je blik en ontwikkelt je kritische geest.

Vrije Universiteit Brussel

van 1 t.e.m. 10 juli
en van 17 augustus t.e.m.
18 september 2009
10u00 - 16u00

Campus Jette voor alle medische opleidingen
Campus Etterbeek voor alle andere opleidingen

www.vub.ac.be

UNIE VRIJZINNIGE VERENIGINGEN v.z.w.

FEDERAAL SECRETARIAAT

Brand Whitlocklaan 87
1200 Sint-Lambrechts-Woluwe
T 02|735 81 92 - **F** 02|735 81 66
cmd.federaal@uvv.be
www.unievrijzinnigeverenigingen.be

Provinciale Centra Morele Dienstverlening

BRUSSELS HOOFDSTEDELIJK GEWEST
PCMD Brussel
Stalingradlaan 18-20 - 1000 Brussel
T 02 242 36 02 - **F** 02 242 56 17
cmd.brussel@uvv.be

PROVINCIE ANTWERPEN
PCMD Antwerpen
Jan Van Rijswijcklaan 96 - 2018 Antwerpen
T 03 259 10 80 - **F** 03 259 10 89
cmd.antwerpen@uvv.be

PROVINCIE LIMBURG
PCMD Hasselt
A. Rodenbachstraat 18 - 3500 Hasselt
T 011 21 06 54 - **F** 011 23 55 16
cmd.hasselt@uvv.be

PROVINCIE OOST-VLAANDEREN
PCMD Gent
Sint-Antoniuskaai 2 - 9000 Gent
T 09 233 52 26 - **F** 09 233 74 65
cmd.gent@uvv.be

PROVINCIE VLAAMS-BRABANT
PCMD Leuven
Brusselsestraat 78 - 3000 Leuven
T 016 23 56 35 - **F** 016 20 75 47
cmd.leuven@uvv.be

PROVINCIE WEST-VLAANDEREN
PCMD Brugge
Jeruzalemstraat 51 - 8000 Brugge
T 050 33 59 75 - **F** 050 34 51 69
cmd.brugge@uvv.be

Centra Morele Dienstverlening

BRUSSELS HOOFDSTEDELIJK GEWEST
CMD Jette
Jetse laan 362 - 1090 Jette
T 02 513 16 33
cmd.jette@uvv.be

PROVINCIE ANTWERPEN
CMD Antwerpen
Breughelstraat 60 - 2018 Antwerpen
T 03 227 47 70
cmd.antwerpenlokaal@uvv.be

CMD Herentals
Lantaarnpad 20 - 2200 Herentals
T 014 85 92 90 - **F** 014 85 44 39
cmd.herentals@uvv.be

CMD Mechelen
O.-L.-Vrouwestraat 29 - 2800 Mechelen
T 015 45 02 25 - **F** 015 43 55 19
cmd.mechelen@uvv.be

CMD Turnhout
Begijnenstraat 53 - 2300 Turnhout
T 014 42 75 31 - **F** 014 42 54 40
cmd.turnhout@uvv.be

PROVINCIE LIMBURG
CMD Genk
Bochtlaan 16 bus 6 - 3600 Genk
T 089 51 80 40 - **F** 089 51 80 49
cmd.genk@uvv.be

CMD Maasland
Pauwengraaf 63 - 3630 Maasmechelen
T 089 77 74 21 - **F** 089 77 74 22
cmd.maasmechelen@uvv.be

CMD Tongeren
Vlasmarkt 11 - 3700 Tongeren
T 012 45 91 30 - **F** 012 45 91 39
cmd.tongeren@uvv.be

PROVINCIE OOST-VLAANDEREN
CMD Aalst
Koolstraat 80-82 - 9300 Aalst
T 053 77 54 44 - **F** 053 77 97 70
cmd.aalst@uvv.be

CMD Ronse
Zuidstraat 13 - 9600 Ronse
T 055 21 49 69 - **F** 055 21 66 68
cmd.ronse@uvv.be

CMD Sint-Niklaas
Ankerstraat 96 - 9100 Sint-Niklaas
T 03 777 20 87 - **F** 03 777 31 64
cmd.sintniklaas@uvv.be

CMD Zottegem
Kastanjelaan 73 - 9620 Zottegem
T 09 326 85 70 - **F** 09 326 85 73
cmd.zottegem@uvv.be

PROVINCIE VLAAMS-BRABANT
CMD Halle
Molenborre 28/02 - 1500 Halle
T 02 383 10 50 - **F** 02 383 10 51
cmd.halle@uvv.be

CMD Tienen
Beauduinstraat 42
3300 Tienen
T 016 81 86 70 - **F** 016 82 40 31
cmd.tienen@uvv.be

CMD Vilvoorde
Vlaanderenstraat 69 - 1800 Vilvoorde
T 02 253 78 54 - **F** 02 253 57 87
cmd.vilvoorde@uvv.be

PROVINCIE WEST-VLAANDEREN
CMD Ieper
Korte Torhoutstraat 4 - 8900 Ieper
T 057 23 06 30 - **F** 057 23 06 39
cmd.ieper@uvv.be

CMD Kortrijk
Overleiestraat 15A - 8500 Kortrijk
T 056 25 27 51 - **F** 056 25 27 53
cmd.kortrijk@uvv.be

CMD Roeselare
Godshuislaan 94 - 8800 Roeselare
T 051 26 28 20 - **F** 051 26 28 26
cmd.roeselare@uvv.be

Antennes Morele Dienstverlening

PROVINCIE ANTWERPEN
AMD Lier
Antwerpsestraat 148 (1ste verdieping)
2500 Lier
T 03 488 03 33 - **F** 03 488 03 33
amd.lier@uvv.be

AMD Mol
Laar 2 bus 3a
2400 Mol
T 014 31 34 24 - **F** 014 31 34 24
amd.mol@uvv.be

PROVINCIE LIMBURG
AMD Bilzen
Klokkestraat 4 bus 1
3740 Bilzen
T 089 30 95 60 - **F** 089 56 57 94
amd.bilzen@uvv.be

AMD Leopoldsburg
Koningstraat 49/gelijkvloers
3970 Leopoldsburg
T 011 51 62 00 - **F** 011 51 62 09
amd.leopoldsburg@uvv.be

AMD Sint-Truiden
Kazernestraat 10/001
3800 Sint-Truiden
T 011 88 41 17 - **F** 011 31 26 45
amd.sinttruiden@uvv.be